

НАЗІСТРІЧ

ЧИСЛО (91) **19**
IV-тий РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. X. 1937
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ВАСИЛЬ СОФРОНІВ

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА НАС...

КІЛЬКА ВРАЖІНЬ ІЗ ПОЛІССЯ

ПИНСЬК — ЧУЖЕ СЕРЦЕ ПОЛІССЯ

У перших двох днях нашого побуту у Пинську на „Поліському Ярмарку“ ми оглянули Пинськ, сам „ярма-

Спортова пристань в Пинську.
Світлив В. С.

рок“, який поза стійлицями з народнім поліським промислом був нецікавий, зробили малу прогульку човном

Поліський краєвид.

— Ні, не можемо обмежитися лиш до цього! Мусимо заглянути бодай трохи у правдиву поліську пущу! Зібралось нас — саме знайоме товариство — із вісім осіб, поробили малі приготування і вечором виїхали пароплавом у полудневому напрямку, в гору ріки Пини і Струменя.

Горшки з Городна на базарі в Пинську. Продає посередник - жид.
Світлив В. С.

до двох підміських сіл: Пинкович та Пинськ називають серцем Полісся, Городища і сказали собі: але це серце чуже не рідне! Рідне

серце Полісся лежить присипане пороком забуття разом з покритими землею руїнами княжих городів Іскоростеня, Старого Пинеська, Давидгородка, Городища, Берестя і ін. Сучасний Пинськ носить на собі поверху сліди польської культури і володіння у виді чотирьох старих польських костелів, старої палати Понятовського, де тепер мешкає римокатолицький єпископ, руїні замку Вишневецького, а з нових будівель у виді будинку староства. Але в дійсності це місто наскрізь жидівське, з 35 тисячами мешканців, з чого майже 70 відс. жидів, а доми на 90 відс. жидівські. Муровані і поверхові дома можна почислити на пальцях, решта всі деревляні, партерові і відповідно до своїх жидівських мешканців — запущені і зрудні. Український Поліщук грає сьогодні в цьому місті ролю „тубильця“, до останніх меж визискуваного жидівським купецьким населенням. Брак свідомості і власної економічної організації робить Поліщука невільником чужого, жидівського капіталу.

Ось одна із цікавих картин Пинська: торг, що відбувається на суші і на воді.

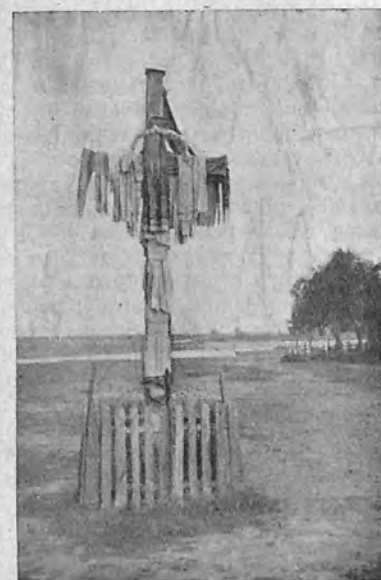
На ринку, довкола костела Єзуїтів, кожного дня рано набито однокітними поліськими підводами, на яких Поліщуки ловивозили не раз з віддалі 20, 30 і більше кілометрів — хто курку, хто полукишок яєць, хто кілька кілограмів яблук, хто кілька мір льняного полотна чи кілька у червоні взори тканих рушників, тощо. Купці все жида. Купують, перепродують. А здовж берега Пини другий базар. Глотяться при березі поліські чайки, по яких ввихаються жида, купуючи в Поліщука все, що він привіз. Тут у продажі головню риба. Трохи дали човни з дровами, зі сіном, а в торговий день у середу і з телятами, коровами, з усім добром Поліщука.

По боках у крамничках на площі ті самі жида продають Поліщукові все,

Поліські типи з косівського повіту на Поліссі.
Світлив В. С.

Геть з Пинська! хочемо стратити з очей це кубло галапасів, хочемо напоїтися чаром поліського краєвиду, хочемо побачити поліського українця у себе в дома.

Хрест серед вулиці у селі Паре, обвішаний рушниками „за померші душі“.
Світлив В. С.

Зближається теплий, серпневий вечір, як сідаємо на парохід — жидів-

Базар коло костела Єзуїтів у Пинську.

Світлив В. С.

по 19 гр. за 1 кг. Те саме з кожним іншим продуктом. ський. Останній гудок машини, плюск коліс, що по боках пароходу розгор-

СТЕПАН ЧАРНЕЦЬКИЙ

ОСІНЬ

Осінні чари: слезаві ранки
Гаснуть за дня;
Яка різниця — блідавий захід —
Гей, знаю я...

Опари сині зпонад левади —
Вечірній час —
Вслочить осінь пожовкле листя
Й глядить на нас.

Чи в цьому може ще що змінити
Псалом беріз,
Коли вечірній смуток осінній
У серце віріс...

Всеж, мабуть, досі вже нам здійснилось
В вечірній час —
Ніч гранатова і сонна втома
Падуть на нас.

Гей все те, що вже для нас звершилось
Згасло за дня;
Не питай серце: чому, для кого--
Знаю лиш я...

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

ПЕРЕХРЕСТЯ

На схід, на захід, на північ, полудень
розходяться дороги химерні.
І ніч мандрівна лягає на груди
черню.

Я знаю: десь мрії сріблісті й кудлаті
закохані люди між зорі пошлють.
Я ніччю обгорнусь мов платтям
і сплю.

І мислі замкнувши у серця касеті
(не різьблена кораллами вона)
впаду у пропасть кривим летом
без дна.

Ну, що ж. Хай співають, хай тішаться люди,
хай ніч проминає в піснях...
На схід, на захід, північ, полудень —
не знаю котрий призначено мені шлях.

тають спінені води і — випливаемо з пристані, що називається київською. Сюди перепливали колись кораблі з Києва, що ріками й каналами Полісся плили до Балтійського Моря і навпаки. Пинськ був великим торговельним осередком. Тепер рух малий. Майже одинокий вантаж, що його несуть тепер води Полісся до Гдині це сплав поліського дерева — сосни і вільхи.

НА ТИХИХ ВОДАХ

Сидимо гуртом на покладах пароплава задивлені, зачаровані. Попри нас поволі пересуваються краєвиди Полісся. По однім боці безмежні зелені рівнини, попереткані ріками, притоками, рукавами, з розкиненими дещо групами кушів і дерев, по другім піскова горболина з вузькими загонами піль, з рідкими муравлищами сіл. Опалеве світло вечора лагідно кладеться на землю, затирає обриси далекого овида і стоїлоще його з блідим небом, що на заході горить червоною загравою. Час до часу береги підносяться круто вгору, ледви пропускаючи ріку вузькою смугою, то знову покриті очеретами і шуварами кладуться низько майже рівно з водою. Тоді знову пригадуються слова поета Д. Фальківського, уроженця Полісся:

А поліське похмурне болото?
Пів Полісся вода заляла...
Тільки денеде хутір самотній,
Тільки денеде клатик села...

Поліські села одноманітні, з великими деревляними хатами здовж широчезних вулиць. Крайні хати стоять над самою водою так що, як з весною вода піднесеться, мешканці просто з хати виїдуть човном. При березі повно човнів-чайок, малих ва одну-дві особи і біленьких, що на них беруть часом віз з кінем, коняцію сіна, або кілька метрів дров.

На ріці рух — як на сільській дорозі. Ось жінка веде коноплі з поля на човні. Довгою жердкою — веслом справно зазирається в дно ріки і швидко попирає чайку. Там два парубки везуть на двох великих чайках сіно. Там жид з довгою, сивою бородою, що розвівається на вітрі разом з його довгим чорним халатом, везе зі села до Пинська куплене теля. Часом повільною ходою пропливе попри нас довгий сплав, збитий з поліських вільх. Але найчастіші мандрівники поліських вод це рибалки. Щохвили стрічаєте їх з їхніми „наставками“, „сітками“, або „жаками“, головню вечором і вночі. Ловля риб тут вільна, як один з головних засобів прожитку Поліщука, тому кожний Поліщук, що живе над рікою це рибалка.

Лілові тіні вечора, що кладуться на землю, стають поволі фіолетні аж гранатові. Над головами темно-синьою банею зависло глибоке небо.

Поліська дівчина при куделі.

Зза рубця лісу на небосклоні вихилився великий срібний круг місяця і до глибокої синяви неба, до вечірнього фіолету далеких рівнин, до чорних силует рідких дерев, долив відро своєї срібної фарби. Ріка простелилася перед і поза нами — як широка, сріблом кована дорога. Як птаха, зірвалася з поклада пароплава і зависла над нею задумлива українська пісня.

СЕЛО МИМОХОДОМ

Біля півночі ми заплили до села Паре, покинули пароплав і там переночували у клуні на сіні, щоб на другий день рано виплисти вже лодкою у дальшу дорогу. В поліських селах, до яких ми причалювали вулиці широкі — як вигони. На середині головної вулиці три високі хрести, недалеко один від одного. На одному з них

Базар на човнах над Пиною.

Світлив В. С.

повно рушників, понавішуваних на раменах і довкола головного стовпа. Деякі ще свіжі, білі, горять червоно-тканними узорами, деякі вже полиняли на дощах і сонці, деякі зовсім зчорніли.

— Нащо це навішані ці рушники на хрест? — питаємо хлопця, що їде з нами. — Це була в селі пошесть на дітей. Вмирили діти дуже. То на те навішали рушники, щоб не вмирили. А за померлі душі також вішають — на Великдень. Це ось ті, що вже почорніли.

Пригадалися нам давні предки тутешніх українців руські племена Деревлян і Дреговичів, що мешкали тут в давні княжі часи. Напевно теж приносили тоді в жертву Богу рушники, тільки, що обвішували ними не хрест серед дороги, а ідол Дажбога.

Хати великі, деревляні, під одного солом'яною стріхою зі стайнею і клунею, нагадують трохи наші лемківські хижі. В середині убогі і брудні, без тої естетики і культури, що їх можна стрінути часом і в найбіднішій хатині нашого Поділля.

У мене було 5 десятин поля — каже нам старий господар, у якого почувемо, і якого господарство виглядало на багатше. — Але розділив на трьох синів. І хату кожному поставив на моїм однім обійстю. Вже і внуки

підрастають. Чим ділити їх далі?

Орне поле піскувате, родить плехе жито, овес і бараболу, льон тощо. Вдодатку його є всього не ціла четвертина усієї ужиткової землі, а всього кодо 11% цілої поверхні Полісся. Воно тільки там де горболина підноситься понад позем болот, вкритих сіножатями і лісами. Сіно це теж джерело доходу Поліщука. Продають його для війська і годують ним худобу. Ну і риба. Трохи на продаж, трохи на прожиток для себе. Вуджені вюни з бараболою в зимі це поліський присмак. Ховають Поліщуки також худобу: коні, корови, свині і вівці. Деякі заробітки знаходять при вирубі лісів.

ПОЛІСЬКА ПУЩА

На другий день рано випливаемо дальше, але вже невеликим човном.

звичайно їдуть, себто попираючи човен довгим веслом як жердкою, а веслюючи тільки на глибоких місцях. Два запасові весла їдуть теж в рух, де ми, змінюючися, радо помагаємо нашим гребцям.

Скоро краєвид змінюється. Зі Струмена випливаемо на Простир. Помі-

Хатина поліського чудака - самотника.

Світлив В. С.

туємо тут цікаве явище. Простир не вливається до Струмена, а навпаки випливає з нього. Досі ми плили Струменем проти води, тепер починаємо плисти Простиром з водою. Поволі віжджаємо в правдиву поліську пущу. Береги ріки звужуються, по обох боках шепочуть високі очерети і мовчить задуманий вільховий ліс. Прегарний краєвид мінюється що хвилини, що хвилини захоплює нас новими закрутами і рукавами ріки, новими полуваннями колірив і тіней. Наш зір, наші душі знову пологоє чар поліської природи.

Тихо хлюпоче вода об береги нашої чайки. Години пливають попри нас як

Учасники нашої прогульки човном на тлі поліського села.

Світлив Др. М.

у сні. Шкода нам кожної хвилини, що минула і тишімося кожною новою. Подивляємо цю красу природи усіми фібрами нашої душі. І хочеться кричати, кричати з насолоди і щастя, щоб почули ті — там у Галичині. Ідьте в поліську пущу! Перебудьте хоч кілька хвилин серед її святої тиші, згли-

біть задуму бездонного плеса, затупіть обличчя в раменах дрімучого вільхового ліса, погляньте, як розхляється до блакитного неба свої сочисті пелюстки біла водна лілея „момола“ і жовтий „ладиш“, як вюнко пливе попри вас у воді водний вуж, як міліони рибок грається на сонці у гушавині водоростів, що вкрили дно поліської ріки! Ідьте у поліську пущу, а не забудете ніколи її краси і не забудете ніколи недолі цієї країни, де мешкають ваші брати без національного обличчя, де є 54% неграмотних, де крещуть вогонь лише кресилом, а вечорі освітлюють сосновим лучивом.

На полудне загощуємо у село. Вігають нас щиро, радісно. Не виділи це таких „своїх“ панів. Простять для цієї української книжко, букварів, бо нема з чого вчитися читати. Якось лекше стає після прикрих вражень із пинського „ярмарку“. Ще все не пропало!

Вертаємо! Пливемо тепер проти во-
чи, поволіше. Хоч струї майже не вид-
но, хоч здавалось би, вода мовби стоїть,
але при веслах це слідно. Зате довше
будемо тут!

І знову вечір, незабутній, ліловий
вечір на тихих водах Полісся. І знову
небо як гранатова копула і срібний,
повний місяць над безмежними рів-
нинами і опалеві мряки і вогнища ри-
балок над берегами, і сонні стада
гусей та качок на воді і наша пісня...
задумлива українська пісня.

Співали з нами деякі пісні і чотири
наші гребці, чотири молоді Поліщу-
ки. Може як не що інше, то ця пісня
промовила до них... Бо як прощалися
то зі ширістю і жалем просили:

— А приїдьте знову! Не забувайте
за нас!

Так! Не забувайте за нас... просить
Полісся.

ТОМА ГАРРІК-МАСАРИК

Виховання громадянина*)

Удосконалитися й підготуватися до життя — це головне завдання студіюючої молоді. З цієї причини завдання чеського студентства не є якимсь особливим, виключним, хіба що особливими є відносини, в яких чеський студент мусить це завдання досягати.

Удосконалення й підготовка до життя! Під удосконаленням розуміємо насамперед фахові студії. Думаю, що інтелігентному юнакові само собою зрозуміло, що в галузі, яку собі вибрав, повинен якнайпильніше студіювати. Однак, попри свою спеціальну галузь кожний цікавий юнак повинен старатися здобути й загальне виховання. Тим хочу сказати, що наприклад, правник, медик або техник могли би займатися історією літератури не лише чеської, а й чужої, світовою літературою взагалі.

Кожному фахівцеві неминуче потрібна загальна філософська освіта, щоб уміти самостійно міркувати про неусталені ідеї сучасного суспільства й витворити узasadнений світовий світогляд.

Для того ж необхідне ще й знання чужих мов. Власне у нас через велику недостачу не тільки чисто наукової, а й загально-освітньої літератури вивчення чужих мов, особливо світових, надзвичайно потрібне. З цієї причини ніхто, кого цікавить удосконалення самого себе й інших, не може не знати, що досі в нас без знання чужої

мови ніхто ні фахово, ні загально удосконалитися не може. Чеський студент (розумію під студентом слухачів усіх вищих шкіл) мусить в цій справі бути свідомий. Не мати на це ясного погляду, не знати правдивого стану річей, — значить задовольнятися тим станом, який є, а це означає задовольнятися недостатком. Чеський студент, чейже, сам мусить рано довідатися, що не має (за незначними винятками) книжок, не має підручників. Отже чеський студент мусить пильно ходити на виклади або студіювати по стенографованих лекціях. Інакше не може він по чеськи фахово удосконалитися й підготуватися до іспитів. Не кажу вже про те, що багато відділів на наших високих школах ще не заступлені. Та найпильнішого слухання й записування викладів не вистачає. Без книжки не можна обійтися тому, хто хоче бодай подекуди увійти в свою галузь і довідатися про літературу предмету. Про це не мушу ширше говорити з тим, хто знає спосіб студій на високих школах. Через те й питаюся: що робить чеський студент, щоб задовольнити вимоги свого фахового й загального удосконалення? Які книжки й писання студіює, коли ле має потрібних книг і писань в чеській мові?

Недостачу нашої літератури для виховання й удосконалення мусять подекуди дужче відчувати й учні середніх шкіл. Я переконаний, що багато учнів вищих клас гімназій радо б перенесли гарний твір по історії грецької або римської літератури, історії

філософії, популярні писання про природознавство, історію і т. д. Чеських писань таких майже нема. Що-ж в такім разі зроблено для виховання в середніх школах?

Без знання чужих мов, одної або більше, ні студент ні учень не обійдеться. Я переконався, що учень, вивчений в чеській середній школі і вихований тільки на чеській літературі, не має такого розумового світогляду, як той, що вже в середній школі черпав знання з якоїсь світової літератури. Та інакше не може й бути: юнак, який може читати Достоевського або Толстого, Шіллера або Гете; молодь, яка може читати Дікенса та багато інших світових письменників; юнак, який може в тім, що його цікавить, черпати з великого чужого світу, неминуче має значно ширший обрій: запас великих ідей змушує до міркування. І через те мені здається, що одно з головних завдань студіюючих на високих школах, щоб якнайшвидше навчитися хоч якоїнебудь світової мови.

Річ незвичайно важна. Велика більшість, майже всі старші чеські письменники, мистці й учні виховані в школах німецьких або півнімецьких. Чи це їм шкодило? Ніколи. Не тільки національна свідомість їх природним антагонізмом міцніла, а й кожен здобував рівночасно через знання німецької мови живе джерело світових думок. Тим підносилися. Через те кожна похвала нашим старим національним віщунам рівночасно є похвалою їм, що черпали з багатого криниці світової культури. Через що справді виховуємо своїми мистцями? Спитаєте, як і де ті мистці виховалися? Навпаки, подивіться на письменника, що не знає іншої мови, ніж чеська, і поміркуйте над глибиною його знання. Знаю чеське письменство досить добре, студіював його й з цього

боку досить дбайливо. Звертав увагу на чужі впливи, звертав увагу на те, як спричинювалися різні впливи німецькі, французькі й інші. Взагалі смію сказати, що я справу добре продумав і признаюся, що письменники, виховані лише на нашій літературі — є їх мало — просто жалюгідні. А що має значіння для письменника, неминуче має значіння й для кожної освіченої людини, хоч доля їй не встромила в руки пера й каламаря. Через те смію знову і знову звертати увагу, що одним з головних завдань чеського студентства є вивчувати чужі мови й черпати знання з великих літератур і таким способом доповнювати своє загальне й фахове удосконалення.

Не помину питання, які саме чужі мови треба в нас плекати. Чужі мови вивчаємо з причин практичних та для розвитку. З практичних причин нам потрібна мова німецька й довго це буде потрібна. Розуміється, не обов'язково, щоб її в народніх та міських школах учили, але державні урядовці, більшість крамарів і більшість освічених людей її в цей час потребують.

Було сказано, що кожна освічена людина мусить тепер уміти по німецьки. Не можна закидати, чи цим повинно бути сказано, що нині кожна освічена людина по німецьки вміє. Всім загально відомий факт, що ледве знайдеться значніша кількість освічених людей, які б по німецьки цілком не вміли. Тимчасом те, що є не мусить бути взагалі, не мусить бути в майбутності. Навпаки, дивлячись в майбутне, мусимо формулювати жадання, щоб чеський інтелігент не погубив знати по німецьки. Тобто: чеська література, чеські школи, чеська суспільність взагалі мусить дозріти так, щоб потрапити власними засобами виховати й вивчити своїх

*) Уривок зі статті „Наша сьогоднішня криза“ (1895).

ВАСИЛЬ ВЕРНИВОЛЯ

Т. Г. МАСАРИК

Від місяця чеський народ сумує. Дня 14-го вересня переставився перший президент і відновник чеської державності Т. Г. Масарик. Кажуть, що таких похоронів не знав ні один монарх. А сум, що сповнював учасників похоронів тим відрізнявся від смутку з приходу смерті начальника держави, що був він неофіційний, правдивий, походив із глибини серця всіх чехів. Та сумували не тільки вони, ті, що заправили були всі вулиці столиці Чехословаччини, не тільки самі чехи, а й словаки, німці, закарпатські українці, мадяри, одне слово — шла молода чехословацька держава.

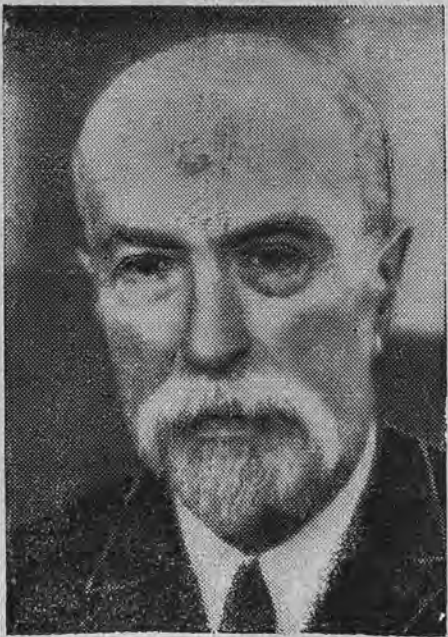
Бо ж померлого президента-визвольника любили не тільки чехи, любили за те, що він їм відбудував державу, а високо шанували його всі інші народи, що заселяють Чехословаччину, поважали глибоко за його — праведність, справедливість, гуманність, ті високі ідеї, що їх цле своє життя проповідував і професор Масарик і Масарик-громадянин, і Масарик-політик.

Професор філософії, Масарик належав до тих філософів, що всупереч німецькій філософській спекуляції проповідував філософію практичну: як уладити життя, щоб людина людини не була вовком, щоб народи вільно між собою суперничали, не покидаючи ніколи основ моралі. Крізь його цілу філософічну систему тягнеться однією ниткою ідеал гуманності, до якого і людям і народам треба і слід змагати. Ворог усякого крutarства, політиканства, брехливості, ворог утилізму, насилу — Масарик мусів бути й ворогом панування вулиці, ворогом усякої демагогії, без огляду на те, хто нею воює: яскравий націоналіст чи червоний соціаліст-комуніст. Супроти демагогії він ставив — правду, вірний ідеалам гуситських боеків, що за свою правду воювали проти всіх, виславивши на своїй прапорі гасло: „Правда переможе“.

Такі основні думки проголошували в науці, проголошували сміливо всупереч прийнятим поглядам, які могли вважатися за національні святощі — мусіли доводити до конфлікту з земляками, вихованими в національній ексклюзивності. І конфліктів до війни було багато. Масарикові доводилося багато вистраждати від свого громадянства, багато зазнати прикрощів, доводилося поборювати різні підозри в національній зраді й розходитися з колишніми єдинодумцями (Крамарж). А проте, коли з вибухом усевітньої війни для чехів настала сприятлива хвилина, щоб звести порахунки з Австрією і з Габсбургами — то керму всього визвольницького руху вхопив у свої руки не хто інший, а саме — Масарик, безкомпромісний борець за незалежність чеського народу. І вхопивши цю керму цупко в руки, він не сповнив, доки над Прагою не замаляли бі-

ло-червоні прапори вільної чеської держави.

Нелегка була це праця; треба було дослібно пройти весь світ, щоб його переконати, що „чеське питання світове“ (з цього погляду Масарик усе його розглядав!), щоб доказати переможній Європі й переможній Америці, що незалежна чеська держава, в якій найшов свій захист і братній словацький народ, що вона потрібна не тільки чехам і словакам, але й необхідна

Т. Г. Масарик

для Європи і то не тільки в ім'я справедливості але й в інтересі політичної рівноваги. По довгій мовозлестій роботі Масарикові вдалося переможний світ переконати і — на карті нової Європи від 1918. р. появилася нова держава, Чехословаччина, яка вибрала собі за першого президента того, хто її збудував — Т. Г. Масарика.

Переконаний демократ — демократія виходила з політичного світогляду Масарика — новий президент нової держави весь час свого президентства беріг тієї демократії, як ока в голові, оберігаючи державу від диктаторських замахів зправа (Гайда) і апетитів зліва (комуністів). І уступаючи через недугу й поважний вік (народився Масарик 1850 р., в 68-ому році став президентом, у 85-ому відмовився від цього уряду), він подбав про те, щоб на місці президента засів такий політик, що кермував би державою в його дусі. Це його була думка, щоб президентом по нм став його учень і співборець за визволення Чехії — Едвард Бенеш. І від часу повстання Чехословаччини, це єдина держава, де досі не перевелася демократія. Чехословаччина стала важним чин-

ником в європейській політиці. „Чеське питання стало світовим питанням“ — як це все говорив Масарик.

А тепер кілька слів про відносини Масарика до України й української справи. Сам родом із низів (син вівника) Масарик зберіг, згідно зі своїм світоглядом, велику прихильність до поневолених, до гноблених. Отже і до поневолених націй. Тимто ще за Австрії часто в парламенті обстоював українські справи, боронив нашого права на політичний і культурний розвиток. Противник абсолютизму, Масарик мусів бути ворогом абсолютизму в Росії, чи царського чи більшовицького. Алеж Масарик був — чех і як кожний чех, стояв за сильну Росію, в рамках якої повинно б стати місця для вільного розвитку української нації, а то й незалежної української держави. Тимто Масарик із великою прихильністю відносився до українських визвольних змагань, доки Українська Центральна Рада в Києві вела політику федерації з Московщиною. Та з проголошенням четвертим універсалом незалежності України, Масарик, що дуже був вдячний українському урядові за допомогу в формуванні чеського війська — не погодився з цією політикою й як можна прочитати між рядками його тасу „Slovane po valce“ не рад був українській самостійній державі. Як не як, а в цій справі Масарикове становище ніколи не було цілком ясне. А що воно так, це показується і з чеської політики на Закарпатті, де чехи тільки терплять українство, а силою пари насаджують Москву. Та, може, все це робиться й робилося без волі президента, бо ж права його, як у кожній щиро демократичній державі (диви Англія) сильно обмежені.

А то інакше годі собі пояснити становище Масарика в справі української політичної еміграції, якою він по батьківськи заопікувався. Не хочеться вірити, щоб був це тільки звичайний акт вдячності за ту незвичайну прихильність, яку виявив і йому і його змаганню уряд Української Народної Республіки 1917—1918 рр. Аж надто велика людина Масарик, щоб кермував тільки такими спонуканні. Ідеал гуманності? Може... А може на дні душі його, як у кожного чеха, десь у якійсь закутній тієї душі дрімало недобіра до наших сил, до нашої волі проти незалежну державу, і відсіяла така недосказаність у нашій справі, хочби й у творі „Slovane po valce“ Може...

Та на кожний випадок те, що зробив Масарик для недобитків української інтелігенції, що нашла після упадку наших державницьких змагань захист на території Масарикової держави — дію дуже велике, й українці мають причину сумувати з приводу смерті першого президента Чехословаччини:

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ

Подорожі

Люди виїжджають за кордон і вертаються. Деякі навіть списують свої враження. Бувають між подорожниками такі, яким видається, що найкращі враження можна мати тільки в подорожі. Цілі століття перед нами працювали на те, щоб створити нашу добу — добу комунізації. Якби не кордони з паспортами і твердиною заборон то світ виглядав би, як муравлище, що шукає собі іншого місця, бо залили його горячою водою. Муравлище! Як вавилонська вежа, складена із утікачів рідних вязниць!

ЧОМУ ТУЖИМО ЗА ВИЇЗДОМ?

Мають нинішні люди 100.000 причин, щоб любити подорожі в чужі країни. Модерні машини зменшили їм простір, модерні вигоди влекли їх переїзд, модерні обмеження свободи рухів людини зробили з подорожі щось, за чим можна тужити, роками про це мріяти. Чи мало ми читали книжок написаних великими ман-

український університет, єдиний на весь світ вільний український університет, українська техніка — теж єдина в формі Української Господарської Академії в Подєбрадах, Український Високий Педагогічний Інститут із їх тисячами студентів й сотнями професур, українська гімназія, український дитячий притулок, безліч усяких фахових курсів, що не дали заніди́ти та здеморалізуватися в безділлі українському інтернованому воцвіту, сотням із них дали в руки хліб і дозволили в серцях і надалі кохати ті ясні думки, від яких горіли їх серця, за які вони кривавилися на полях бою і т. д. і т. д. Все це діла незабутні і за це в нас пам'ять Масарика повів залишитися жива! З чеським народом кидає щире грудку жалю на непорослу ще могилу великого того вождя й — українське громадянство: нехай пухом буде йому його рідна земля, що він її зробив власністю свого рідного народу.

членів так, щоб чеський вихованець з кожним іншим інтелігентом. Але цього не осягнемо киданням грошей на німецьку мову, а тільки тим, що уладимо потрібні засоби виховання. Для того мусимо щиро пізнати своє убожество, мусимо його чесно відчувати та напружувати всі сили, щоб найшвидше мати те, чого нам у великій мірі бракує. Та хто від німецької відмовляється, не подаючи рівночасно відповідних засобів, той зменшує ступінь культури.

В цей час всі чеські інтелігенти черпають науку з літератури німецької. Думаю, що нема в літературі науковій і красній ані п'ять людей — кажу п'ять — які були б виховані не німецькою літературою, у вихованні яких німецький вплив не переважав би. Таких, які б цілком без німецької мови здобули високу освіту, думаю, межі нами взагалі нема.

Це головний факт! З цього мусимо вивести двоє жадань. Перше: треба впорядити спочатку, головним чином, таку перекладну літературу, якої б вистачило для фах. й заг. високої освіти; пердовсім — виготовити потрібні студентам підручники. Друге: мусимо собі бажати, щоб наша інтелігенція, а передовсім студентство вивчувало й інші чужі мови, а не тільки німецьку. З причин правничих та ідеальних вивчати треба мови світові, а передовсім англійську, французьку, руську.

Чеський студент легко навчиться другій славянської мови не тільки для виховання, але й для того, щоб упевнитись в тому, що називається славянським духом. Поруч з польською мовою російська дає багато для навчання. Москва, правда, в численних галузях не мають те літератури самостійної, але мають дуже багато перекладів. Та про славянські справи мають силу джерел і писань, а во-

крема їх красне письменство це література раг екселлєнсе як це визнає весь культурний світ.

Побіч вивчення мов раджу саме чеському студентству вивчати історію. Пізнання минулого допоможе нам воскреснути. Що нас воскресило, те нас і удержить. Вивчення історії одночасно є видатною підготовою до політичної діяльності, про яку зараз хочу сказати кілька слів.

Чи має студіююча молодь займатися політикою? Бо це їй, кажуть, часто забороняють. Забороняють те, що заборонити не дається, було б нерозумно. Студіююча молодь політикою займається й буде займатися. Та й чому б правник, який студіює економіку й державні науки, не цікавився тими самими питаннями, коли вони дебатуються в соїмі або в парламенті? Правник четвертого року, студіюючи в Празі, не мав би займатися політикою, а правник, що склав іспити і став через рік до якоїсь публічної служби, сміє й мав би займатися політикою? До такої абсурдної думки доходить найбільш смішне поступовання тих журналів, для яких студент у високій школі „цвіт народу“, але не дозрілий хлопець, коли стоїть публічно в інших політичних таборі.

Студіююча молодь нехай займається політикою, але так, як це повинна робити інтелігенція, річово. Нехай студіює історичні й політичні проблеми й передумови, нехай не вірить, що щастя Бог дає. До цього знову треба додати, щоб студіюючи найкраще працювали в своїм фаху і щоб політикою займалися поза тим. Політика сьогодні — це праця, а не балачки. Хто з них хоче бути політиком мусить здобути собі належну освіту відповідним вивченням тих галузей і питань, які потрібні. Чи підготовляється так наша молодь до

своєї майбутньої політичної діяльності? Чи читає, наприклад, Аристотелеву „Політику“, досконале знання якої в Англії вважається добрим парламентарним тоном? Чи вивчає так звану державну науку, народне господарство й статистику? Чи читає писання новіших визначних політичних письменників — Міля, Скандера, Мена? Чи читає Токвіля? Чи вивчає історію філософії? Чи читає російських славянофілів, польських месіянстів, а також чи читає з домашньої літератури Гавлічка й Палацького? Чи читає наше студентство побіч домашніх політичних часописів головні часописи чужі, щоб самостійно міркувати, що поза нами й у нас діється?

Студент найкраще працює для нації, коли свідомо підготовляється до свого майбутнього фаху. Не треба собі ламати голови, чим поможемо народові. Коли студіюєш медицину, то найкраще поможеш йому, ставши добрим і свідомим лікарем; інший знову поможе тим, що стане добрим свідомим учителем. Як же інакше можемо кожен працювати для народу?

Молодь має багато сили; молодь не хоче замикається в спеціальності; вона цікавиться всім. Щасливі ті, хто щасливіші, чим більше використовується все можливе. Але боюся, що в нас розуміння „народної праці“ дуже неясне. У нас національність стала чисто абстрактною, схолястичною тямкою; такою абстрактною, що в ній не видно певного змісту. „Добрий чех“, „патріот“ і т. д. стало тим, що за щось вважається. Не задумуються над тим, що тільки чех — це фікція, бо кожний чех є ірже є тако ж батьком, дитиною, приятелем, урядовцем, адвокатом, учителем. Коротко: добрий чех той, хто морально й розумно працює. „Не кожний, хто мені каже: „Господи, Господи“, увій-

дрівниками, чи мало оповідали нам учителі географії про краї, яких ми і так не могли уявити собі, поки нараз не побачили їх на екрані? Кого воєнний борвій кинув раз на чужину, той тужив за новими обрядами, коли час загладив усі прикрі воєнні спомини, — хто-ж не побував ніколи на чужині, той мав іще важнішу причину „поїхати у світ“, щоб не запліснувати на старому місці.

ЗАХОПЛЕНІ І КРИТИКИ

Читаючи подорожні враження осіб, що виїхали на чужину, щоб наситити свої очі новими краєвидами, новими образами іншого життя — відчуваєш мимохіть їх дитяче зворушення на вид усього, що „нове“, „інакше“, не таке, як дома. Поруч сліпо захоплених новим середовищем і чужими звичаями маємо критиків, які знають засіди, що як і коли повинно бути інакше, щоб люди могли жити щасливо та розумно. До цих людей передовсім належать подорожники, які не на те платять великі гроші за короткий час, щоб почувати себе ніяково, часто навіть невигідно.

КЛЮЧ ДО ЧУЖОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Коли приїжджаємо у чужий край хочемо все відразу розуміти, навіть коли не розуміємо його мови. Рідко коли думаємо про те, що ключ до психології народу захований у його мові. Навіть те, що видається нам найбільше поверховне — доступне для наших очей чужинця: жести і міміка — це-ж тільки супровід мови; без слів жести і міміка видаються дивні, дивоглядні, здебільша неприродні та чужеродні. Шлунок порозумівається легше, ніж очі та вуха: — в Європі майже скрізь можна найти по готелях, у залізницях і на кораблях „стандартіві“ страви, які у крайньому випадку можна сполоскати міжнародним алькоголем підібраним по впадобі.

ЗАЙВИЙ ТРУД

Зайвий був би це труд почати вчитися мови на те, щоб провести два тижні у чужій країні. Буває, що хтось працює цілий рік на той необхідний капітал для вакаційної розваги — на капітал нових вражень, які хоче привезти із собою з чужини. За той самий час можна б і навчитися двісті фраз для ділової та товариської розмови, але може саме тоді спроба порозумітися з чужинцями відвернула б увагу подорожника від усіх предметів, яким він так жадно приглядається. Як починає розмовляти з чужинцями може мимохіть відкрити, що вони мають „психологію“ — зовсім окремий світ ідей, почувань, поглядів, звичок, ріжних від наших. А коли раз почати стежити за типом чужої культури, тоді не легко зупинитися на сумнівах: на підставі чого її оцінюємо? Чим вона ріжна від нашої? Куди вона йде, завдяки яким силам тримається? Краще не питати.

ОДНАКОВІ ВІДПОВІДІ

Від Олександра Великого та Цезаря, від Магелана та Колумба до сучасних великих репортерів та обходисливців жив не один великий подорожник, що відкривав матеріальні та духовні багатства незнаних народів і племен. Як колись, так і тепер одні знайомилися з чужою культурою на те, щоб сказати, що світ має чудові закутнини, де варт жити або що взагалі не варт було виїздити з дому. Як би спитати і нині найбільших знавців чужини і пересічних „двоптижневих“ подорожників, що їдуть автокарами як гуси на сільському возі, то можна б почути ті самі відповіді. Мав я одного приятеля, який 20 років плавав по всіх пристанях світу і коли покинув моряцтво професію, щоб осісти на суходолі — п'ять років пізніше не вірив, що він міг вічно змінити своє місце побуту та середовище. Враження, які він привіз наситили його на ціле життя.

ЯКБИ ХТО ЗАПРОСИВ...

Чи якби хто запросив мене на тиждень у Париз або Лондон (покривши всі кошти подорожі та побуту) — чи я виїхав би негайно і з такою радістю як ті, що ніколи не жили в цих

Приймаю пацієнтів у моїм заведенні у Львові, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73, від 9—1 і від 3—6:30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пльсоби, золоті, п'ятинські і емалювані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах — — —

НАСС

НАЙЛІПШІ
ПАСПА
ДО
ВЗУШПІ
ЧИСТИТЬ
І КОНСТРУЄ
Ш КІР
Л. Б. В. І. В.
КОРДЕШКОГО 51 Тел. 60-04

містах? Я напевне мав би весь час безсонницю перед виїздом, не знаючи як скласти собі програму, щоб використати якнайкраще кілька днів у таких велетенських столицях. Піти до 7 театрів, коли є їх 100? Зісти сім обідів і сім вечерів — де, в яких ресторанах, в яких дільницях, в якому товаристві? Чи можна за тиждень перейти бодай швидким кроком музеї, майстерські вистави та книгарні? Чи можна за такий час перевірити, як змінилася столиця, де цілі дільниці перебудовані? Чи можна перевірити свої давні враження і записати їх бодай як „пункти диспозиції“? Певна одна річ: що можна повернутися з духовним голо-

дом, якого не зможе заспокоїти ніяка форма життя у Львові. Чи ви прийняли б пропозицію прожити тиждень як мільйонер, але з тим, що вільно вам використовувати гроші тільки для власної потрєби?

ГОЛОД ВРАЖІНЬ

Бернард Шоу написав колись дотепну статтю про те, що і для мільйонерів потрібний соціалізм. Адже вони по своєму бідні: не можуть відповідно до своїх засобів життя зісти на один вечір десять вечерів, побувати в десяти театрах, спати в десяти ліжках. Бути мільйонером на тиждень — Мефістофелева спокуса. Живемо у світі, де голод вражень не менший як справжній голод. Люди хотіли б пережити якнайшвидше та найповніше щось таке, що осягло б їм решту життя. А втім, коли хочете зазнати таких переживань у подорожі, пробуйте їх зловити тільки очима. Все інше, що хочете закріпити з чужого середовища міркуваннями — не залишиться довше, як думки про невідомі країни яких ви ще не побачили. Справжні враження, що залишаються на ціле життя, щоб від них можна плітати спомином — мусять мати час як вино на фермент. Чужина це інші люди, інша культура; без людей вона тільки панорама. І сотні різних культур для подорожника, що не розуміє людей — сотні образів одної панорами.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ

Початки літературної діяльності

Ореста Авдіковича

Авдікович сподівався, що його праці надрукує Маковей уже в квітневій книжці Л. Н. В., а коли це не сталося, вислав її квітня такого листа:

„Леобен 11. IV. 98. ВПоважаний Пане Редактор! Даруйте, прошу, що може надто накипає Вам моєю перепискою. Ще дня 7. П. с. р. післяв я пару дрібниць поезій і два прозові оповідання „Шекс“ і „Галія“ до Хв. Редакції „Вістника“ і просив Вас умістити мої „твори“, коли они на це заслугоують. 10-го марта дістав я від Вас карту, відомого Вам змісту. Спасибі за пам'ять. — В письмі обіцяли Ви прислати мені небагато Вашу оцінку моєї прози і відчитати (не знаю чи „Шекса“ і „Галю“, чи лиш одне з них) на літературних сходах. Я відписав сечас листом — а зміст мого письма Вам певно також відомий, хіба що лист не дійшов. Від того часу я нетерпеливо очікував Вашої обіцяної оцінки ну... і на жалє не діждав ся. А я прецінь надіав ся і далі викидав. Вкінці гадав я, що може Ви зробите мені ладну несподіванку і пришлите IV. книжку Вістника уже з видрукованим моїм твором (?) Такими — бачите — мріями уводять ся часом молоді, нещасливі письменники. Читаю Вістник... нема ні Галі ні Шекса ані навіть найдрібнішого вірша. Тож даруйте, що осмілююсь сям разом взяти за перо і посипити Вас: яку долю присудили Ви моїм безталанним новелям? Пішли до коша? Будуть ласкаві відповіді мені. Не дивуйте ся моїй наївності, бо може видруковане моїх новель єсть по Вашій думці утопією? Або я знаю? Іменно прошу о ласкавий одвіт. 1) прошу о оцінку і що з ними буде, 2) на случай коли їх у Вістнику друкувати не мож, то порада — з ласки — що з ними зробити (бо в останній Вашій картці Ви заявили свій погляд, що Шекса і Галю можна друкувати в якімось журналі. Порадьте, що з ними зробити, бо нинішнього радника не маю, тож мушу Вас просити о добре слово. Я хотів би конче, щоб Шекс і Галія узріли світ божий. Передовсім прошу їх умістити у Вістнику під псевдонімом: Данило Троян. Се була б для мене справді честь — це раз прошу Вас — помістити у Вістнику. Накопич се ніяк не можливе навіть з деякими змінами поробленими в тексті, то прошу їх передати редакції „Діла“ — або продали редакції іншого якого журналу або видавництва, а гроші і видруковане прислати мені. Рукописи поезій непридатних до друку прошу мені відслати в неоплаченій пошлі. Ще раз прошу Вас о ласкаву по зможі скору відповідь або листом на адресу О. Audykowicz. Akademiker, Leoben, Steiermark, або (коли вже конче картками) Trojan, p. restante, Leoben — Псевдоніму прошу не виявляти. Надіючись ще перед Великднем Вашого ласкавого листа кінчу і желаю Вам веселих Свят остою з глибоким поважанем Авдікович.

Присланий матеріал не вважав Маковей придатним до Л. Н. В., але за те в травні 1898 р. помістив в „Ділі“ оповідання „Шекс“ у 106—107 ч. Це був літературний дебют Авдіковича, що його дуже вразило. — На свої листи не мав Авдікович відповіді, тому звернувся 29/6 1898 р. до проф. М. Грушевського з таким листом:

„Леобен 29 червня 1898. Високоповажаний Пане Професоре! Даруйте, прошу, що я знов накидаюсь Вам моїм ничотним писаннем. Важної ані пекучої справи властиво нема, а знов тільки про мої нужденні твори. Наколи Хв. Редакція „Л. Н. Вістника“ ще доси не передала до ред. „Діла“ — мого оповідання „Галія“ то прошу ласкаво постаратись о тое, щоб або передала сечас або прошу мені відслати рукопис, бо маю намір в тій по-

вели дещо позмінати і вигладити. Таких рукописи 20-ти моїх „поезій“ — ли радше „віршомазинь“ (коли ще не пішли до коша) прошу ласкаво відслати мені на адресу О. Audykowicz. Leoben, Zauran gasse Nr. 10.

А як би Ви, ВДостойний Добродію, уважали за потрібне відслати дещо на мій лист — то прошу ласкаво залучити пару словечок. Чи варта они що? Чи справді не мають (поминувши форму) абсолютно ніякої стійності? На „Галі“ (розуміє ся) підписати імя автора: Данило Троян. Коли вже Ред. „Вістника“ передала єї „Ділу“, то прошу ласкаво ужити Вашого впливу, щоб Галю і мої два дрібніші нарисів „Ясьо“ і *** — редакция Діла якнайскорше помістила. Дві останні дрібниці вислав я до „Діла“ ще 1-го червня. Чиж би редакция Діла справді розпоряджала таким множеством фелетонів, що доси не мала ще часу помістити? Ледво. А коли „Ясьо“ і *** (фрагменти з недоведеного записника, дневника) — без вартости, то чому їх редакция доси не відслала? А то мені так ніяково викидати з дня на день, в непевности майже у тривозі. Коли Ви, Пане Професоре, ласкаві, то прошу Вас — ужити Свого впливу, щоб моя „Галія“, „Ясьо“ і *** увидили світ божий. Також просив я ще 1-ого VI. Ред. Діла, щоб прислала мені за залучені мною 16-х — 2 числа Діла 106 і 107, де поміщений мій „Шекс“. Доси навіть того не маю. А прецінь так радо хотіло би ся мені мати у себе на пам'ятку друкований мій перший твір. Сеж хіба одиникий мій „гонояр“ — тай того ані рух дочекає ся. — Ще раз прошу дарувати, що нуджу Вас глумити моїми справами і неумітними рефлексіями та прийміть заяву мого глибокого поважання від вдячного Вам Ореста Авдіковича (Данило Троян).

Від професора М. Грушевського відповідь не прийшла, бо він виїхав був зо Львова. За те відгукнувся до Авдіковича Маковей картою, а у відповідь на неї писав Авдікович:

Дубно 21 липня 98. ВПоважаний Пане Редактор! Нині дістав я Вашу карту — спасибі за пам'ять. Відписую сечас, бо радби справу як найскорше полагодити — шкода єї відкладати. Я виїжджаю з Леобен в четвер 28-го н. ст. липня. Доки? — ще не знаю; ледви — чи прямо до Галичини. Будете — прошу — ласкаві, поскорити по зможі з Вашим, обіцяним мені Вл. письмом. Прошу написати: о що властиво ходять? що за поправа рукописів? Місця в „Галі“ неудачні, прошу ласкаво зачеркнути і додати від себе уваги, як їх поправити? При тій нагоді прошу відслати і рукописи поезій, бо они для Вас на мою думку непридатні. Я писав вже (мабуть перед трема неділями) в тій самій справі до Вл. професора Грушевського. Просив о звороті рукописів, бо і сам хотів я текст „Галі“ в деїм змінити. Відповіді не дістав. Пізніше дізнав ся, що він виїхав, — отже справа ясна. — Ще раз прошу б. л. як найскорше (найпізніше в понеділок) вислати мені Ваше цінне письмо, щоб я его на всякий случай дістав ще перед моїм відїздом з Леобен. Виждаю! З глибоким поважанем О. Авдікович. Leoben, Steiermark.

На відповідь не ждав Авдікович довго, що бачимо з його листа з 28/7 1898 р. такого змісту:

Лубно 28 липня 1898. Високоповажаний Пане Редактор! Спасибі Вам, що були ласкаві зайняти моїми справами. Рукописи і все проче дістав — гаразд. „Галю“ буду старати ся хоч трохи вигладити — хоч мені трудно приходить. Се мовби робота на „фундуш“, на замовлення. Зараз по висланю „Галі“ т. є. ще в лютім — я думав, що один уступ трохи баластичний, несмачний, іменно монолоґією старої Костуні в кухні. Читав я его і тепер признаю, що справді трохи попросту глумий, або бодай непотрібний. Що до Вашої замітки — спасибі — мовби стара панна зображена шабльоново — не розумію добре, якби се направили. На мою думку она грає зовсім підрядну роль — і то лише в першій частині оповідання. Буду пробувати додати де-що (хіба кілька черт, слів, бо діяльогів нових годі) щоб єї характер яког так „прецизовати“. Чи удасть ся? — ледво. Я се зроблю і перепишу пришло „Галю“ до Вашої Редакції. Як буде можна б. л. помістити єї у Вістнику пр. в „Перших Пробах“. Гадаю, що се таки можна би, бо чейже і у Вістнику не містять ся самі „груді ієлі“. На перші проби „Галія“ уйшлаби, — впрочім зробите, як будете уважати одвітним. Я рад, що бодай „Шекса“ маю у себе. Спасибі Вам, що тим заняли ся. Редакция Діла не зволіла мені навіть відповісти хочби на тих картках, що я їх залучив. І такої дрібниці годі було допраситися. — Коли Ваша ласка, прошу постаратися, щоб Діло видрукувало

„Ясьо“. З фрагментом *** — то вже як їх воля. Коли годі друкувати — то пропало. Най лиш не кидайте до коша — я собі при нагоді відберу рукописи та може ще що з нього зроблю. Я хотів іменно щоб *** був справді лиш фрагментом. Я бодай того рода нескінченні кусники дуже люблю читати. Прийміть же раз моє подяку за Ваш труд і даруйте, що так накипає Вам моїми орудками. Але справді просити кого іншого — се горох обстіну. З глибоким поважанем вдячний Вам Авдікович.

Дальший лист писаний уже з Галичини. Дати на нього нема, але писаний він видно в початках серпня 1898 р., бо в ньому є згадка про книжку Л. Н. В. за серпень і вересень тогож року.

Ось цей лист:

Високо-Поважаний Пане Редактор! Посидаю рукописи „Галі“. Я єї виправив і доповнив — більше не знаю, в чім малаби бути хіба. Коли загально драґе — то вже і хіба нічого з неї не буде. Я бодай не беру ся вже більше — ані переписувати, ані переіначувати. Прошу Вас, ВПов. Пане Редакторе, будьте ласкаві помістити єї в найближній книжці „Вістника“. Хочби в „Перших пробах“! Знаю, що тепер лиш Ви самі деїдуєте, що друкувати бо ли. Груш. і Франко виїхали. Отже лиш від Вас виключно зависить, чи „Галія“ має побачити світ божий.

Коли ж би то ніяким способом не могло бути, то зробить, прошу, з Галею, що самі уважаєте. Віддайте, хочби до Діла, хочби до „Буковини“ — лиш прошу Вас — уклінно донести мені, що з нею. Мені дуже ніяково, прикро, коли довгий час, не знаю, що властиво, редакция (яканебудь) думає з моїми висланими творами. Так приміром доси не знаю, чи редакц.

„Діла“ буде друкувала „Ясьо“ і фрагмент *** чи ні. При коректі „Галі“ — прошу Вас викидати по Вашій думці, недоладні слова, непотрібні речення, баластичні уступи. Коби лиш Галія яко-так виглядала. Я назвав Галю не „новеля“ а „образок“ бо так Ви Пане Редакторе, були дописали оловцем на старім рукописі. Причини властиво не знаю, бо не розумію ся на деїніцій ролів прозових творів. Коли б — редакция Вістника не стрічала труднощій, то прошу вислати мені книгу за серпень і вересень не до Леобен, а до Голешова, п. Бортники над Дністром. Маю надію, що і Галія буде мала честь в тій книжці бути поміщеною. Прошу Вас — ще раз — зробить тое! Коли би були ласкаві — напшисть, прошу Вас дещо до мене. Що буде з „Ясьом“ і фрагментом — яку стійність і чи взагалі має тепер „Галія“? Більшу, чи меншу? В чім моя хіба повістьрська? Діяльогі чи описи, оповідання і т. д. Буду Вам дуже вдячний! З глибоким поважанем Ор. Авдікович. Голешів п. Бортники н. Дністром.

В часі ферій роздумавсь мабуть Авдікович щодо своїх майбутніх студій та перейшов на філософський факультет у Львові, де слухав викладів професорів Колесси та Студинського. Показує на те останній лист писаний вже зо Львова, мабуть у листопаді 1898 р. Ось він:

Вповажаний Пане Редактор! Позаяк не маю нагоди бачитися з Вами, хоч перебуваю у Львові сей рік — то даруйте, що смію трудити Вас листовно в моїй справі. Прошу Вас донести мені ласкаво що чувати з образом Галія, котрий я вислав (поправлений) до редакції „Вістника“ ще в серпні с. р. Догадую ся, що у Вістнику не буде поміщена, бо коли — би взагалі мала там увійти, то булаби поміщена вже в книжках VIII і IX або X. Тож б. л. написати мені на тій картці — де і коли можна відібрати рукопис? А може би Ви були так добрі відслати мені рукопис на мою адресу та цілувати при тім де що, що „Галі“ бракує та що мені радить з нею робити. Прошу Вас відслати мені якнайскорше, бо я незадовго вже зміню мою адресу. З глибоким поважанем Авдікович, ул. Скарбківська ч. 17, партер.

На цьому скінчилося листування Авдіковича з Маковеем.

На закінчення цієї статті хочу ще загалити, що у Львові звязав Авдікович інтензивно до писання. У 1898 р. помістив він у фейлетонах часописів такі свої оповідання:

В „Ділі“: „Ім'янини панни Зиновії“ (ч. 43—45) під псевдонімом Данило Троян, а далі під псевдонімом прізвищем: „Отсей шматок дороги“ (ч. 99—102), „Незавбудьки“ (ч. 161—162), „Блудні тині“ (ч. 168—170), „Хмари“ (ч. 197), „Томко“ (ч. 207), *** (ч. 236) та ще „Лев Василезий Сапогівський“. У Руслані: „Поезія і проза“ (ч. 217—237), „Матвій Цьома“ (ч. 238—250), „З балю“ (ч. 251—255), „Проблеми“ (ч. 282).

Незабаром потім появилася збірка його оповідань та нарисів п. н. „Моя популярність“.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА

Товариство Письменників і Журналістів ім. І. Франка у Львові розділить — як це вже Товариство заповило давніше — нагороду за літературні твори, що появилися чи ще появиляться в 1937-ому році. Отой розподіл нагород, як це ми бачили минулих років, викликає дуже живу виміну гадок між прихильниками і ворогами нагороджених книжок. Та все-ж цікаво було б знати, у якому відношенні тягять до себе рішення журі та думка більшости тих, що цікавляться нашою літературою і її добре знають. Тому читачів нашого журналу просимо: якщо Ви попроси-

тували книжки, які цього року появилися або якщо прочитаєте ті, що ще появляться, а які братиме під увагу журі ТП і Ж, надішліть нам до Редакції „Назустріч“ свої думки про ті книжки і подайте свій голос за книжкою, що на Вашу думку повинна бути цього року нагороджена. Після проголошення розподілу нагород можна буде виказати чи рішення фахових знавців літератури іде в парі з думкою загалу читачів або бодай більшої частини того загалу, чи ні. Відповіді у цій справі просимо надсилати в другій половині грудня на адресу Редакції „Назустріч“.

Міліон для Бендзіна

Тягнення четвертої класи трицять-дев'ятої Клясової Лютерії скінчилося вильовуванням головної вигра — міліона злотих. Поділилися нею мешканці Бендзіна, власники поодиноких

ві, що розвозив молоко й заробляє 60 злотих місячно, та його подрузі

чверток ч-ла 6424: Л. М. Гольдштанд, вчора зредукований робітник цинкової фабрики в Соснівці, сьогодні — завдяки вигра 200.000 зл. сам могтме дати працю іншим. Про своє щастя довідався через радіо. Думає найперше запевнити собі дах над головою, а потім — оженитися.

Ш. Цукерфельд, залізничний носій у Бендзіні, його вітка, коли довідався про вигра, не мала меж. Ходив по місті із своєю чверткою в руці і показував прохожим. Коли стрів знайомого, позичив від нього кілька злотих і роздавав їх біднішим від себе. Грає в Клясовій Лютерії від кількох літ і завжди вірив, що приїде час, коли виграє. П. Цукерфельд дістав 100.000 зл., бо мав ло своєї чвертки спільників.

Панові Юзефові Хмельові, візничо-

п. Станіславі Хмельові, що заробляє за пильнування дому 15 зл. місячно, припало з тієї чвертки 50.000 зл. Панство Хмелі мають двоє дрібних дітей, виграї гроші призначують на будову дому.

Дальшими спільниками тієї чвертки є дрібні перекупні — М. Хенцінські й Ц. Хаскелевічова, що дістали по 25.000 злотих.

Одна з чверток є власністю дрібногo купця Н. Готліба, а останню має родина

п. І. Кокотка, яку він на фотографії вгорі представляє. Загалом до тієї чвертки належить кілька осіб, зпоміж бендзінських купців та промисловців. Всі новокреовані „мільйонери“ очевидно вже набули лоси до першої класи сорокової Клясової Лютерії. Пригадуємо, що тягнення тієї класи починається 21. ц. м. й потринеає п'ять днів.

Нещаслива Академія

Польська Академія Літератури зродилася мабуть в нещасливу годину. Від першої хвилини її створення викликала вона нехті серед великої частини польського громадянства. Деякі її почини стрічалися з глузливими посмішками. Ії голова, письменник Вацлав Серошевскі не гістьється великими симпатіями. В останньому часі саме голова Академії був причиною конфлікту між письменником і членом Академії К. Г. Ростворовським та, рештою членів Академії. А саме голова Академії В. Серошевскі був ужив різкого вислову за адресу архієп. Сипіги, що дав привід до „ваведського конфлікту“. К. Г. Ростворовскі домагався, щоб В. Серошевскі уступив з головства Академії. Але домагання Ростворовського ніхто з членів Академії не підтримав, внаслідок чого Ростворовскі виступив з Академії.

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки заготовують в цій рубриці. Рецензії вміщують тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Календар Місіонаря на 1938-ий рік. Зладив о. Пахомій Борис ЧСВВ. Річник XXXV. Жовква.

Календар-Альманах „Дніпро“ на рік 1938. Річник XV. Накладом Українського Товариства Допомоги Емігрантам з України у Львові. Львів, 1937.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Теофіл Коструба. Пресвята Богородиця Цариця України. У 900-ліття віддання в її високу опіку українського народу князем Ярославом Мудрим. Накладом Марійського Т-ва Молоді. Львів, 1937. Ціна 20 сот.

Богдан Гошовський. Княжий город Плісеськ. Відбитка з Альманаху Червоної Калини. 1938 р. Львів, 1937.

КНИЖКИ ДЛЯ МОЛОДІ

К. Осипів. Це повість давніх літ... Вибрані оповідання з літописів княжої доби в перекладі Видання „Рідної Школи“. Львів, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Іванна Блажкевич. Оповідання. Збірка. Ілюстрації Михайла Фартуха. Видавництво „Світ Дитини“. Львів, 1937.

Володимир Переяславець. Пісня про минуле України. Княжа доба. Київське князівство. Накладом Ярослава Ткачука. Львів, 1937.

ТЕАТР

Богдар Жарський. Україна в крові. Драма в 3-ох діях із недавнього минулого. Накладом В-ва „Дніпро“. Станіславів, 1937.

РІЖНІ

25 літ праці Кружка і шкіл „Рідної Школи“ ім. Б. Грінченка у Львові 1910/11—1935/36. Накладом Кружка „Р. Ш.“ ім. Б. Грінченка у Львові. Львів, 1937.

ЖУРНАЛИ

Кооперативна Республіка. Ч. 7-8, за липень—серпень; ч. 9, за вересень 1937. Львів.

Українська Музика. Місячник. Рік I. Ч. 7. Вересень 1937. Стрий.

Шлях Молоді. Год IX. Номер 10 (109). Вільня.

Відродження. Рік X. Ч. 9. Вересень 1937. Львів.

Українське Юнацтво. Рік V. Ч. 9. Вересень, 1937. Львів.

Календар „Криниця“ на 1938 рік. Річник IV. Накладом Видавничої Спільноти „Діло“ у Львові.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Ганс Ф. К. Гінтер. Лицар, смерть і чорт. Геройська мисль. Вступ та переклад із IV-го німецького видання Ростислава Єндика. Видавництво „Прометей“. Львів, 1937.

Федір Дудко. Дівчата очайдушних днів. Бібліотека „Діло“. Львів, 1937.

Р. Д. Савчак. На розпутьї. Історія одної родини. З передмовою Л. Нигрицького. „Українська Бібліотека“. Видавець Іван Тиктор. Львів, 1937.

ПОЕЗІЯ

Т. Якимчук. Світлонник. Збірка. Париж, 1937.

Т. Якимчук. Просвід на прилюдний тор, викликаний часом. Заходом Українського Гуртка „Думка“ в Парижі. Париж, 1931.

Т. Якимчук. Недорічки. Накладом Т. Якимчука. Париж, 1932.

Відблиски думки. Зшитки: перший (1928), другий (1929), третій (1930). Видає Літературний Гурток „Думка“. Париж.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Петро Воїн. Японія. Видавництво „Дешева Книжка“. Львів, 1937.

ЖУРНАЛИ

Світло і Тінь. Щомісячник УФОТО. Рік V. Ч. 7 (42). Зи липень 1937. Львів.

Наша Батьківщина. Орган Українського Кризисного - Туристичного Товариства „Плай“. Рік I. Ч. 9. За вересень 1937. Львів.

Щоб зберегти у розквіті красу

Канадійські Пятенята

вживають тільки мила ПАЛЬМОЛІВ, мила на лагіднім маслиновім олійку

ЯКІ ГАРНІ! Їх великі очі, головки в кучерах, довгі вії, усточки як пелюстки рожі!... Жадна знимка не передасть справжньої краси канадійських пятенят. Свій чар завдячують вони зокрема прегарній дівочій цері... делікатній і чистій взимі і вліті, яку завдячують впливові мила ПАЛЬМОЛІВ.

Коли канадійські Пятенята прийшли на світ, лікарі-спеціалісти не хотіли наразити їхніх делікатних тілець і мили ці славні в цілому світі діти, для яких нема нічого за дорогого, в чистім маслиновім олійку. Завдяки цим засобам і пізнішому щоденному вживанні мила ПАЛЬМОЛІВ, вироблюваного на маслиновім олійку — Пятенята мають гарну церу, якої заздять їм жінки цілого світу.

Це саме лагідне мило запевнить також і Вам, Пані, гарну церу. Чому не почати вживати мила ПАЛЬМОЛІВ уже від нині?

Щоб зберегти гарну церу, вживайте цього ідеального мила вибраного для Пятенят.

Гостина театру ім. Садовського у Львові

Маю відвагу признатися вже тепер цілком щиро, що вістку про заповідений приїзд до Львова театру ім. М. Садовського приймив я холодно і скептично. Багато на це склалися причин. З острахом думав я про те, чи наш побутовий репертуар видержить ще пробу перед міськими глядачами, чи може його роля вже покинчена. Другою справою, що насувала мені деякі сумніви, був склад театральної дружини, якої я майже не знав. Третьою була справа салі, яку я добре знав і знав про неї, що українська публіка нерado туди заходить. Але годі, вибору не було. Салі Т-ва ім. М. Лисенка віддана майже виключно десятий музі, то й наша великомучениця Мельпомена мусить

оббивати кости по жидівських тісних та неохайних завулках.

Але як відрадніше мені сьогодні писати про гостину театру ім. Садовського, коли з рукою на серці, з найглибшим переконанням можу ствердити, що з вогневої проби вийшов цей театр переможною рукою. І побутовий репертуар видержав пробу і засвідчив, що його роля в історії нашого театру далеко не покинчена і він ще довго зможе вдержатися на сцені. І ціла театральна дружина дала себе пізнати, як молодий, талановитий гурт, що передусім серйозно та жертвенно й ідейно ставиться до театрального мистецтва.

На репертуар склалися „Хмара“ Суходольського та Старицького, „Ніч

сінні виставив театр „Гейшу“ та повторив „Ніч під Івана Купала“.

Передусім загальне враження біль-

покійного Садовського — „здорове перетерті“, що вимагало великого вкладу праці збоку виконавців і вміння та вправної руки пані Барвінок-Карабіневичевої, мимоходом кажучи, капітальної в ролях старух. Дуже симпатичними, соняшними явищами на сцені були пані: Липківна і Данченко. Іскрами широго драматичного таланту блиснув Пришляк. П. Зятіковий слід попрацювати над дикцією. Гурт доповняють: Крижанівська, Оля Федчишин, Марко Потюк і інші, що своєю появою на сцені засвідчували поважне відношення і достаточну підготовку до театального мистецтва, що є надійним завдатком на майбутнє. Хорові співи складні, танки виведені з бравурою. Орхестра мила, добре зіграна.

Реасумуючи все це, треба сказати, що поруч наших більш і менш удатних змагань і спроб увійти в діяльність театального мистецтва, „на новий шлях“ — відрадним явищем є, що захотів театр, якому дорога є традиція побутовщини, який її любить, шанує і хоче передати її в живих картинах у якнайкращому вигляді.

Словом: театр ім. Садовського по-вив на мене подумом тих літ, коли то я безнадійно полюбив українську сцену, приніс мені спомини найкращих літ моєї молодости, яких я не забуду і не віречуся до домовини і загрів мене вірою в гарне майбутнє нашого театру.

Степан Чарнецький.

Український Народний Театр ім. Садовського. Веснянка з Марусі Богуславки.

Артистка Люся Барвінок-Карабіневич (мистецький провід театру).

ше як задовільне. Твори солідно підготовані, окремі ролі обсаджені влучно, гуртові яли — кажучи словами

Український Народний Театр ім. Садовського.

Чи ви знаєте Лемківщину?
Чи Ви знаєте життя у горах, де радість і смуток
мчаться невгавно, як на фільмовій стяжці образки?

Все це знайдете у збірці нарисів

МИХАЙЛА РОМАНИШИНА

п. н.

В гранатових горах

Дістанете в кожній українській книгарні і в Адміністрації „Назустріч“.

ЦІНА 2 зл.

З пересилкою 2:30 зл.

під Івана Купала“ „Ой не ходи Грицю“ та „Маруса Богуславка“. На Зне-

БАТЬКИ
Передплачуйте для своїх дітей

Світ Дитини

Умови передплати:

В краю річно 4 зл., піврічно

2 зл., чвертьрічно 1 зл.

Адреса: Світ Дитини, Львів,
вул. Зіморевича 2. Тел. 257-87.

Е. КРАН

Три звена

Світ — кіно — глядач — це триця, якої елементи в'язуться між собою різними взаємовідносинами.

СВІТ завсіди та цілий позує знімальною апаратурою до фотографічної та фонографічної знімки. Він завжди повен оптичного змісту: то світить світлом, то меркне в тінях. То кипить рухом то застигає в спокою. Звучить голосами та пахне воями. Безбарвним, невидимим вітром колише пишні, коліркові квіти. Світ дає теж знімці мертвий і живий стафаж предметів та істот. Накінець ставить він і людину під апарат: не лише її тіло але й почування (цебть емоціональні прояви душі) та думки (інтелектуальні духові явища).

КІНО: на стязці нотує апаратом лишень частину цього пребагатого світа фізичної та психічної дійсності. На оточення воно глядить по своєму, по кіновому: запримічує в ньому тільки те, що відповідає технічним можливостям знімальної апаратури. Зовсім недоступними є для кіна пр. запахи а невидний вітер буває настільки вловний, наскільки даються бачити наслідки його діянн: рух галузок та куряви на дорожці, ритмічний вихил розколисаних трав.

Нещодавно отворився перед кіном світ фізичних явищ: тут воно мікрофоном ловить звуки до висоти 8000 дрогань на секунду, що вже покривається з межами чутливості людського вуха. Краски екран віддає тільки фотографічно: відповідними тонами чорно-білої фотоскалі. Знаменито натомість бачить сочка світлотін та рух, перша нотується на кожному поодинокому кадрі (фільмовий фотографічний), як на звичайній світлинці — другий міститься в довгій ленті кадрів, що по своїй суті є черго-

вими фазами даного кінетичного (рухового) явища, знятого в різних позах, на окремій знімці кожна.

ГЛЯДАЧ: це останнє звено кіно-триці. Він є пасивним консументом фільми: мусить видіти дійсність такою, якою вона показується на екрані. Йому сочка диктує власний, своєрідний світогляд. За глядачем остається лишень одно право: вподобати

тажна селекція картин, їх змісту та ритму);

7) мистецький добір знімальної техніки (сочки, плівки, фільтру, хемічного процесу і т. п.);

8) мистецький добір грюку. Тут слід запримити, що грюки діляться на суто технічні, якими оператор помагає собі при поборованні річевих труднощів сценаря (пр. сла-

Марлена Дітріх зі своєю дочкою на вулиці Парижа.

собі одну фільму й зворушитися нею або байдуже наставитися до неї.

Звідти конклюдія: кіно є посередником між світом та глядачем. Як кожне мистецтво.

Залишається kwestія: чи воно саме теж є мистецтвом? Коли так, то власне чому?

Кіно, механічний реєстратор фактів, ніколи не було б мистецтвом, коли б воно не давало фільмовим творцям свободи навіть у явищах свого автоматизму.

Однак в ньому засадничо є завжди допускальні.

- 1) добір часу і місця знімки;
- 2) добір освітлення;
- 3) добір позиції апарату;
- 4) фрагментаризація, цебто побільшення картини в першоплянівці (добір деталю)
- 5) еволюція рухомою камерою (добір пересувних картин та самого руху сочки);
- 6) фотомонтаж і фоновмонтаж (мон-

ветний перехід крізь Червоне Море в „10 Заповідях“ С. де Мілле) й на мистецькі, що дають ефект здебільша кінового калімбурю згл. парадоксу: приміром карикатурна знімка сплітніці в „Останній Людині“ Мурнава, виконана за допомогою кривого зеркала.

Як бачимо, кіно, хоч механістичне, в багатому дозволяє фільмовикові на свободний вибір і саме тому воно може бути мистецьким посередником між світом і глядачем. Екран справді показує дійсність дійсною, не деформуює її літературним субективізмом та малярським експресіонізмом, однак все таки дає змогу (коли фільмовик талановитий!) стилізувати її по своєму, по кіновому.

А так, як мистецтво має міць вражати етичні почування людини...

ЦУКОРКИ·ЧОКОЛАДИ·СОЛ·ПЕЧИВО

Львівські крамниці:

вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. Р У С Ь К А ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

ПІСНЯ І ВИНО

Серце велике й глибоке, як келих
піниться піснею наче вином.
Танець і пісня, розкішна, весела
дзвонить столунно в малому кіно.

Вічна, незгибна у танці спокуса,
жінки стрункої манливі уста.
Усміх у неї, прихований усміх
в заглиблях уст так розкішно притах.

Пісня шалена, спокуслива пісня,
серце мов келих з отруйним вином.
Грета сьогодні мов мрія заблисне
в місті малому, в малому кіно.

Пишуть, кажуть...

...Славетний Макс Райнгардт висказався дуже прихильно про розвиток кіномистецтва, зокрема акторської гри, за останні роки. „Найкращим зразком акторських спроможностей“ назвав він сцену смерті „Дам з камеліями“ в інтерпретації Грети Гарбо.

...Адріан, голівудський костюмер, гостює тепер в Парижі, де розсліджує історичні одяги з доби Марії Антуанети. На костюмольогічні досліди вислало Адріана виробництво „Метро“, маючи в плані фільму з життя цієї безталанної королеви. Головну роль грати-ме Норма Шпірер.

...Роберт Тейлор оженився! Так по-тайки, що про це не знав ніхто в Голлівуді, навіть сам — Роберт Тейлор. Згодом виявилось, що пресова матримоніальна оповістка торкалася, вправді, містера Роберта Тейлора але — якось книговода самоходою фірми.

...„Царський кур'єр“ (за романом Жюль Верна), зреалізований виробництвом РК-О-Радіо, появиться як звуковик в кількох мовних версіях.

...„Лицарями золота“ затитуловано великофільму РК-О-Радіо, в якій показано розріст американського капіталізму в XIX-ому столітті. Фільма охопила собою 3000 статистів, 104 акторів, 98 декорацій. Для неї відбудовано стару ньюйорську біржу, історичний форт Тейлор, мраморну палатку Жозі Менсфілд, коханки всемогутнього колись банкира Фіска... В „Лицарях золота“ не пропущено й такої події з грабіжницької доби капіталізму, коли то мільйонери велили струмом зимної води розганяти товпу дрібних ошадників та акціонерів.

Фільма переможно пройшла крізь огонь перших рецензій: в ній талановито зясована в контрастах грошевої міць та моральна гниль плітократії.

...неісторична історія Едварда VIII і пані Симпсон, дещо перекручена з дипломатичних спонук, служить за темою однієї фільми виробництва „Метро“, замаскованої дуже невинним наголовком: „Парнель“. Грають: Клерк Гейбл та Мірна Лой.

...Відомого коміка Бастера Кітона заангажувало Виробництво Метро-Гольдвін - Маєр до реалізації короткометражівок.

...Чи знаєте, що чорнявки більш фотогенічні? Досі панувала зовсім протилжна думка, може під впливом Жан Гарльов, що була одною з найкращих жінок. Ідеал американських операторів — чорнявки з синими або сірими очима. Чорнявками з синими очима є Нерма Шпірер, Грета Гарбо і Жуан Кравфорд.

БАТЬКИ, що дбають про духовий корм своїх дітей передплачують для них —

„Діточу Бібліотеку“

Що місяця виходить 1 книжечка в об'ємі 3—5 арк. друку, гарно ілюстрована.

Цілірочна передплата на 12 книжечок 5 золотих.

Для закордону — півтора доляра.

Адреса для замовлень: „ДІТОЧА БІБЛІОТЕКА“ Львів, ул. Зіморівича 2.

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА ЯКИМ Є

КНИГА ЗНАННЯ

УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

ЗАМОВЛЯТИ
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМІЯ

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокі число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокі число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГолошень:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

НОВИНА!

ЦІНА ЖИТТЯ

збірка лікарських нарисів, якої автором є лікарка-письменниця
Д-р СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Нова, небуденна тематика, важливі проблеми народин, життя й смерті в мистецькій літературній обрібці й вибагливому зовнішньому оформленні—це прикмети книжки, що є рідкою появою на нашому книгарському ринку.

Окладинку і численні ілюстрації в тексті виконав мистець Микола Бутувич. Книжка друкована на прегарному папері—250 сторін 8-ки коштує 3 —зол. Набувати у всіх книг-ярнях

Ціни оголошень розуміються за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГолошення по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по вплаченні належності готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustritch“, Lwów Rynek 10. Pologne. — „Nasustritsch“, Lwów, Rynek 10. Polen.

Редагує КОЛЕГІЯ.
Друкарня „Львівська“, Львів, 3-го Мая 8.

Конто ПК-О 153.558 „СМОЛОСКИПИ“
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДІНARОВИЧ

НАЗІСТІЧ

Число(92) **20**
IV-ий РІК
ДВОТИЖНЕВИК

Львів, 15. X. 1937.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ВОЛОДИМИР МАЦЯК

ЛЬВІВ – ЛЬВИНА СТОЛИЦЯ

Давні часи. XIII вік... 1230-ті й 1240-ві роки... Українські льви зривали з себе невольницькі пута...

Молодий, кріпкий духом і волею Данило Романович з братом Васильком і з горсткою ідейних, готових на смерть за батьківщину воїнів запаливав серця народу закріпощеного власними хибами чужими руками, своєю очайдушною відвагою видирав батьківську землю з рук панівних сусідів, що вязалися між собою союзом у жаху перед втратою користей з посідання українських земель... Ще значний гурт українців збаламучений сусідями й своїм тісним становищем самолюбством шов у розріз із українськими всенародними інтересами й завданнями... Та намагання всіх противників української національно-державної ідеї, яка вже ополонила нарід і швид-

Відворотна сторона печатки, привішеної зправа до грамоти князів Володимира, Андрія і Льва Юрійовичів з 9-го серпня 1316 р.

ко йшла до здійснення, показались даремними!

Неустрасимий князь Данило з братом і нечисленними, але до краю вірними й хоробрими синами України, протиставив численній перевазі своїх непримирених бунтарських противників з нутра і їхніх союзників з зовні — сусідів з півдня й заходу — і всіх їх розторопив у вирішальній битві під Ярославом 1244 р. Овочі тієї битви, що показались для майбутності української нації та держави благословенні, великанські, нажалі ще до сьогодні гаразд не оцінені!

При боці хоробрих львів, батька і стрія з дружинниками завчасу заправлявся у великій посвяті для батьківщини молоденький Данилович син Лев, прийдешній достойний наслідник дідовських і батьківських високих лицарських чеснот і української корони...

Серед цього трудящого саможертовування ідейних українців для будови державної потуги родився і розвивався Львів — улюблений город мужниногою тоді Льва, заснований князем у дуже вигідному з погляду географічно-політичного і торговельно-господарського місці, через яке перекочували перехреснюючись головні шляхи, що лучили європейський Захід зі Сходом, найкоротші та найвигідніші для великої торгівлі між німецькими й іншими країнами та генуєвськими колоніями на Крим і далі, Львів, що мав стати важливим вузлом міжнародних взаємин, дістав від свого князя в гербі і печаті знак льва, символ самостійної сили, що вмів панувати у себе, а в потребі опертися чужим затіям. Від тоді став Львів постійним осідком українських князів, другою об'єктом волинського Володимира столицю могутньої Галицько-Волинської Держави, осередком, у котрому розвернулося і загомоніло славою між чужинцями державно-національне життя у всіх ділянках, політичній, релігійній, культурно-освітній і торговельно-господарській. Місто росло дуже швидко, розбудовувалося церквами, домами мешкальними та торговельно-промисловими, бо було забезпечене сильним замком і фортифікаціями; тут панував незвичайно оживлений рух, тут зіз'ядалися та перебували купці й особи інших станів і націй, німці, поляки, москвичі, мадари, чехи, жиди, греки, вірмени, італійці (генуезці та венеціанці),

татари й інші. Всі чужинці втішалися у Львові, як взагалі в українських землях, національно і релігійно вільною і зустрічалися з ввічливою хоча гідною поставою українського населення. Та з чужинців українські князі найбільш цінили та з уваги на важні національно-державні інтереси підтримували у Львові німецьких пришельців, тому, що вони вносили тоді собою всюди найбільше творчих вартостей організуючи вміло й раціонально економічне життя на основі їхніх цінних здобутків міського устрою, т. зв. магдебурзького права. Далі вони найприхильніше з усіх чужинців ставилися до української нації та держави. Не даром наші досвідні князі підтримували німецьких купців і колоністів на українських землях і посадників німецької народності допускали до провду важніших для заграничної торгівлі українських міст, устроєних на німецький лад. Від них мали українці змогу навчитися немало цінного! Львів устроєно по магдебурзькому праву в другій половині XIII-го століття (вперше згадує про Львів український літопис під 1259 р.). Львівського посадника у кінці того століття знаємо з імені: це був німець Бертольд.

Княжий Львів не був виключно дерев'яний, будований з дерева, всупереч твердженню багатьох істориків. Факт, що нам не лишилося ніщо з львівських княжих кам'яних будівель, безсильний свідчити, що таких будівель зовсім не було. Бо ж, наприклад, факт, що до сьогодні не знаємо, що би збереглося одна - одніська грамата короля Юрія I Львовича († 1308 р.), не зможе ствердити, що цей король грамот взагалі не видавав! Кілько ж бо княжих мурів кам'яних і цегляних на українських землях разом із Львовом (це сталося також з княжими пам'ятками письмевними і іншими!) підпало загибелі до самих основ у війнах з сусідами за удержання самостійної української Галицько-Волинської Держави головно від 1340 р.! Львів як центр Галичини був особливо наразений! Кілько ж каменя з українських будівель у Львові пішло на будову різних мурів вже під польським пануванням! Ще й немало останків фундаментів мурів княжого Львова могли б відкрити систематичні, хоча дуже трудні, розшуки археологів на жовківському передмісті і далі. Багато причин каже нам прийняти за певне, що княжий Львів був теж мурований: досвід дерев'яних середньовічних міст у Європі, які часто і легко горіли, факт, що з XIII в. заглибилися на українських землях під Холмом і в Кам'янці на Підляшшю руїни каміно-мурованих укріплень, факт, що незвичайно могутні й багаті в матеріяльні засоби Галицько-Волинська Держави XIII-XIV століть, могла будувати з каменя, коли значно бідніша Польща спромоглася тоді на каміно-муроване будівництво. Вкін-

ці за каміно-мурованим княжим Львовом промовляли різні важні політично-державні, перш за все стратегічні і престижові рації.

У стольнім Львові приймали часто українські князі посольства з чужих висококультурних держав. Якже мог-

Лев на печатці кн. Андрія і Льва 1316 р.

ли наші князі заїмпувати своїм гостям справжнім багатством, могутністю і величю Української Держави у дерев'яному Львові, коли чужинці приїжджали до княжо-престольного Львова зі своїх кам'яних столиць? Чи вивозили б чужинці з дерев'яного Львова корисні про українську державність

Герб міста Львова з 1353 р.

переконання нпр. послі від могутньої держави пруського ордену хрестоносців, що складався переважно з цвіту західно-європейської лицарства, яке мало змогу порівнювати українську культуру з західно-європейською і робити висновки? Ті висновки мабуть такі не були для української культури неприхильні, коли німецький орден на довго звязався тісним союзом із українською державою, яку й цинив високо, коли німецький графський княжий рід Шварцбургів посвоячився з українським княжим родом Романовичів, а зверхники пруської держави хрестоносних лицарів, як

про це переконують нас нові джерельні знахідки*), наділювали українців посілостами в своєму краю. А знаємо, як знаменито були загосподарені з економічного боку німецькі хрестоносці в себе! Тому рішуче мусів бути княжий стольничий Львів розбудований каміно-мурованими будівлями й мати різні міські улаштування! Всякі позначки вказують, що ще в княжих часах розвивався Львів у західному й південному напрямі починаючи від нинішнього жовківського передмістя та що пізніший розвиток Львова за польських часів, чергуючий часто з упадком міста, зовсім в історії Львова новиною не був.

Княжий Львів був великим центром українського державного життя. Небагато, але всеж більше як дотепер можемо сьогодні знати з минулого Львова. Хоча в його історії не бракло сумних картин, як ось в 1259 р., коли татари настали, щоб українці розкинули львівські укріплення, або в 1283 і 1287 рр., коли по відбудові укріплень князь Лев мусів відпирати жахливі татарські наїзди від Львова, при чому погинуло з татарських знущань багато львовян, то всеж пережив Львів за княжої держави свої світлі часи та події, відображаючи свою достойну столицю ролю. Тут у Львові зорганізував у 1289 р. князь Лев велику політичну акцію збройної допомоги для свого союзника, мазовецького князя Болеслава Земовитовича, який під протекторатом Льва намагався зайняти для себе польський престіл у Кракові. Підчас воєнної кампанії під Краковом український князь змінив пляни, бо заключив тоді дуже корисний для себе й для Болеслава союз з могутнім чеським королем Вацлавом II, котрий незабаром заняв цілу Польщу. Обдарований чеським королем ще й осягнувши з походу своїх військ значні користі, вертався український князь до своєї львівної столиці з великою славою, радісно витаний своїм народом. Галичина скріпила тоді через свою столицю дуже живі політичні та культурні взаємини з Чехією. Ще важливішу і ширше закреноу політичну акцію розвивав князь Лев зі Львова в 1299 р. На просьбу угорського посольства, яке прибуло до Львова від короля Андрія III Арпада, і в згоді з постановами мадьярського народного союму зложеного з католицьких головно духовних представників мадьярської нації, які ухвалили ці постанови в Пешті 1298 р., виправив Лев своє військо на Мадьярщину, щоби присмирити бунтарство північно-угорських магнатів, що виступили проти свого короля і проти добра держави й нації. Досить успішна акція українських військ на території нинішньої Закарпатської України знова принесла великі користі моральні й матеріяльні, політичні й господарські, не тільки галицям, але й закарпатським українцям. У зв'язку зі своєю збройною інтервенцією на Мадьярщині вибрався теж старий князь Лев зі Львова на весну 1299 р. в гостину — на зізд з чеським королем до моравського Берна, де закріплено українсько-чесько-мадьярський союз і уложено порозуміння в справах Польщі**). Мабуть не без якоїсь участі Львова обійшлося установа самостійної церковної митрополії в Галичі в 1302/3 р. через чаргородського єпископа і патріарха внаслідок заходів українських князів, що сталося за панування сина Льва, короля Юрія I. Цей знаменитий

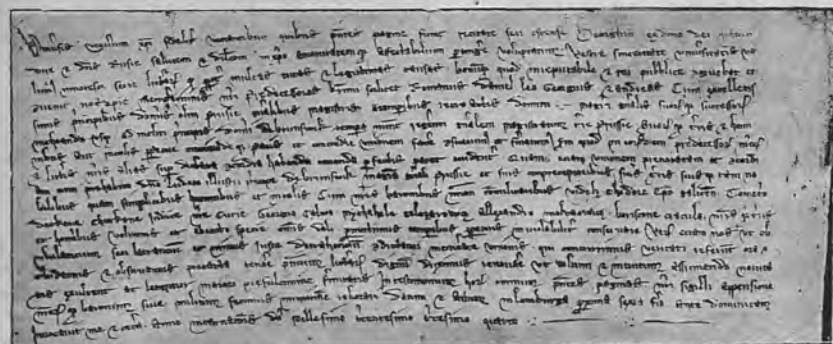
зединитель великої Галицько-Волинської Держави, який хлопцем певно виховувався у Львові і певно нерідко перебував улюбленим столиці свого батька, опікувався нею і гаряче посприяв її розвиткові, хоча його головною столицею був волинський Володимир. З двох Юрійових талановитих і хоробрих синів, що княжили в Українській Державі спільно в братській любові і згоді, молодший Лев II мав за постійний осідок і столицю Львів. Наше місто славилось князем, якого разом з його старшим братом Андрієм, володимирсько-волинським, високо цінила заграниця. Українських могутніх союзників хотіли зеднати собі тоді папа, німецький орден хрестоносних лицарів і польський король Володислав Локотек, зосібна цьому ж королеві-заїмпували Юрійовичі як лицарі - переможці татар і як оборонці західної куль-

Святоюрський дзвін з 1341 р.

тури перед татарсько-московським варварством. Люті наїзди потужного татарського хана Узбека заламалися вповні об рішучу поставу українських князів з їх лицарськими, боярськими військами. На жалі велику свою перемогу над татарами заплатила Галицько-Волинська Україна великими жертвами, що потягли державою до самих основ і сильно її на будуче ослабили: героїською смертю обох князів у цвітлі віку й жервенної маси українського лицарства - боярства на полі бою з азіятами.

Болючі наслідки славної перемоги українського лицарства над татарами показались вже за наслідника Юрійовичів, Болеслава Юрія II — Тройденівича мазовецького, який хоча син сестри Юрія I, вихований в чужому дусі намагався проти волі ослабленого українського елементу надмірно поширити в державі на шкоду українців чужі впливи і цим поправді наков' українській державі чимало лиха. Для протидії сил вимагав український нарід удержувати корисний для себе політичний союз з німецьким орденом хрестоносців, які завжди позитивно відносилися до української держави. До перебуваючого у Львові князя Болеслава Юрія з двором, в якого проводі стояв член княжого роду Дмитро Детько, приїздили в 1334 р. від хрестоносців послі, і Болеслав Юрій, хоча неприхильний українсько-німецькому союзові, мусів продовжити цей союз з волі українського народу й під чатиском його представників. Заручинками союзу на грамоті договору, виставлений у Львові 11-го лютого 1334 р. підписалися й привісили свої печаті високі українські державні мужі; на першому місці єпископ (фактично митрополит) галицький Федір, далі член княжого роду, мабуть маршал двору Дмитро Детько — найвищий двірський - державний суддя Ходько, далі воеводи найважливіших українських городів Юрій Лисий, Михайло Єлисаєвич, Олександр Молдавонич і останній Борис Кракула, який в грамоті виданий для німецького ордену по році

Грамота кн. Болеслава-Юрія II. до великого магістра Німецького Ордена, Людора, з 11-го лютого 1334 р.

*) В 1324 р. дав пруський комтур чотирьом українцям добра в Прусії, коло міста Остероде. Ті добра з місцевістю дістали опису назву Klein Reusen (Малої України). Preussisches Urkundenbuch, Zweiter Band, 2 Lieferung herausgegeben von Dr. Max Hein, Königsberg 1935, Nr. 485.

На цей документ перехований у відписі з XVII-го століття, ніхто досі в українській історіографії не звернув ніякої уваги.

**) Справи 1299 р і деякі інші тут вилонжені в загальній нарисі опираються на нових розслідах переведених автором цієї статті, ще не оголошених і незаних дотеперішній історичній науці.

у Володимирі підписався львівським воеводою.*)

1340 рік поглибив трагедію Української Держави, почату ще смертю Юрія Івановича — останніх з династії Романовичів у головній лінії. Світла доба панування українського княжого роду перервалася. Насильна смерть Болеслава Юрія з отроєння таємними руками та в таємних — докладно незнаних, але загально дуже підозрілих обставинах — злучилася з великою жадою західних і південних сусідів здобути для себе багаті українські землі. Вину смерті Болеслава Юрія кинули всі чужинці одногосподно, але й односторонньо на українців — оборонців своєї держави перед чужими, хоч тієї вини не потвердили досі ніякі джерела. Зараз по смерті князя впаав нечайно польський король у Галичину, спалив Львів і забрав собі дуже засібно українську княжу скарбницю з замку, в якій між іншими цінностями були: дві дорогоцінні корони, золотий престіл висаджуваний діамантами, пишна княжа мантия, золоті хрести тощо. Прегарний Львів впаав жертвою знищення до самих основ у завзятих війнах, які довго велися за удержання державної самостійності, під проводом князів Дмитра Детька і відтак Дмитра Любарта Гедиміновича. Тоді згинули всі свідки високої духовної і матеріальної культури княжого Львова за винятком дзвона, вилитою в 1341 р. за правління Детька. Цей дзвін завішено в дзвіниці тодішнього монастиря св. Юрія і він сьогодні перекочується в святоюрський катедрі, уратований щасливо з пожеж монастиря, спаленого наїздом Казимира. Ще б тільки залишилися нам посередні свідчення, які промовляють за великим розвитком Львова в княжий добу, його значінням і повагою серед своїх і чужинців.

Поважний розвиток Львова під польським правлінням в XV—XVI століттях чергується часто з підпадом — при сильно помешаних можливостях розвою українського елементу в місті, який всеж не падав духом — не був справді чимось незвичайним і новим в історії галицької столиці, бо Львів переживав свої світлі часи за української княжої державності.

*) Ця грамота збереглася в німецькому архіві в Кенігсбергу.

Не забудьте післати даток

на нагробник мистця

Василя Крижанівського

ФРАНЦ КОКОВСЬКИ Й

Як Т. Бордуляк писав свої оповідання

У 1937 р. минає 50 літ від появи в друку першого твору Т. Бордуляка, а 16 жовтня того самого року припадають перші роковини його смерті.

Тихо зійшов у могилу, викопану на ходацьківському цвинтарі, один із кращих наших письменників останніх років XIX століття, зовсім так само, як жив непомітно, без зайвого гомону, не випихаючи себе вперед, не ставлячи себе на котурни. І хоч круг обсервації в Бордуляка не був широкий, хоч його тематикою були тільки будні та злидні подільського села, хоч його оповідання переважно розміром невеличкі, то є в них свій чар і своєрідна рівновага духа. Ці прикмети Бордулякової творчості підмітив був уже Йосип Маковей у своєму літературно-критичному нарисі про Т. Бордуляка, поміщеному в VIII—IX книжці Л. Н. Вістника за 1898 р. У той час більшість творів Бордуляка була вже написана, бо по 1898 р. написав він уже тільки 8 оповідань (разом 30).

Трицять менших, чи більших оповідань здавалось би невеликий дорібок. І для тих, хто літературне надбання лічить на томи, чи сотні праць, це видаватися може мало. Але хто стежить за красою, для того 30 Бордулякових оповідань — це великий вклад у нашу літературу.

Зрозуміла це як іслід Наддніпрянщина, де видали друком (наскільки не помилюся) від 1903—1930 р. чотирьох томів Бордулякових творів в цілості, а ще друкували особливими книжечками його поодинокі оповідання. У нас в Галичині, появилася тільки одна збірка Бордулякових оповідань, а саме „Ближні“ в 1899 р.

Перший твір Бордуляка, що появилася був у 1887 р. в „Зорі“ — це переклад Гайнгофа „Льорелай“ п. н. „Русалка“. В листі до Маковея з 10.3.1898 р. сам Бордуляк пише так про цей переклад: „Русалка“, дуже глибокий переспів Гайнгофа Льорелай, штука Вам добре знама, бо Ви о ній писали в статті в „Зорі“, колисте писали о перекладах з Гайнгофа на руску мову“.

В архіві Маковея задержалися 4 листи Бордуляка до Маковея, з них один із 10.3.1898 р., а в ньому міститься список писань Бордуляка. Тому, що цей список поміщений у VIII—IX книжці Л. Н. В. за 1898 р. на 61 ст., не повторюю його в цілості, а тільки даю з нього уривок, що в ньому Бордуляк пояснює генезу оповідання „Сабета Себі“.

„Сабета Себі“ — Діло 1892 ч. 146: подібне оповідання чув я з уст народу, а тому, що воно своїм змістом нагадувало мені історію про жидівського псевдо-месію Сабету Себі, тому я його так затитулював. Н. В. Цю легенду чув я майже малим хлопцем коли ще не мав поняття про фольклористику

Тимотей Бордуляк

і не міг записати її дослівно. А колись пізніше її нагадав; використав я її у вище наведений спосіб“.

Другий лист Бордуляка з 2.3.1898 р. — це докладна автобіографія письменника, що малює нам його життя і творчість, спокійні, роботящі, як вони справді були.

Ось — більша — друга частина з нього:

„Городище дня 21/III 898. Високоповажаний Пане! Ваша гадка вивести перед ширшу публіку деяких галицьких письменників, до котрих і я маю честь належати, та сказати слово про мої твори, мені вельми подобається. Не йде мені про розголош, але про що інше: про науку, про вказівки. Бож справді буде це для мене вельми почесною річчю почути, що скаже про мої твори такий чоловік, як Ви, що має до того потрібне знання і — серце. От уже і з того, що Ви написали про Чайковського, я скористав багатом, а кілька скористаю, коли прочитаю те, що Ви напишете про мене, та ще про інших! Спис моїх творів я вже післав на Вашу адресу 12-го ц. м., а тепер подаю Вам з найбільшою щирістю інші Вам потрібні інформації. Скорше я не міг того зробити, бо мусів у родинних

справах виїхати на кілька днів у далеку дорогу, а вернувшись, відпочати.

По матурі мав я намір вступити на виділ філософський і учитися української мови і класичної філології. Та це показалося неможливим. З дому не міг я мати жадної допомоги, а перед лекціями мав я страх. Вони мені так надали за цілу гімназію. Отже я вступив на богослов'я. В семінарії учився я передовсім геології, сповняв семінарицькі обов'язки, ніде не уділявся, а що мені ще доволі залишалося часу, тож дальше взявся я до читання, тим більше, що тепер стояла переді мною отворена бібліотека університетська, Осолінських та ін. І взявся до читання. Але тут читав я вже більше поважно, систематично: студіював мову і літературу російську, польську, французьку, читав солідні твори про естетику і критику, два роки ходив я правильно на виклади української мови і літератури проф. О. Огоновського, учився крім того по італійськи і без великих трудів присвоїв собі достаточну ту мову.

Можу сказати, що в семінарії тих 4 роки я працював поважно над своєю літературною освітою, наскільки це залежало від моїх сил і обставин. У тім часі розголош про мою „поетичність“ дійшов до проф. Гр. Цеглинського, який видавав „Зорю“. Мабуть котрийсь з моїх гімназійських колегів сказав йому про мене. Цегл. прийшов до мене до семінарії і просив, щоб йому дати кілька моїх поезій. Я, розуміється, такому чоловікові, мому бувшому учителеві не міг відмовити і обіцяв вчинити його волю. Виписав кілька дрібничок з моїх „Кармінів“ і заніс особисто поважаному професорові. Але д. Цегл. надрукував у „Зорі“ лише мою „Русалку“, перерібіку з Гайнгофа „Льорелай“, а решту, дай йому Боже здоров'я, кинув до коша. Після того в мене наступила рефлексія. Я став критикувати свої „Карміни“ і дійшов до того, що це самі дурниці. На мою думку пробирався в них справжній поетичний талант, була фантазія, однак зрештою такі дурниці. І я їх знищив. Узняв, подер цілий зшиток на дрібні кушочки і закопав їх у семінарським огороді під каштаном.

Д. Цегл. переказував іще кілька разів до мене щоб до нього прийти, однак я його не слухав і не був у нього ані разу, стидачишся за свої поезії, котрі йому дав до читання. Видно він заприїмив у мене талант і здається, хотів його справити на добру долю.

рогу, хотів щось порадити, та я був неслухняний. Я пізніше жалував того, але вже було запізно. Видно, мені вже судилося йти наперед власними силами. В семінарії я не писав нічого, зуживаючи весь свій вільний час на науку. Писання я відкладав на пізніше на село, де думав я матиму часу доволі, аж занадто. Однак показалося інакше. По висвяченню я дістав посаду сотрудуника в Утіховичах пов. Перемишлянського і був там 10 місяців (від липня 1889 — до квітня 1890) і мав роботи по самі уха. Три села, три церкви, школа, більше як 1000 душ, а я сам один. Нічого тут я не зробив, лише переклав Тургенєва „Годінник“.

Потім пішов на сотрудуника до Голіч, пов. Підгаєцького, і мешкав там у прилученім селі в Заставях. Тут уже мав більше вільного часу, але таки до писання якось не брався. Нараз став зі мною кореспондувати небишчик Гладивич, мій улюблений учитель і господар класу, який провадив мене цілу гімназію. Знов йому хтось наговорив про мою „поетичну вдачу“, і небишчик став мені докоряти, чому я тихо сиджу, чому закопую свій талант, і т. д. В мене обізвалася амбіція, я написав „Осінній сонет“ і післав його на руки Гладивича, котрий і надрукував його в „Зорі“. Я ще написав два оповідання: „Дай Боже здоров'я королю“ і „Матір“, та післав їх до „Діла“, яке їх зараз надрукувало. Здається, лиш ті три мої праці читав мій дорогий учитель української мови, бо незадовго смерть перетяла нитку його життя. Я дуже за ним жував, плакав... Між нами навязалося таке гарне листування, я сподівався від нього стільки поради і допомоги, але він умер і я знов лишився сам один.

Докінчення буде.

АЙСХІЛЬ Із трилогії „ОРЕСТЕЯ“ переклад Васяген Сімартин*)

І. З 1. ТРАГЕДІЇ „АГАМЕМНОН“

З Трої появляється давно умовлений вогняний знак, що місто впало, і в слід за цим спалахують вогнем одна по одній гори недалеко Аргосу, — столиці царя Агамемнона. Про це сповіщає дружини Агамемнонову Клітайместру вартувий, що ввесь час чатував на високій башті, дожидаючи цього знака (Прольог, ряд. 1-39).

Зібраний на заклик цариці хор із аргосських дідів, найстарших громадян Аргосу, згадує історію походу на Трою та про долю Агамемнонові дочки Іфігенії, що її перед десятима роками батько пожертвував був образині богині Артеміді (40—263). Цариця Клітаймestra сповіщає дідів про упадок Трої (264—350), що й є ще темою окремої пісні Хору (351—503).

Тимчасом надбігає вістник із новиною: аргоські війська, після великих пригод, переборюючи різні небезпеки, вертаються із своїм царем до рідного краю. Клітаймestra дає заповідки, щоб Агамемнона зустріти як-найкраще та як-найшановніше (504—680). З приводу цього Хор висловлює свої думки: з них бачить, що чимало побоювання за долю царя та якийсь незрозумілий почуття страху (681—809).

Віждає на тріумфальному возі Агамемнон — із бранкою, донькою троянського царя Пріяма, Касандрою, вішункою. Його вітає Хор і дружина. Вона висловлює для нього пурпуровими килимами вхід до палацу, дарма що цар від-

мовляється від цієї великої пошани. Агамемнон познайомлює Клітайместру з Касандрою і просить її поводитися по-людському з новою бранкою-рабинею. Ідучи за намовами дружини, цар подається нарешті на пурпурових килимах до палацу — Касандра залишається на возі (810—974).

Сцена відбувається перед царським палацом. Хор у своїй пісні (975—1034) передає якийсь великий горе. Із царського палацу виходить Клітаймestra.

Клітаймestra.

1035 Ввійди і ти, — це до Ксандри я кажу; коли з цим домом з Зевса ласки маєш ти хліб-сіль ділити, в колі безлічі рабів у панського стояти вівтаря, зійди із воза, гордою свої покинь. І син

1040 Алькмени¹⁾, кажуть, як колись-то став рабом, невольників життя, чи хліба не цуравсь. І як судилося стави вже кому рабом, то — частя бути в пана, що багач знові; бо ж ті, що через ніч забагатіли, й так усе гнуть кирпу, й до рабів жорстокі.

1045 В нас²⁾ як це й годиться, всього вдосталь матимеш.

Хор до Ксандри

Вона тобі сказала ясно все і жде, що скажеш ти. Як долі вже попала в сіть, слід слухатись. Чи ні? Не будеш слухатись?

Клітаймestra.

1050 Коли не ластів'яча і не варварська у неї мова, не чужа — то зна, що я до серця і на розум говорила їй.

Хор до Ксандри.

Послухайся її, в становищі твоїм це ще найкраща рада; з воза зляз хутчий.

Клітаймestra.

1055 Мені тут ніколи надворі панькатись із нею, бо ж готові під заріз уже під огнищем середнім вийти ждуть для жертв. (До Ксандри): Як хочеш брати в жертві участь, то не гайсь.

¹⁾ Себто грецький герой Геракл, що був сином Зевеса й Алькмени — натак на те, що з наказу дельфійської пророчиці він мав за кару три роки служити рабом у лідійської цариці Омфали.

²⁾ Цього вірша, власне, в тексті, що до нас дійшов, немає; є це доповнення (Вілямовіча), якого вимагає зміст.

³⁾ Грекам не подобався ластів'ячий цвіріт, тимто вони зрівнювали мову не-греків із щибетом ластівки.

1060 а як моїх не розумієш слів, то дай, як варвари, замісто слів, рукою знак.

Хор.

Чужинці б здався дотепний, думаю, товкмач, вона ж, як звір той бється, що попався в кліть.

Клітаймestra.

Дурна, або дурної слуха голови! 1065 Прийшовши з міста, що розбите саме впрах, вона не вміє ще узди зносити, гнів кривавий мусить ще перешуміти в ній! Доволі слів, більш глуму з себе не знесу. (Відходить).

Хор.

Не гнів ховаю я для неї, ні, а — жаль, (До Ксандри): 1070 Покинь, сердешна, віз; на те, що мусить бути, згодись, бери на себе це нове ярмо.

Касандра.

Ой-ой, ой-ой, ой-ой, ах! О. Фойбе, о, Фойбе!⁴⁾

Хор.

Чого ж ти ойкаєш довкола Льюксія?⁵⁾ 1075 Це ж бог такий, бач, що не терпить голосінь.

Касандра.

Ой-ой, ой-ой, ой-ой, ах! О. Фойбе, о. Фойбе! (Сходить із воза).

Хор.

Нова хула знов, кличе Аполлона знов, а плач-жалі далекі богіві цьому. Касандра (побачивши камінь, посвячений Аполлонові).

1080 О, Фойбе, о, Фойбе! Шляхів бог — загуба моя!⁶⁾ Вже вдруге повну згубу зготував мені!

⁴⁾ Себто — Аполлоне (так і в оригіналі).

⁵⁾ Льюксій — теж Аполлон, ясний бог, що не любить плачів та голосінь.

⁶⁾ В оригіналі — *apollon (apollymi)* — нищу; *apollon* — той, що нищить, слово, що викликає уяву загуби; є це гра слів, що ґрунтується на сполучі назви бога *Apollon* з цим дієсловом. Перша загуба — після того, як Касандра відкинула колись залицяння Аполлона, й цей бог наділив її даром — *віщувати лихо*.

⁷⁾ Агамемнон був сином Атрея, тому — Атрид (нарісток — *-ides* відповідає укр. — *-енко*).

Хор.

Про власне горе, мабуть, віщуватиме: пророчий дух в раба лишається душі.

Касандра.

О, Фойбе, о, Фойбе! Шляхів бог, загуба моя! Куди завів мене ти, під який це дах?

Хор.

В Атриді⁷⁾ дім; коли сама не пізнаєш, то я тобі скажу, а ти вже не переч.

Касандра.

Ах, ах! 1090 Богопротивний дім! Кілько то бачив він⁸⁾ убивств гідких, рідні руди! Різниця чиста, по долівці кров дзорчить!

Хор.

Чужинка ця — мов пес-стежій, що вітрить кров, винює, глядить, чи трупа де нема.

Касандра.

Хочете свідків? Ще треба певніших вам? Дітей тут ріжуть... лемент, зойк...⁹⁾ Печуть і мясо їсти батькові дають.

Хор.

Твоя віщунська слава і до нас дійшла, ми знаєм це, і нам не треба віщунів!

Касандра.

1100 Ой, леле, ах! Коїться знов щось тут? Знов якийсь нове кують тут горе? В домі цім яку нестерпну знов готують для другів незгоїну рана?¹⁰⁾ Хто порятує, хто?

⁸⁾ Цей вірш відповідає грецькому „дохмієві“, що його вживали грецькі трагіки для вислову дуже великого душевного зворушення. Грецького дохмія (*v—v—v*) в нашій мові передати не можна так, щоб чути було вірш; наше заступство цього вірша (*-vv-v-*) або (*-v-v-*) це останнє „гіподохміє“ це один із відмін „дохмія“.

⁹⁾ Атрей порізав діти свого брата Тієста і мясо з них дав братові їсти.

¹⁰⁾ Грецькі „бакхії“ (*v—*) передаємо звичайним для нас „амфібрахом“ (*v—v*). В цім образі Касандра бачить уже недалеке вбивство Агамемнона, а спосіб цього вбивства змальований у найближчих образах: купіль; сітка, накинута на Агамемнона; завивало піднесене вгору руками, що викликає уявлення ріжків; сокира — приятелька Клітаймestри, вона лежала приготувана в парці на ліжку, отже була немов дружиною її т. д.

ДИМИР НАГЛОЧ

Під осінніми подільськими зорями

У МАЛЯРСЬКОМУ АТЕЛІЄ ОСЕНИ

Довгих картин-описів природи вже не любимо, вони зникають з новіших книжок. Наша література, майже в цілості селянська, дала нам чимало прекрасних картин села, не один непере-сичний опис осені, весни чи літа. Ледви чи удалось би дібрати кращих барв. Автім — сьогоднішня людина, люди-

І ви підете. В кожному саді маляр приставатиме і злегка посивіючи буде накладати на дерева нові барви. Затремтять у чистожовтій барві каштани, скрутяться і почорніе темнозеле-не листя акації. Червоним золотом по-криються залютні черешні й вишні. В якійсь безнадійній задумі схилиться гнило-жовте галуззя яблуні і груш. Бронзовітимуть стрункі ясені. Лише

осінь-артист прерізними комбінаціями сірого й зеленожовтого коліру.

Не стямтеся, як осінь дійде через поля до лісів. Великий круг сонця за-страгне на їх хребтах і осіннім золо-том розіллється по листю дерев.

Дорогою надіде віз з плугом. Це вертаються з поля, від осінньої оран-ки. Сядете побіч кремезного газди і його молодой, стрункої дочки. Дядь-кові єдиний син помер; у праці пома-гає дочка. Попливе свобідна гутірка. Задивує вас культурність, свідомість і здоровий гумор цих селян. Приємно так глядіти на гострий профіль газди та здорові смагли щічки дівчини.

І спровола відете в розлоге, ціле в садах подільське село.

Знаєте, що блакит осіннього неба чистіший, дзвінкіший за інші?!

+ 60° Ц.

Трад-ра-рата, трад-ра-ті... гомонить голосно мелодія скочної польки. Ма-ла ручна гармонійка жваво скаче по губах чорнявого хлопчини.

— Перестань-но, Іванку! Ходи су-ди сляти!

Іванко рад-не-рад ховає свій інстру-мент у кишеню, сідає коло матері. Бере жмут широкіх, зелених листів тютюну, іглицю стає насилати їх на шнурок у швари.

Дивлюся — довкола на обійстю до двачей людей сляє тютюн. Сидять згорблені і терпеливо проколюють кожний листок, що незабаром, приту-

лившись до свого побратима-поперед-ника, повисає на шнурку. Тих листів тисячі.

Під сушарнею стоїть плянтатор — тутешній панотець і живо розмовляє зі спільниками. Бож і мороки з тим тютюном. Оце найгарячіший час: сляння і сушення у спеціально збудо-ваних сушарнях. Залізні рури розпо-ваджуватимуть горяч у щільнозамкне-ній сушарні. Лише живе срібло тепло-міру підлазитиме флегматично: 20 — 23 — 26 — 29..., другого дня 30 — 33 — 40 — 45., третього 47 — 50... 60... То-ді отвориться вентилятор. На світ ви-добудуть сотні цитриновожовтих лист-ків або бронзових, спалених. Один на-клад виходить і зараз дають новий, зелений.

Та на цьому не кінець. Коли тютюн „відійде“будуть його „протягати“, „люструвати“ (складати колір до ко-льору). Завязані жмутки-папушки да-дуть вкінці під прасу й забють у ле-щуки. А в пізню осінь відвезуть до Борщова, до „монополю“, щоб дістати тяжкозাপрацьований гріш.

Питаюся, чи виплачується праця ко-ло тютюну.

— Га, дістанеси спільникови — (спільник дає працю, плянтатор поле і сушарні) — яких 30, 50 чи 70 злотих. Вийде за день праці і по 50 грошів. Але багато значить готовий гріш на руку.

Сідаю коло селян. Всі вони малозе-мельні, душаться на карловатих госпо-дарствах, не доїдають. Звертаюся до одного 25-літнього „вуйка“ (так тут називають жонатих чоловіків):

— Юсипе, як там мешкаєш? Будеш класти хату?

— О, та в мене палаці! Килимами все вистелено. Хочу си ще лише купи-ти то радіо!

Всі стають реготатись. Юсип „при-став“ на ґрунт, де вже перше один о-женився. Тепер мешкає він у тісній „цпопці“, широкій на кілька, довгій на кільканацять кроків. Але ось і він ре-гочеться зі своєї біди й із усього світу.

Балачка сходить на військочо. Мене не взяла — каже Юсип. — Казач дохтор, що на сім правім боці маю пляму. Тай тепер часто болит' ме-не шое в грудях.

Гм... Чи можна самою бульбою во-ювати з туберкульозом? Прикрі дум-ки прориває явний сміх дівчат, що хіхочуться від хлопячих жартів.

Над землею тепла вереснева ніч. Спільники розійшлися. У сушарні па-лились. Молода дівчина Тетяна докла-дає дров. Її рідня має цієї ночі „ди-жур“.

Десь далеко з вулиці долітає пару-боцький спів:

Коло млина яворина, зацвила калина. Навчилася в саду спати молода дів-чина...

Тетянка приперла ніс до шиби, але в слабому місячному сяйві не видно, кілько степенів. Нараз — на вікно паде жмут електричного світла. Тетя-на бачить у шибі усміхнене обличчя Олексі. Лямпка гасне, але дівчина від-чуває виразно палкий подих парубка. Тетяна відрухово дивиться на тепло-мір. Кілько? — 30 — 40 — 60°?!

І вона не знає, чия це температура: сушарні чи її?..

РОСТІТЬ І МНОЖІТЬСЯ

„...Так сказав Бог. І гріх, найтяжчий гріх чинить той, що нарочно вистері-гається потомства. Тяжкий тягар бе-ре на свою душу за ті ненароджені і-стоти. Проти закону Божого і приро-ди поступають такі подружжя.

І спадають на них кари, нещастя, злидні“...

Лунко розноситься низький баритон черця-місіонаря. Сотні селян слухають проповіді на те дразливе та актуаль-не питання. Сотні голов, схилених до-долу; об вуха беться велике слово: гріх. Слухають жадібно селянські душі, спрагнені правди та справедливості. Слухає стара деревляна церковця, що до неї приходило чимало людських поколінь виливати свої жалі й набира-тись надії.

Місійна проповідь кінчиться. Люди моляться і поволі виходять. Пристаю до громадки чоловіків.

— Добре проповідає — кидає єдин.

Дівчина-плугатар.

Світлив П. Випрук.

на століття радія, літаків і телевізії не має часу і змоги зупинитися на таких „абстрактних“ речах, як — краса при-роди. На дозвілля вириваємося з міста звичайно в літ і тоді признаємо тіль-ки два кольори: блакитний і зелений. Блакитне небо, зелені ліси і гори та блакитно-зелену воду. Просліджуємо зелене доно природи (або теж навпа-ки...) і про все привозимо з літництва — зелене поняття...

Не один містух ахне з дива, коли од-ного гарного осіннього дня опиниться десь далеко на Поділлі, над Дністром чи Збручем. Вибалушить очі, як на якійсь найновішій малярській виставі у столиці. Всі можливі напрямки від кубізму до експресіонізму закрутяться довкола його голови, вона сама й влас-ник стратять усякої напярч.

Тоді назустріч вийде сама осінь із меланхолійним усміхом на устах, вели-кою малярською чуприною на голові, а різноколірною краваткою на шії. Замашистим квачем черкне палітру-гонце й усміхнеться:

— Ходіть подизатись на мою пра-цю!

сентиментальні верби зігнуть на на-ставком, опустять свої мокрозелені ві-ти й плакатимуть за мичулим літом.

Вийдете на поле і станете. Поглянете на прямокутники ланів; задивує вас

Сляють тютюн у „швари“.

Світлив П. Випрук.

Хор.

1105 Із цих пророцтв нічого не второпав я; ті перші — знаю, місто все про них кри-чить.

Касандра.

Негідна, що думаєш, робиш що?

В купіль пишну вабиш ти дружину вірну? Як кінець сказати, як? А отже — він буде і швидко... рука вже пнється, руки шука...

Хор.

Мені усе ще невтямки, немов більмом закрили загадки пророцтвом весь їх зміст.

Касандра.

Горе, біда! Ах! Що вледіла знов я, що?

Якась пекельна сітка... Сокира там — підмога вбивства, ця була за дружбу їй...

Жертві гідкій радій.

несिताє сварів родинних Маро!¹¹

Хор.

Котру з Ерінії¹² кличеш ти, щоб кря-кала над домом цим? Не тішить слово це мене: пожовть мені біда

каплями в серце бе,

наче в борця, що впав!¹³

в лютім бою, і вже життя погасає світило,

і за плічми

Смерть страшна...

Касандра.

Знов щось? Дивись...

Геть од корови, геть бика! Це що за штука?

Вдаряє в завивало чорноріг, бодє... і він паде

в ванну, налиту вщерт'...

Чи бач, що за хитре купання—на смерть!?

Хор.

1130 Я не кажу, що тайн пророчих я знавець, та серце тут віщує горе та біду. Чи віщував коли

в світі пророк який смертним добро? Ні, ні...

¹¹ В Агамемноновому роді, починаючи від Тантала, тягнуться беззастанні родинні свари.

¹² Ерінї — богині помсти.

¹³ Є це грецьке вірування, що перед самою смертю розливається жовч і каплями влива-ється в серце, спричиняючи кінець життя.

Безліч пророцтв таких, та горе вони нам віщують, вони несуть страх та жак...

Касандра.

Ой, лишенько, доле гіркая моя!

Боже! До всіх цих лих ти і моє приплів...

Чого ж, нещасну, ти мене сюди привів?

Щоб з ними смерть і я найшла!¹⁴ Чо-го ж би ще?

Хор.

1140 Ти при умі? Якийсь бог запосів тебе!

Долю свою сама в пісню гірку влила,

мов соловей-сивунь,

та пташка-співуня невтомна, дрібна:

горем обців їй вік,

кличе крізь стогін-плач:

„Ітис, ах, Ітис, мій!“¹⁵

Касандра.

Ой, доля твоя, ти, дівчочку-пташа!

Тіло твоє боги в прія м'яке вдягли,

і солодко живеш, не знаєш, що жура.

А я... Мене двісичний розшматує меч.

Хор.

1150 Звідки нагальний біль?

Скарги причина де?

Бог їх наслав якийсь?

Зойки та лемент твій

жахом проймають нас,

зловісне щось чується в пісні твоїй...

Звідки той вереск-сум,

звідки пророчий спів

в тебе бездольний взявся?

Касандра.

Ой, ой!

Твій шлюб, Парисе,¹⁶ шлюб

другам загином став.

¹⁴ Касандра тут бачить свою смерть із руки Клітаймистри, що запідозривала в ній любовни-цю Агамемнона.

¹⁵ Терей, тракійський цар, изнасилював Філь-мелю, сестру своєї дружини, Прокни, атенської царівни. З помсти за це Прокне, враз із се-строю, вбила Ітія, сина свого від Терей, й дала чоловікові зітти його мясо. Боги повернули Прокну в солов'я, (по-грецьки aedon — жін. роду, тимто, щоб бодай трохи віддати біль жінки-матері, ми вжили в перекладі слова „пташка“ жіноч. роду), що вічно тужить за сином. Грекам здавалося, що у співі солов'я чути слова „Ітис“.

Скамандре!¹⁷ ой,

рідний струмочку мій!

Там я у вод твоїх,

бідна, зросла колись,

там згодувалася я, —

тепер, де Ахеронта берег, де Кокіт,¹⁸

я, мабуть, незабаром віщуватиму.

Хор.

Що за слівце таке

Дитина вчула б — все збагла б...

Доля гірка твоя

в серці ворухить жаль,

душу жалить мою;

слухати скиги ці —

рана тяжка мені!

Касандра.

Ой, ой!

Що мук зазнало, мук —

місто розбите в прах!

Що жертв пішло,

тучених що волів

батько богам дав в дар,

башти хотів спасти —

марно минулось все.

Своєї долі місто не втекло, а я,

хоч з теплим серцем, до землі ось-ось

звалюсь.

Хор.

Мова твоя нова

зовсім, як перша та.

На тебе вражий бог якийсь

руку наклав важку:

каже душі співать

спів похоронний цей...

Чим покійчаться все?

Отрясися з віщунського захоплення, Ка-сандра приходить до пам'яті, змальовує перед Хором колишнє своє життя, віщує вже вираз-но смерть Агамемнонові й собі та подається до палацу (1178—1130).

Незабаром доходить із палацу до Хору пе-редсмертні викрики Агамемнона. Хор безрад-ний, не знає, чи йти на поміч, чи ні (1131—1371). Виходить Клітаймистра і сповіщає, що вона вбила свого чоловіка з помсти за Фігегенію, та за Касандру, на яку начебто проміняв її Ага-мемнон. Хор проклинає вбивницю, не маючи сили її покарати (1372—1576).

На чолі озброєних людей з'являється Айгіст, як новий цар і чоловік Клітаймистри, він ви-

¹⁶ Парис — брат Касандри, син Пріама; він уведений Гелени спричинив троянську війну.

¹⁷ річка коло Трої.

¹⁸ річки в підземеллі.

словлює свою радість, що вбивством Агамем-нона помстився за вчинок Атрея, який порізав був його братів та сестер, і батькові його, Тіе-стові, дав їсти з них мясо (див. ряд. 1096—1097). Хор увесь час виявляє свою прихиль-ність до вбитого, й за це Айгіст грозить йому карами (1577—1670).

Кінчається трагедія словами Клітаймистри до Айгіста (на заповідь Хору, що помста не за горами):

„Що там сердитись, як брешуть так на ві-тер пси собі — я і ти, ми лад тут зробим, запануєм в домі цім“ (1673).

II. Трагедія „Хоефори“ (Надмогильні жертви).

Орест, син Агамемнона та Клітаймистри, що втік був із дому після вбивства батька, вертається тайкома до Аргосу із своїм прияте-лем Піладом. Він потрапляє на гріб батька (1—21), куди приходять Хор із троянських бра-нок, які з наказу Клітаймистри мають ізливати жертви над могилою, щоб таким чином вира-тувати царю від наслідків поганого сну, що їй приснився (22—83). Надходить Агамемно-ва дочка Електра з молитвою до богів, щоб вони прибили день помсти. Вона добаєє сліди Орестових стіп, брат і сестра пізнають одне одного, і враз із Хором обоє оплакують батька та нараджаються над здійсненням пом-сти (83—652).

Коли з'являється Клітаймистра, Орест, уда-ючи із себе чужинця, сповіщає їй про Оресто-ву смерть (653—733). Після цього царяня по-силає Ореста до чоловічих кімнат палацу, ку-ди Кіліса, колишня Орестова пестуня, має йому, задля поради, післати царя Айгіста. Пе-стуня оплакує смерть свого вихованця, але ж від Хору дістає вістку, що він живе, та пораду, як їй тепер поводитись (735—782). Сам Хор мо-лить у богів помочі для Ореста (783—837).

Айгіст подається до своїх кімнат, ізвідкіля незабаром доходить до Хору передсмертний його крик (838—884). Вибігає Орест і зустріча-ється з матір'ю, що почула останні Айгістові слова. Тепер вона пізнає сина і просить у ньо-го пощади для себе. Орест захитується на хви-лину у своїй постанові, але Пілад нагадує йому Аполлонів наказ помсти. Тоді Орест по-силає Клітаймистру, що ще остерігає його пе-ред Ерініями, до жіночих кімнат, де незабаром приймає вона смерть із синових рук.

Хор вітає Орестів учинок, думаючи, що че-рез нього настане для цілого дому очищення (885—1047). Та Орест бачить, як поволі, одна за одною виривають невидні для Хору, Ері-нії й починають за ним гнати. У непере-можному жаху Орест утікає (1048—1062). Хор висловлює бажання доброї долі Орестові.

— Та що з того? — відзивається другий. — Коби то годе так робити, як вони кажуть.

— Будеш мати купу дітей, а звідки візьмеш їм поля?

— Гріх, але як зарадити? — і розводять безрадні руками.

„ОЙ ГРАЙТЕ, МУЗИКИ РІЗКО“...

Розкотисто розливається вулицею весільна пісня. Різно співає скрипка й гуде бас. Ідуть до шлюбу.

На переді ступає „молода“. В білому, новому кожухові, з вінком барвінку, качуровими кучериками, гордіями та позліткою на голові. Далі — „матка“, брати-бояри, батьки та гості в барвистих народних строях.

З другої сторони надходить „молодий“. Хвилина — вони стануть перед

Дякуймо попонькові, як рідному батькові;

Що шлюб дав — не багато взяв:

Півтора золотого від пана молодого.

А Ганя йде у весільному поході далі, і востаннє обдаровує кожного стрічного цілунками й цукром. Лишає за собою своє дівування, що пхенькає з жалю. Вертається до хати, де батьки привітають на порозі хлібом і сіллю нову газдиню.

ЗУСТРІЧІ Й РОЗМОВИ

У вечір зустрічаю товариша зі сільської шкільної лавки — століяра Михайла. Йдемо до читальні, на пробу хору. „Просвіта“, розважана за те, було-би колись пластуни робили в ній „військові вправи“. Просвіту заступає Кружок Рідної Школи.

„І клоняться додолу чоло...“

Світлив П. Випрук.

престолом. На пальці наложуть обручки, на голови накладуть „золоті“ корони. Весільний батько і matka засвітять над ними великі воскові свічі, а старі беззубі баби в кутку церкви вожитимуть зі свічок:

— Адіт', кумо, як файно палає! Шасливо...

Шлюб кінчиться. Молоді виходять перед церкву й видобувають зза крайки цілушки хліба. Цілюються, міняються цілушками й цукром. А далі — обходять усіх гостей, цілують і обдаровують кістками цукру.

Дістається і мені чотири кусні цукру і солодший за них поцілунок. „Молода“ — Ганя усміхається тим добре знайомим усміхом із наших аматорських вистав і проб (теж, розуміється, аматорських):

— Прошу, до мене на весілля!

Як відмовити тій, з якою провів я не одну хвилину радощів у праці на народній ниві?!

Знову заграли музики й завели тоненькими голосками свахи:

Хор провадить 50-літній господар Микола, що бував у Канаді. Він є й головою „Аматорського Гуртка“. Ось тепер намовляє одного парубка:

— Візьми ролію дурного Стецька. Не будеш потребувати ходити на проби.

Пристаю до іншої групи.

— Василю, ти куди так зібрався?

— Я нині „паньствова варту“, урядова особа. Не займайте!

Довідаюся, що хтось вибив жидам вікна і тепер громада мусить виславляти варту по селі.

Стає співати хор. Перехожу через сні до кооперативи, де старші дядьки курять махорку і балакають про різні справи:

— А апонец кропит хіну, що?

Таки добре налягає сумерк, коли ми вирапуємося з Кривча, минаємо горби зі славними печерами й підганяємо коні.

Вертаємось з кооперативного свята в Борщів. В жінок у запасках рекламні кусники з вистави нашого промислу: „Луна“, мило „ЦС“, „Калина“. На сердаках жовтоблакитні кокарди й

кооперативні відзнаки. Всі під вражінням здвигу.

— Казали, що машерувало 8 тисяч! А хлопці на конях — раз!

Це жінки. Чоловіки багато не говорять. Подільський селянин з Борщівщини чи Чортківщини не захоплюється

„Як з руточки дві квіточки...“ (весільна пісня).

Світлив М. Чолган.

скоро, але і не холоне. Це знаменитий матеріал до послідовної, конструктивної праці без розгослоу. Мало хто знає, що борщівський П. Союз Коопер. один з найкращих у краю.

Візджаємо в ліс. Василю болить

голова і морозить. Загортається щільно в кожух, звивається як кітка і пригортається до свого чоловіка. Дмитро бере жінку в обхват і схилиється до її чола.

Сцену подружніх пестощів прориває дядько Іван, кидаючи ляконічно в сторону Василини:

— Щобимся з т-а-к-и-м-и вибирав в дорогу.

За лісом розкинулися оселі колоністів, що їх спровадили минулої весни. Є їх більш двадцять родин. Багато мешкає ще в землянках.

Розмова сходить на болюче питання парцеляції і колонізації. Українським селянам не продав Банк ані морга, хоча були-б платили готівкою. А землі треба!

І розвивається язик Івановій жінці — Насті. За все, чим накіпило тверде селянське серце. За всі удари і несправедливості. Дядьки насуплено мовчать.

Довідаюся від Дмитра, що спровадив собі зі Львова нову книжку „Дві сестри“. Обіцяє позичити, бо вже прочитав. І стає розказувати зміст:

— Одна була запеклою чекісткою, а друга танцювала в такім кабаре. А там стояла тоді галицька армія... Дивуєшся і радуєшся зарозом високим культурним рівнем подільських селян. Тут хвилі українського океану спокійні але глибокі...

„МУСИМ ВИТРИМАТИ!“

Минаю залізничну станцію і пряму до великої бетонової будівлі з ішиш „П. С. К. — Борщів. — Склад в Іваню Пустім“. Будова коштувала поверх 40.000 зл. На рейках, що заходять перед самі двері, червоний вагон. Ладують збіжжя. На подвір'ї стоїть кілька фір, що приїхали зі сіл по товари. Дзвонить телефон у канцелярії директора складу.

Заходжу до збіжжєвих магазинів і виліплюю зі знайомими службовиками. Двох іванських газдів продає пшеницю:

— Богу дякувати, що підійшла трохи ціна!

Довідаюся, що Борщівщина стоїть на першому місці серед кооперативів в висилці збіжжя. Цей осени сподіються вислати 500 вагонів! Навіть мазури-колоністи продають збіжжя у Союзі.

— Та ту землю ще недавно наші руки обробляли! — відзивається дядько Павло.

— Що робити? Дусимось, а землі не дають!

— Га! Мусим витримати! — І твєрда мужицька рука робить рішучий рух. Вечір. Вертаюся. Ноги грузнуть у чорнім, глибокім болоті. Білі хати блимають червоними віконцями. Попри мене проходять дві сірозелені пошти — воляки „К. О. П.“-у з телефонічної станції. Десять зі сходу, зза Збруча дме гострий, зимний вітер.

Усіх Ш. Передплатників, що залягають з передплатою, просимо надсилати залеглости. У Львові висилаємо свого інкасента.

Ціна життя

Софія Парфанович, Ціна життя, нарис, Львів, 1937, обгортка й ілюстрації М. Бутовича.

Чепурна книжечка, на доброму папері з гарними ілюстраціями, достроєними до змісту, мова досить чиста. На її зміст складається тридцять нарисів. Усі вони мають одну тему: шпиталь, недужі. Герої книжки всі тягнуться до сонця, до життя і — страждають. Вартість нарисів нерівна. Є сильніші, психологічні малюнки, є й такі, що роблять враження газетних репортажів, прикрашених у новелістичну форму. Є такі, що залишають свій слід глибиною свого сюжету, та є й такі, що сильно читача не заторкують. Та з усіх видко, що авторка дуже спочуває із героями своєї книжки, входить у їх становище, вона за них говорить, вона за них відчуває. І це є те, що читача не сильно захоплює: він волів би мати перед собою людей, що самі відчувають, самі страждають. Тоді і образ тих відчужень і картина страждання була б різноманітніша. А так, після прочитання вже кількох нарисів залишається враження якоїсь едноманітності. Звичайно, в тих, що мають до діла з недужими, може згодом різноманітність образів затиратися, залишаються якось сірінь, яка так крикливо відбиває від чудової природи дошка шпиталю — але ж це знову становище ліжаря, не осіб, яких він лікує, і яких він любить, яким добра бажає. Це головна хіба нарисів, але так „Ціна життя“ своїми темами в нас явище нове й по-яву цієї збірки треба привітати.

Василь Вернівола.

III. З 3. трагедії „Евменіди“

Орест, переслідуваний Ерініями за вбивство матері, ховається, шукаючи перед ними захисту у храмі Аполлона в Дельфах, де, переборений утмою, засинає. Попадають у сон і приспані Аполлоном його переслідувачки, що за своєю жертвою дібралися до храму, річ — у якій Аполлонова пророчица додає велику зневагу і для святині і для її бога.

Орест прокидається, і Аполлон, під захистом бога Гермеса, посилає його до Атен, де в його справі має відбутися суд. З'являється марииво Клітаймєстри, що будить Ерінії й захоплює їх — далі переслідувати вбивника. Аполлон виганяє Ерінії з свого храму (1—234), й дія переноситься до Атен.

На порозі святині Палади-Атени Орест молившись до богині, Ерінії, найшовши його слід, знову виступають із своїми співами-погрозами Орестові (235—320). Танцюючи свій дикий танець довкола Ореста, співають свій програмний гімн: *hymnos desmios* — вязький гімн (ряд. 321—397).

321 Мамо Ноче,¹⁾ чуєш нас?
Нам життя²⁾
ти дала,
Мамо, щоб судили ми
суд мерцям
і живим.

Та ця честь
325 Летин син³⁾
взяв, нам хоче,
рве нам з рук
добич лич,⁴⁾
право-мсту,
кару гнів
для того, що матір вбив!
Хто нам попавсь —
слухай наш спів:
330 мутить він ум,

розум тьмарить,⁵⁾
душу вбиває він, духа
сковує Еріній гимн,
вчувши той безлірний спів,
сохне-чахне смертний люд!

Мойра⁶⁾ випрела мені
335 на весь вік
долю цю,
чин цей я в руках держу:

як гріха
хто вкусив,
кров пролив —

я за ним
вслід женуся
й не пущусь,
аж у гріб

зйде він,
навіть смерть

340 з пуг не вивольить моїх.
Хто нам попавсь —
слухай наш спів:
мутить він ум,
розум тьмарить,
душу вбиває він, духа
сковує Еріній гимн,
вчувши цей безлірний спів —
345 сохне-чахне смертний люд.

Поклик⁷⁾ такий від народин мені вже до-
стався.

350 тільки накласти руки на богів я не смію;
хліба та соли не ділить
з нами ніхто, не судився нам білий той
одяг святковий!

Мій приділ — доми валить;
вбе лиходій
з смирним лицем
друга — го го!
Ми несемось
вихром за ним —
горе йому!

¹⁾ Тут і далі (рядки 372—379, 381—388) хоріямбом (—vv—) Айсхіль віддає скоки (танець) Еріній довкола Ореста.

²⁾ Мойрі — богині Доли, що всім була писана, призначення, якому підлягали всі без винятку, й боги. Їх було три *Clotho, Lachesis, Atropos* — вони всім випрадали долю на ціле життя.

³⁾ Поклик, приділ — призначення, на те, що ми кажемо „покликання“, „спеціальність“, „фах“.

Будь він міцний — зіслизне міль,
хоч ще не згусла свіжа кров!
360 Зевс слобонив од моєї опіки безсмерт-
них;
просьби мої, щоб на суд мій з'являлись
богове —

вуха його не доходять;
365 Капає кров з нас, усі нас ненавидять,
нашому роду
палац свій замкнув Зевес.

Мій пригді — доми валить!
вбе лиходій
з смирним лицем
друга — го-го!
Ми несемось
вихром за ним, —
горе йому!

Будь він міцний — зіслизне міль,
хоч ще не згусла свіжа кров!

Слава людей, що бувало до хмар до-
літала,
нидіє, гасне, з земним розлітається пи-
лом,

370 як лиш у чорних нагрянем киреях,
і в дікі
пустимось ганки жажні.

В скоку рвучкім
кінцями стіп
ноги спущу
всім тягаром —
в бігу втікач
тут захитнувся,
зрадили враз
ноги його —
суне Доля тяжкая...

Падає він — і не знає: осліп, помут-
нився —
темінно злочин такою по ньому роз-
слався,
стогином чутка глухим між народом не-
сється:

380 „чорна тінь лягла на дім!“

В скоку рвучкім
кінцями стіп
ноги спущу
всім тягаром —
в бігу тікач
тут захитнувся,
зрадили враз
ноги його —
(суне Доля тяжкая...)

Він жде нас сам,
ми — меткі,
ми помсти шлях
найдем все,

в непамять гріх
в нас не йде —
величній, неблаганній ми,
385 ні чести нам, ні пошани нема;
важкий судили нам безсмертній приділ:
в цвіллі, без сонця, у нетрах живем, не-
доступних
для видюших і сліпих.

Чи не збере
страх людей,
390 не зціпить їх
жах страшний,
коли устав
вчують наш?
Його уклали Мойри нам,
боги ж дали й закріпили повік.

395 І повним старий ми цей почесний чин,
хоч під землею кошем стоїмо ми, скрізь
темінь,

397 сонця ясного нема...
З'являється богиня Атена, вивідується про причину приходу Ореста та Ерінії, сама відмовляється судити справу, але утворює суд із найповажніших і найстарших атенців — для розбору Орестової провини — на Ареопагу (398—488).

Ерінії (Хор) відчувають образу й жалуються на нове покоління богів, що захищає мамовбивців, та висловлюють загальні завваги на значіння суду (490—565). Атена повертається із суддями, починається суд; обвинувачують Ерінію, а свідком виступає Аполлон, з наказу якого Орест допустився вбивства (566—680).

Атена проголошує, що суд цей на Ареопагу має залишитися на вічні часи, виявляє, які користі з нього, та згадує про спосіб голосування — камінчиками (*psephoi*). Відбувається голосування над провинною Ореста, голос Атени рішає: виявляється, що голосів рівно, і Атена сповіщає, що Орест увільнений від провини і кари (в Атонах при рівності голосів підсудного звільняли); після цього Орест складає Атени свою подяку й відходить (681—777).

Ерінії знов обурені на молодших богів, які не шанують старих законів, виявляє, заспокоює їх, потішає їх тим, що в Атонах для них збудують храм і, замість називати їх „Ерініями“ (богинями помсти), їх зватимуть „Евменідами“ (ласкавими богинями). Провідниці свята (*protoposkoi*) відводять заспокоєні Евменіди, величаючи їх назвою *Seppoi* (всечесні) (1449).

Вшенори, 10. серпня, 1929. р.

Остання редакція 9. квітня, 1930. р.

Львівські крамниці:

вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

НОВІ ВИДАННЯ

Надсилає до Редакції книжки за-
нотовуємо в цій рубриці. Рецензі-
вишлюємо тільки на книжки, які
ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

„Христос Наша Сила“. Український
Християнський Календар на рік 1938.
Видавничий Кооператив „Мета“. Львів.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Чорна Індія „Молодої Музи“. Новелі
дев'ятих. (В. Бірчак, П. Карманський,
Б. Лепкий, В. Пачовський, С. Твердо-
хліб, Г. Хоткевич, С. Чарнецький, О.
Шпигун, М. Яцків). З передмовою М.
Рудницького. Бібліотека „Діла“. Львів,
1937.

ПОДРОЖІ

о. Степан Ковалів. Вічне місто. На-
кладом ОО. Василіян. Жовква, 1937.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

о. Михайло Кравчук. Приповіді Ісу-
са Христа. Друге видання. Видавни-
цтво ЧСВВ. Жовква, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Омедея Квіт. Шість вказівок. Опові-
дання. Накладом Видавництва „Наш
Приятель“. Львів, 1937.
Роман Леонтович. Сценічні образки
для молоді. Бібліотека для молоді „Ра-
нок“. Видання Івана Тиктора. Львів,
1937.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Віктор Андрієвський. Микола Ли-
сенко батько української музики. Ви-
давництво „Дешева Книжка“. Львів,
1937.

ТЕАТР

Віталій Юрченко. Блаудний Син. Дра-
ма на 5 дій з часів визвольних змагань
українського народу 1919-1921. Рівне,
1938.

РІЖНІ

Програма Викладів Українського
Вільного Університету в Празі в зи-
мовий півроці 1937-38. Прага, 1937.

ЖУРНАЛИ

Ми. Літературний неперіодичний
журнал. Книга VIII. Осінь 1937. В-во
„Варяг“.

Дзвони. Літературно-науковий мі-
сячник. Рік VIII. Ч. 8-9. Серпень-верес-
ень 1937. Львів.

Вісник. Місячник літератури, мис-
тцтва, науки й громадського життя.
Річник V. Книга II. Листопад 1937.
Львів.

Місіонар Пресвятого Ісусового Сер-
ця. Річник XL. Ч. 10. Жовтень, 1937.
Ч. 11. Листопад, 1937. Жовква.

Рідна Мова. Науково-популярний мі-
сячник. Рік V; Ч. 9-10. Вересень-жов-
тень, 1937. Ч. 11. Листопад, 1937. Вар-
шава.

Українська Музика. Місячник. Рік I.
Ч. 8. Жовтень, 1937. Стрий.

Світло й Тінь. Щомісячник УФОТО.
Рік V. Ч. 8-9. Серпень-вересень, 1937.
Львів.

Відродження. Ілюстрований журнал
українського протилежного руху.
Рік X. Ч. 10. Жовтень, 1937. Львів.

Кооперативна Республіка. Річник X.
Ч. 10. Жовтень, 1937. Львів.

Вогні. Ідеологічний журнал нового
покоління. Рік VII. Ч. 9-10. Вересень-
жовтень, 1937. Львів.

Учительський Голос. Орган Т-ва
„Учительська Громада“ в Ужгороді.
Річник VIII. Ч. 9. Вересень, 1937. Мука-
чево.

Наша Школа. Педагогічний часопис.
Річник III. Ч. 7. Вересень, 1937. Ужго-
род.

Український Інвалід. Чвертьрічник
Українського Т-ва Допомоги Інвалідам
у Львові. Рік I. Ч. 3. Листопад, 1937.
Львів.

Шлях Молоді. Год IX. Ч. 14. Листо-
пад, 1937. Вільня.

Вісник Марійських Товариств. Три-
місячник. Рік III. Ч. 5. Липень-верес-
ень 1937. Львів.

Літопис Червоної Калини. Річник IX.
Ч. 11. Листопад, 1937. Львів.

Життя і Знання. Рік X. Ч. 10. Жов-
тень, 1937. Львів.

„Слово про полк Ігоря“ на сцені

Прем'єра „Заграви“ в Коломиї — історичне видовище на 4 відслони М. Лужницького

Театр „Заграва“ засновує свій репер-
туар на переконанні, що одним із сут-
тєвих чинників естетичного зворушен-
ня мусить бути масовість настрою.
Тимсамим шукає він з одного боку сю-
жетів, які давали б надію чуттєвого
відгону в якнайширшій масі і з дру-
гого: такого суспільного оформлення,
що якнайбільш сприяло б масовій чу-
тєвій реакції. Таке оформлення най-
шов театр у свого роду комбінації кі-
нових і містерійних мотивів. Відповід-
ної знов тематики шукав недавно те-

ільки ствердити — що це „історичне
видовище“ продовжує раз вибрану лі-
нію, про яку була мова.
Композиційно розпадається це ви-
довище на чотири „образи“: — „Плак-

дська катедра, як символ Правди і
Справедливості, від схрещених мечів
руських князів йшла на глядачів візія
справжньої державної потуги.
О. Кульчицький.

„Слово о полку Ігоря“ Г. М. Лужницького. Збірна сцена IV дії („Пісня
Бояна“). Фото „Штука“, Станіславів.

Ярославни“, „В половецькому степу“,
„На дворі Ярослава Осмомисла“, „В
гридниці київського замку Святосла-
ва“.

Провідну нитку дії автор тільки по-
части висунув із „Слова о полку“. По-
між дві картини тісніше зв'язані із
змістом „Слова“ — а саме „Плак Я-
рославни“ та нараду князів у Києві,
вмістив у двох образах вигадану інтри-
гу, що мала дати сценічний переріз
щоденного та особистого життя не-
щоденних, національних героїв „Сло-
ва“. Драматична напруга дій, де справ-
жнім героєм була „Земля Руська“ (дія
1 і 4) у висліді куди більша ніж другої
і третьої дії, що показувала нам тільки
людей в героях.

В „сценічному видовищі“ розвиток
акції є тільки засобом, а справжньою
метою є ті картини, що до них пряму-
ють стежки і дороги дій та що для їх
виведення дія стає нагодою. „Слово о
полку“ оцінюване як сума зорових вра-
жень, себто як „видовище“ — було зав-
дяки декораторові Боровикові і режи-
серові Блавацькому — першорядним
осягом. „Плак Ярославни“ зворушував
глибоко глядача плоскорізьбою бо-
лю — від дивовижних наметів поло-
вецького степу виляло тугую за рідною
землею. Крізь вікно галицького замку
майоріла в сцені княжого суду кри-

„Слово о полку Ігоря“ Г. М. Лужницького. Кончаківна (Арт. Степова) і
князь Володимир (Арт. Данилко).
Фото „Штука“, Станіславів.

„Слово о полку Ігоря“ Г. М. Лужницького. Князь Ярослав Осмомисл (Арт. Б.
Паздрій). Фото „Штука“, Станіславів.

атр в мученицькій і героїській легенді
українського відродження — в житті
Шевченка — знаходить її нині в шарах
напівлегендарної давнини, звеличаної
„Словом о полку Ігоря“.

Можна б сперечатись про те, що на
цій новий свій доріжок театр знайшов,
а що загубив. Можна б побоюватись,
чи виключність вибраної „Загравою“
лінії не довела б, кінець-кінців, до теа-
тру „кінетоїдального“, театру без
внутрішнього драматичного конфлікту,
без розроблення і поглиблення психо-
логії героїв. Зприводу „Слова“ можна

За духовий корм українській дитині

До найзвичайніших моральних обо-
в'язків батька і матери належить
обов'язок прокормити рідну ди-
тину. Але ж на самому фізич-
ному прокормленні річ плекан-
ня дитини не кінчиться. До плекан-
ня в ширшому розумінні належить і
виховання дитини, всестороннє ви-
ховання. В сферу виховання входить м. і.
приспосіблення дитини до життя,
точніше сказати — до життєвої бо-
ротьби. Не говоримо вже про найпри-
мативніші народи, дикі племена, але
навіть у зв'язі бачимо намагання ба-
тьків, приспосібити свої діти до життє-
вої боротьби. Це наказує їм інстинкт
самозбереження. А що ж говорити
про людину, що наизавсе себе куль-
турно та ще й інтелектуально! Такий
батько і така мати керуються вже не
тільки інстинктом, але й свідомим ро-
зумом і пам'яттю про Бога і про рідну
націю, коли думають про виховання
дитини.

Що ж покласти в осередку того ви-
ховання? Покласти те, що загально
в XX-ому віці уважають — і цілком
правдиво — за основу справжнього
виховання: освіту! Освіта, то те най-
більше віно, яке батьки можуть дати
дитині. Освіта — то та найуспішніша
зброя, якою людина здобуває собі
успіх у житті. А освіта починається —
в найширшому її розумінні — від
колиски. Перш відомості, які дістає
дитина від мамі, чи батька, чи стар-
шої рідні про світ й очі в ньому —
то вже освіта. Та освіта змінюється і
росте зі зростання дитини і завжди му-
сить бути приміною до ступня її фі-
зичного і духового розвитку.

На освіту звертають усі культурні
народи найбільшу увагу. Англіяці,
німці, французи — завдячують тій
дбайливості щодо освіти своєї дити-
ни свою національну і державну мо-
гутність. Та як там виглядає дитяча
освіта! Які вибагливі методи і засоби
стоять там дитині до розпорядженості.
Погляньмо тільки на дитячі журнали-
ки і журнали та інші видання для мо-
лоді і дітей у тих народів! Погляньмо
і засоромімся. І стараймося бодай тро-
хи уподібнитися до тих народів під
тим оглядом: щодо освіти дітей!

Чи дбаємо ми про освіту дітей! На-
загал ні. Уважаємо, що досить дитині
школи і шкільної читанки, щоб з неї
„щось було“. Та може і було б „щось“
із неї, якби ми мали свою школу, що
могла б учить так, як того вимагає
безоглядне добро рідної нації. Але
таких шкіл у нас — скажімо собі
правду — нема. Бо ж відомо, що і
школи „Рідної Школи“ обмежені від-
повідними приписами і розпорядками,
які випливають зі суворой дійсності,
що в ній живемо. Найсвобідніша шко-
ла може бути в нас тільки в рідній
домі. А підручниками тієї школи мо-
жуть стати тільки добра українська
книжка і добрий журнал для україн-
ської дитини.

Маємо ще велике щастя, що такі
книжки і журнали для дітей і молоді
в нас є. Та чи користуємося з них? Ні!
Бо коли подумати, що по цей бік
Збруча є нас сім мільонів, а в тому
візьмим тільки мільон українських хат,
де є діти і молодь, і всі вони разом
„консумують“ не більше, як яких де-
сят тисяч примірників дитячих жур-
налів місячно, то це капля в морі, це
велике ніщо. Значить, що зазедви
кожна сота українська родина перед-
плачує для своїх дітей якийсь журна-
лик. Це сумне і більше, як сумне. Це
трагічне.

Де ж Ви, українські батьки і мате-

рі? Де Ваше почуття обов'язку супро-
ти своїх дітей і супроти себе самих і
народу? Сумно з нами, коли аж так
треба промовляти „до переконання“
родичам. Це мусить змінитися, коли
доля Ваших дітей лежить Вам справ-
ді на серці.

З усієї літератури для українських
дітей і молоді звертаємо тут увагу пе-
дусім на найстарше і найкраще виві-
нуване Видавництво для дітей: „Світ
Дитини“. Переглядаємо останні числа
цього найбільшого і справді на евро-
пейську міру видаваного і редакцього
журналу. Можна радіти, що в нас
є такий журнал, але й треба хіба кри-
чати з розпущи, коли подумати, як ма-
ло дітей може з нього користати!
Можна попасти в розпук, коли поду-
мати, що навіть, що десятих наш інте-
лігент не добуває цього журналу, який
міг би стати справжнім духовим скар-
бом і найкращою школою для його
бідних дітей, „бідних“ кажемо, бо во-
ни прагнуть такого доповнення своєї
шкільної освіти і свого домашнього
виховання, але до того доповнення не
допускають дітей власні батьки, які
недоцінюють вартості такого журна-
лу. Вони не вміють відложити кілька
грошів на місяць (буквально 4 злоті
річно!) на всестороннє доповнення
освіти своїх дітей у рідному дусі!

Звертаємо бачну увагу і щиро пору-

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ

НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ
БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА

ЯКИМ Є

КНИГА ЗНАННЯ

УКРАЇНЬСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

ЗАМОВЛЯТИ

ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМІЯ

Гальо!... Наш секрет?

Це публічна таємниця
Пальмолів!

Уявіть собі, яка делікатна
була шкіра канадійських п'ятих
уроджених передчасно! Тому лі-
карі поручили їм тільки м'ялино-
вий олійок для їх плекання. Пі-
ніше вибрали одно мило і то на
маслиновім олійку... Пальмолів!
Яка цінна рада і для Вас, Гар-
ва Пані, якщо бажаєте придбати
чисту перу і гладку шкіру, як ок-
самит. Довірте описку про красу
власну і дітей милові Пальмолів.
В це мило краси, що дає завжди
знамениті висліди.

„З хвилиною коли можна було
вжити мила з водою, вибрали ми
виключно мило Пальмолів до по-
денної купелі цих славних в пі-
лому світі дітей“.

Dr. Allen Roy Dapt

чаємо батькам цей український жур-
налик: „Світ Дитини“. А крім того
звертаємо увагу на численні книжкові
видання того самого Видавництва. Пе-
реглядаємо каталог тих книжок. Що
за вибір! Що за різноманітність! І на-
ші українські автори і перлини з чу-
жої літератури. А одне і друге з усіх
областей знання і людського та
зокрема дитячого зацікавлення. Та ж
бачимо тут „Історію України“ в чоти-
рьох томиках для українських дітей.
Чи є вона в кожній хаті, де є діти?
Ба, чи є вона бодай що в десяти хаті-
хаті? Де там! Бачимо книжки з рідного
і чужого побуту, з природи, винахо-
дів. Гарно заступлена драматична ді-
лянка, якою діти і молодь особливо
цікавляться! Прекрасно заступлена ді-
лянка казки і байки, що розвиває
уяву, таку потрібну в чисто практич-
ному житті! З останніх перлин тої ді-
лянки відмітимо тільки кілька: „Ці-
сарський соловій“ Андерсена, „Аля-
дин і чарівна ляпка“ з казок 1001 ночі
у перекладі Ю. Шкрумеляка, „Геть-
манська булава“ казку з рідної бу-
вальщини М. Погідного. А історично-
героїчні оповідання з недавньогомо-
лого, авторства Ф. Коковського, А. Ло-
тоцького, Б. Лепкого та інших. Вели-
кий скарб криється там при вул. Зи-
моровича 2 для Ваших дітей і ключ до
нього не такий то важкий і штудер-
ний, як ключі до тих казкових скар-
бів, про які оповідають чудові казки!
Вистарчить трохи прихильності до
своїх дітей і скарбниці відчинена!
Відчиніть же її своїм діточкам, доб-
рі батьки. Нехай клич „Даймо
доброму книжку дитині!“ — не буде
пустою фразою! Заповніть цей клич
глибоким змістом і нехай це відчують
ваші діти для свого добра! (а).

ПРИ ЗМІНІ АДРЕСИ
ПРОСИМО ПОДАВАТИ
СТАРУ АДРЕСУ.
ЗМІНА АДРЕСИ 50 СОТ.

ЗА ДВА ТИЖНІ

В часі світової війни була цілковито знищена славна французька катедра в Ремс. Французи тепер її відбудували. На образку духовенство після благодарственої Богослужби в тій катедрі.

Фанзі Каваджі — провідник арабського бунту в Палестині.

Японія вірить в свою силу. Видно це з облич японської стежі, що з національним прапором в руці і окликом „Банзай“ на устах входить до здобутого китайського міста.

Італія не хоче залишатися позаду від великих передових держав. В 1940-овому році думає відкрити в Римі велику світову виставу, а підготовка до тієї вистави вже почалася. На світліні Мусоліні закладає угольний камінь під будову монументального павільону на ту виставу.

Егзотична картина з павільону французьких колоній в Африці на виставі в Парижі: великанський крокодил, але нешкідливий.

Ідучи слідами давніх римських імператорів, Мусоліні закріплює владу Риму в Африці. В Абіссинії уже господарять італійці „як у себе дома“. Зорганізувався тут м. і. Фашистський Леґіон праці. На світліні дочка вішескоря Абіссинії, італ. генерала Граціані, передає командантові леґіону новий прапор.

Частина вуличного базару в столиці Єгипту, Каїрі. Перекупні у східних завоях на голові, жінки у серпанках на обличчях надають егзотичного вигляду

Великий Муфті Палестини інтернований французькою владою.

Підготовка до міжнародної ловецької вистави в Берліні, яку мають відкрити в першій половині листопаду. Одна з виставових саль з ловецькою добичею.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокі число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокі число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміються за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по вплаченні належності готівкою або поштовими марками.

НАЗСТРІЧ

Число(93)

IV-ий РІК

21

ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, І. ХІ. 1937.

ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ЮРІЙ НАУМЕНКО

У ДВАЦЯТІ РОКОВИНИ

Двадцять літ. Такий довгий і zarazом короткий час. Короткий для історії, яка звикла безпристрасними очима дивитися з перспективи десятиків і соток літ, щоб врешті видати свій вирок. Але довгий, занадто може для нас, що в своєму людському безсиллі стоїмо безрадні й безборонні перед ударами долі.

Далеко тяжче пережити ті 20 літ тим, хто на свої очі бачив весну українського народу, бачив порив і захоплення, перед ким пройшли як у калейдоскопі, образи слави і ганьби, радости і горя, перемоги і поразки.

Двадцять літ... І тоді прийшла весна, як звичайно, але яка-ж інша, яка-ж п'яніша запахами свободи, повна неясних стремлень, сподівань, навіть мрій. Здавалося, що триватиме вона вічно, що вічно буде наша молодість, наша безжурність, що ніколи не відчемо зимного подиху дівничого вітру, який мав нам принести, за кілька вже місяців, разом зі снігом і морозом — орди червоних вандалів. Здавалося, що тяжкий чобіт „грядущого хама“ ніколи вже не стане на землі українській, знова вільній, знова і нашої і своєї землі.

Чи ми тоді помилялися? Може наші очі, очі людей щойно вступаючих у життя, були занадто осліплені сяйвом весняного сонця? Може розум наш занадто безкритично дивився на перспективи національного відродження, не бачучи груднощів, що стояли на шляху до здійснення тих ідеалів, за які потім, на протязі кількатиної збройної боротьби так багато наших товаришів віддало життя?

Придивляючися тепер, з перспективи двох десятиліть, очима, що бачили за той час всі сторони життя не тільки принадливі й гарні, але й жахливі та ганебні, придивляючися до тодішніх подій, мусимо виразно сказати, що наш тодішній оптимізм не був невинуватим, що були всі дані до того, щоб хоча з боротьбою і жертвами народ український возстав від вікового сна і струхнув з себе чужі пута.

Травень 1917 р. був місяцем відродження українського війська. В тих днях повстав у Києві перший український полк, у команді української старшини, підлягаючий українській зверхній владі, — тогочасному парламентові нашому — Центральній Раді. Повстав самостійно, без організаційних заходів з боку політичних чинників, і прибрав собі імя відновителя нашої державности з XVII ст.

Першу ініціативу в ділі відновлення української мілітарної сили підняв „Український військовий клуб ім. гетьмана П. Полуботка“ в Києві, що заснувався ще в березні 1917 року в несповна місяць після вибуху „всеро-

сійської“ революції. Клуб цей, якого духовим батьком був М. Міхновський, висунув гасла, які в той час соціалістично-революційної ідилії були подекуди різким дисонансом на фоні загального „кохаймося“. Та ці гасла, як видно, трапили до переконання вояцькій українській масі і наслідком цього було пред'явлення вимог кількох тисяч вояків, зібраних на київському етажному пункті, створити з них український полк. 1-го травня н. ст. цей полк, що самостійно сформувався, вийшов на заклик клубу ім. Полуботка на вулиці Києва, щоб заманіфестувати своє українське обличчя. І головнокомандуючий ген. Брусілов, і 1-ший Військовий з'їзд, скликаний з ініціативи того-ж клубу, і Центральна Рада, стали вже перед доконаним фактом і мусіли лише затвердити те, що сталося помімо їх волі.

Не можна сказати, щоб цей прояв українського мілітаризму (в таких на правду мінімальних розмірах), був зустрінутий прихильно нашим тодішнім політичним центром. Такі люди, як Винниченко, що в той час надавали тон нашому суспільному життю, не скривали своєї ворожости до самої ідеї створення українського війська, і під їхнім мабуть впливом вийшла абсурдна ухвала І-го військового з'їзду, коли то військові люди і українці ухвалили, щоб в Україні на май-

бутне не було правильної армії — лише народня міліція. Від цього часу

Микола Міхновський.

власне датується спроба втягування військовиків до політикування, що пізніш так фатально відбилося на боєздатності наших щойно створених частин у часі першої большевицької навали.

Але вже Генеральний Військовий

Комітет, а пізніш Генеральний Секретаріат Військових Справ, на чолі яких до грудня 1917 р. стояв С. Петлюра, зусилля свої скерували просто на творення правильних частин, бо життя з перших же кроків дало до розуміння більш передбачливим і далекозоркішим людям, що без армії нам не обійтися.

Отже перший відрх був здоровим проявом національних змагань звичайної сирої вояцької маси. Не дивлячись на всі перешкоди, особливо з боку „братніх“ російських революційних організацій, — полк сформувався, прибираючи собі назву „1-ший український козацький ім. гетьмана Б. Хмельницького полк“. Це було символом того, що навіть 200-літній період державно-політичного небуття не міг викоринити з душі народу давніх традицій, що досить було почути голос крові, голос підсвідомого нераз інстинкту, щоб піти за ним, піти не здаючи може собі докладно справи, куди й якими далекими шляхами.

Не всі пішли, а з тих, що пішли, багато збочило зі шляху і опинилося на манівцях, але ті, сильніші духом, йшли певно...

„Далекий шлях
Ховався у літмі непрозорій.
Немало крові по тернах,
Немало сліз по всіх степах,
Розляли ми в путі суворий.

Тепер по 20-ти літах, питаємо себе: чому цієї крові і цих сліз було замало, щоб вибороти нашу незалежність, чому цей далекий шлях не випровадив нас на широкі простори, а залишився й надалі у п'їтмі, наїженій незаними ще перешкодами?

Не шукаємо винуватців нашої поразки, але мусимо шукати сенсу її.

Немає нічого легшого, як знайти винуватця і на нього звалити всі причини пізнішої невдачі. Але це було-б звичайним упрощенням справи.

Фактом є, що ми програли, і фактом є, що винний в тому цілий нарід, який в часі рішучих подій не виріс ще до окреслення народу-нації, а залишився народом-людом.

Винна і та еліта інтелектуальна, що виховалася і виросла в неволі, а тому невеличкими звичками пересякнута, яка не розуміла потреби створення власного війська, сили єдино здатної в часі політичних катаклізмів стати в обороні української державної рації.

Винні й ті, кому партійно-соціальні доктрини забороняли вступити отверто на шлях до політичної незалежності, бо це-ж, мовляв, розбивало солідарність міжнародного — властиво українсько-московського — пролетаріату.

Винні й ті маси, які могли, під примусом, проливати ріки своєї крові в справі чужій, але пошкодували краплини крові на захист власної землі.

Одним словом, винні всі, винний цілий народ, який в обличчі грізних подій не був ще „народом-нацією“, не спромігся видати з себе інтелектуально-волевої еліти, яка-б зуміла взяти його в суворі карби і змусити до жертв. Бо-ж, остаточно, не обставини рішають про перемогу, але передовсім люди, які цими обставинами зуміють користатися.

Українське військо, що здебільша самостійно, почало організуватися, як у самому Києві, так і на фронті, а навіть де-не-де далеко від України, опинилося в той час без керми, без вождя, який під цю хвилину міг би скоординувати різнородні, часом суперечні, зусилля і створити силу, яка-б і своє важке слово промовила.

Микола Міхновський... Постає чиста у своїх намірах і інтенціях, і одночасно трагічна в своїй безсиллі ці наміри зреалізувати. Основник клубу ім. Полуботка, тої першої військової організації на Україні, що випівіла гасло творення українського війська, організації, що її впливів на солдатські маси, з яких пізніше створилися перші наші полки, не дасться заперечити. Але він не був вождом, не мав у собі тої іскри Божої, якою відмічається великих людей, не мав може містичної свідомости власного покликання, яка так характеризує вождів.

Симон Петлюра.

Це число присвячене роковинам Військових З'їздів — I-ий, травень 1917, II-ий, червень 1917, III-ий, листопад 1917 — які кинули тверде слово про необхідність створити Українську Армію, що станула б на сторожі відновленої Української Держави.

Ген. Микола Юнаків.

Ген. Евген Мишковський.

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ

Військовий Зїзд

3 поеми „Золоті Ворота“

Присвята Миколі Міхновському.

Російський фронт розсипався на порох.
Військо Поволжя збурило до дна:
До дому всі! До нас не дійде ворог!

Мир без анексії всім! Долой війна!
Народам воля! — покотився шорох.
Порвіть кайдани! — загула руна.

Марко Проклятий скочив до столиці.
Лунали дзвони всіх церков до зїзд —
Над Софією гнали блискавиці...

Під лютю Москви на наш військовий зїзд!
Народ як плав плив з фронту з залізниці,
Рахманна Рада встала на весь ріст.

Ось наше військо сперлось як лавина,
В кольос Богдана упилило зір:
То-ж сила, гетьман нашого коліна.

А що, якби він просто на наш зїзд:
Мах! булавою — встала Україна?!
— Так воно й буде! — загуло до зір.

А полк Богданів гордо із руїни
Жовтоблакитну виніс хоругву
Двох мільйонів війська України.

З півтретя тисяч вибраних голов
В найбільшій салі залунали стіни.
Марко з трибуни рвав їм кість і кров.

Замість ударити в дзвін самопошани
В люд „без поваги, чести і пуття“
Дьоргнув ножем у споконвічні рани:

— „Самі собі творитимем життя
Як Січ! — Ясновельможнії гетьмани
То грязь Москви, ... сміття!“

„Шануй кров предків, що їх ціль — держава“ —
Гукнув Михайлик, Марків самодруг
З козацьким вусом, з чубом Святослава.

Марко здригнув: князь блис і шез як дух. —
За ним вільне козацтво пре як лава:
— Злізай з трибуни! — загуло вокруг.

Марко зійшов зі сцени під вагою
Гріха. — Підбіг віськовий голова,
Стиснув його за руку для настрою;

— „Спасибі вам за мудрі слова
Гетьманцям!“ — каже, а Марко скалою
Привалений насупивсь як сова!

Аж ось промовив наче грюк у хмарі
Михайликів сподвижник Немирюк:
„Москва вся розлетиться при ударі...“

„На Галич ладить наступ під п'ястук
Союзникам за красні очі в дарі —
Жар вигортає кровю наших рук...“

„Нам не признала прав добутих зроду
Як Польщі і Фінляндії на стяг
Лиш кровю нашою буде з ними згоду...“

„Та як поляже цвіт наш на полях,
Хто тоді стане за права народу?
Де наша гідність?! — Носим на шаблях!“

Аж впала вість, що губернатор з ласки
Москви в сю мить обсаджує шпиль —
Щоб розігнати зїзд штиком, без маски.

Знялася буря. Блиснули шаблі.
Всі зайнялись огнем жаркої краски:
„Он бач Москва! Повісим на гилі!“

„Що в Києві ми хочем взяти владу,
Що в тім дивного?“ — клетотів загаль.
Не будем їх питати о пораді!..“

„Ми відберемо наше! Дай сигнал!
Вільне козацтво жде, Рахманна Радо,
Що нам робити? Станем всі на вал!“

— Де плуг і меч, там виросте держава —
Гукнув Михайлик, князь одвічних туг
Лише зірвім блахман Переяслава!

„Давай Богдана!“ — загули вокруг.
Козацтво й військо пре на чин як лава.
— „На бій з Москвою!“ — всі як один дух.

ті і зовсім не претендував на провід виключний і авторитативний. Однак його потужна індивідуальність не могла вміститися в тісних партійних доктринах, що сковували його волю. Він покинув партію, але покинув не тоді, коли офіційно зголосив своє вступлення з неї, тільки далеко раніш. Він покинув партію вже тоді, коли організував на Полтавщині Гайдамацький Кіш, коли в сірому вояцькому плащі, з крісом у руках провадив своїх

Ген. М. Омелянович-Павленко.

гайдамаків на Київський арсенал. Відтоді постать С. Петлюри починає опановувати настрої війська і вже від часу повстання проти гетьмана Скоропадського армія є нерозривно зв'язана з його особою, та переживає разом з ним хвилини радісні й трагічні.

Коли говоримо про відродження українського війська в 1917 р., не можемо розглядати цієї події, як якогось відірваного від нашої історії попередніх віків явища. Не було в ньому нічого штучного, ніякої австрійсько-німецької інтриги. Було це явище цілком природне, випливає органічно з традиції минулих століть.

Рік 1917 був властиво початком III-ої доби нашої державності і тому саме цей рік вважаємо за початок відродження українського війська. Однак ця III-тя доба виросла на традиціях доби попередньої — доби Хмельницького — Мазепи, як тамта знова-ж завжди акцентувала свою приєднаність з часів доби князівської. Відкидати ті блискучі періоди нашої державності, нехтувати їх традиціями — значило-б вважати себе за політичних безбаченків. Тим більше з тих традицій повинно користатися військо, і це в дійсності так і було.

Українська військова традиція не від 1917 р. почалася і не на цьому році скінчилася. Від князівських дружин періоду Київської Русі, через добу литовсько-руську, коли полки київські в XIV ст. ходили походом на Москву, йшла ця традиція до Січі Запорозької, щоб в XVI ст. відродитися разом з козацькою державою гетьмана Богдана в постаті козацьких городових та сердюцьких полків. Через

Батурин і Полтаву перетривала вона аж до кінця XVIII ст., коли зі скасуванням козацьких полків і руїною Січі, зачепила, здавалося, на віки.

Але і в XIX ст., коли російський уряд касував нещадно прояви нашої національної традиції, не раз збуджувалася вона під впливом тих чи інших зовнішніх подій. Нераз у скрутні для Росії моменти, уряд відновляв тимчасово українське військо в вигляді різного рода формацій, які властиво були лише формою українські, але навіть ця форма вабила до себе українців, що масово до тих формацій зголошувалися. І так у 1812 р. сформовано було на правобережжі „Українську кіннокозацьку дивізію“, а на лівобережжі кільканадцять „малоросійських кіннокозацьких полків“. Поновлювано такі експерименти ще в рр. 1831, 1854 і 1863 (роки повстань у Польщі та Кримської війни) і за кожним разом йшли до них люди, яких потягала сама назва „козацькі“, потягав інстинкт, який і в 1917 р. казав їхнім нащадкам піти за гаслами нечисленні в той час групи і домагатися творення „своїх“ військових відділів.

Через ті всі етапи йшла українська військова традиція аж до останнього, що безпосередньо межував з відродженням української державності і українського війська над Дніпром, був так би мовити предтечею їх. Тим останнім етапом, бодей найближчим за послідні два століття, була ціла історія У. С. С. Макивка, Стрипа, Лисоня, оце назви, що піднесли українську військову традицію, показали всім, що вона живе і як такі увійдуть вони зі славою до будучого Пантеону української воєнної історії.

Приєднаються до них інші назви, що їх записало відроджене військо українське на сторінках своєї історії: від Крут починаючи, через багато інших, не раз далеких від себе географічно, але близьких змістом і ідеєю, і на Базарі кінчаючи.

Шануємо тепер пам'ять тих наших товаришів, що віддали своє життя в рядах українського війська та на інших стійках у нашій боротьбі. Їх вже ніхто не питає, чи добре вони вико-

нали свій обов'язок. Вони сказали своє „вірую“ і знали, за що вмирають. Ми тільки можемо себе запитати, чи не даремною була їхня смерть і всі ті жертви, які армія наша принесла в часі кількатижневої боротьби. Не в одного закрадався в душу сумнів у доцільності і konieczности цих жертв, бо-ж остаточно ми програли, нічого не досягнули, а народ український опинився в далеко гірших умовах, ніж був до 917 р.

Якщо дивитися на речі з матеріальної точки погляду, якщо міряти все більшим чи меншим ступенем негайних користей, то розуміється на цілому періоді після 1917 р. треба було-б поставити хрест і не варто було-б сьогодні і згадувати далекі події.

Тільки в тому то й справа, що в житті, як поодинокій людині, так і збірних людських організаціях, бодей найбільшу роль відіграють „імponderabilia“, вартості, які не минають. Якось так складалося завжди на протязі історії людства, що найбільші жертви приносилися там, де найменш сподівалися люди користей матеріальних. Чи чекали якоїсь нагороди ті юнаки, що загинули на матроських багнетах у січні 1918 р.? Мають ні. Інша сила запалила їх молоді душі і поведла на смерть. Чи може шукали вигод ті, що в листопаді 1921 р. пішли босі, напівголі, не маючи жадних шансів на перемогу, щоб задокументувати перед світом і перед ворогом, що військо українське ще існує? Яка сила могла вирвати зі змучених грудей 359-ти слова гордої пісні на скраю викопаної вже могили? Чи можемо тепер сказати, що жертви ці пішли на марне?

Нові покоління, що приходять на зміну нам, які винесли тягар першого етапу боротьби, матимуть перед собою не легше завдання. Щоб бути готовими морально до другого етапу, може вже рішучого, повинні вони бути виховані на прикладах високої вартості і великої самопожертви. Бачимо, що приклади такі трапляють до переко-нання молодим душам, що шириться культ героїських вчинків, культ великих людей. І то є добрий знак для нашого майбутнього, бо без пошани для великого — немає потуги держави.

Канцелярія Військового Міністерства УНР в Києві р. 1918.

ЮРІЙ КОСАЧ

Роковини

Дзюбанівський, старший десятник СС важко йшов сьогодні під бессемер. Його кроки впали на дощаний поміст як хмарні клапті. Був невисокий, майже маленький. Кашкет насунув глибоко на лису голову. Ворухив руденькими вусами, що колись були буйні.

Робили на ніч. Ніч руда та суха стояла над сірим містечком. Шипіли рейки виповзаючи як змії з під чорних повіток. Лямпи майорили срібними грушками на густій хащі дротів. Там, у глибі заводу бухав мотор.

Ці всі знайомі, одноманітні звуки, ця руда ніч впивалась у вуха міріадами незлічних скалок, шарпаючи їх гострими, немилосердними жалами. Але вуха звикли до них. Матвійчук позівнув.

— Горобина ніч.

Ніхто нічого не сказав. Покошилися на Дзюбанівського. Він ще порався чомусь із приладдям, сопів у кути. Не дивився на нікого. Кімшився в кути сіренькою мишастою плямою, Матвійчук

*) Беремо цей нарис з книжки „Тринадцята чота“, що вийшла накладом В-ва „Дніпро“, Станіславів, 1937.

здвигнув раменами і взяв коцюбку. Макух, Черняк і Дудка стали за ним. Вже приходила пора випускати крицю.

Вона бунтувалася у гирлі бессемера. Була як пожар, закутий у залізні ланци. Клекотіла, давилась сама у собі, злюща, пристрасна. Хотіла розірвати тісне гирло, вирватися скаженим псом із чопів і розлитися скрізь огняною повіддю.

Дудка перекинув вина. Він мав його завжди дві пляшки на шихту. Очі його повеселішали. Він підморгнув Макухові на Дзюбанівського — „старий недобрий“. Але й Макухові було щось не по собі. Тільки сопів і порався мовчки коло чопа. Важкий був. Його бичачий карк повертався звільна. Думає важко, так, якби гехкав, підносячи тягарі. А Матвійчук відкинув кашкет. Ясний кучер розвіявся з вітром. Груди блищали, відливали, мідяні у заграві. Ішов із штангою до штурму на сталя.

— Шефе! — гукнув на Дзюбанівського через гострий вітер, — пора на крицю.

Але Дзюбанівський не поворухнувся. Матвійчук нетерпляче став спершися на штангу. З шефом було щось невиразне. Але ніхто не починав, ані слова — треба було чекати. Черняк обрубками пальців крутив спокійно цигарку. Скрипучим, завжди невдоволеним голосом оповідав про „фет“ у Льонгвіль. Ще були в пам'яті скравки глупкової музики, крутіж каруселі і стріляння до пляшок.

— Альо, Дзюбанівський, робимо чи ні сьогодні? — загудів Макух.

Нараз Дзюбанівський підвівся. Здавалось, виріс і похудів. На вилицях ковзалися сині вогники. Проте не був лютий. Був якийсь тихий, святочний.

— Фаерант. Не робимо!

Посміхнувся.

Хлопці застигли. Було тихо. Свистала тільки ніч і гудів червоний розжарений вітер. Невгомне динамо стугоніло далеко в пащі фабрики. Біля бессемера вони стояли самі, як на пустині. Ніхто сюди не заходив, хіба тьма. І в ту мить Черняк викинув з руки цигарку. Макух випростувався. А Матвійчуків хитренькі оченята забігали як перед контрметром. Стало всім чомусь моторошно. І навіть піч, що вила мов відьма, прикинула, загасила вогонь.

(Продовження з I-ої сторінки).

Увійде він до історії війська українського, як великий патріот і піонер ідеї відродження нашої збройної сили. Інша постать з тих часів, як же відмінна від попередньої. Постать, яка дала пізніше своє ім'я цілому періодові боротьби за незалежність України. Симон Петлюра... Ця людина мала в собі щось неокреслене, що висувало її

на чодо тодішніх подій, була з тої глини, з якої (як сказав про нього незадовго перед війною російський академик Корш) випливають династії володарів і вождів. Пророчими виявилися слова старого російського вченого, що, мовляв, „самі українці не знають, кого вони мають посеред себе“. Не знав того мабуть і сам С. Петлюра, бо в початках творення українського війська був карним членом своєї пар-

ВОЛОДИМИР САВЧЕНКО

Відродження українського війська над Дніпром

Російська революція 1917 р. відкрила широке поле для розбудови українського життя в усіх напрямках, а що найважливіше, створила ґрунт для відродження українського війська над Дніпром, що в другій половині XVIII-го віку перестало існувати, завдяки імперіалістичним апетитам московських володарів.

Повстання Української Центральної Ради в Києві, величава, стотисячна українська маніфестація, в якій взяло участь також кілька десятків тисяч вояків-українців, що прийшли з жовто-блакитними прапорами і з військовими оркестрами; „свое українське свято“, на якому однодушно пролунало гасло „автономна Україна“, той перший крок до державності; скріплення цього приречення урочистою присягою перед Думою й інші події в Києві — все це зробило величезне враження на вояків-українців чи то на фронтах світової війни чи то в глибокому запліді в російських частинах. З фронтів — німецького, австрійського, турецького та з різних залог колишньої Російської імперії надходили до Центральної Ради привітання від українців-вояків, що визнавали її своїм національним проводом. Рівночасно свідоміші вояки почали гуртуватися, освідомлювати менш свідомих та навіязувати звязки з сусідніми частинами. Коли тільки траплялася можливість, по-за службою, вояки-українці збиралися в помешканні одного з старшин чи в інших місцях. Були тут старшини, свідомі підстаршини й вояки. Тут читали на голос Шевченкового Кобзаря та обмірковували, як вести культурну та освітлюючу національну працю між мало свідомими вояками-українцями. Таким чином український рух у російському війську з кожним днем зроставав, зміцнювався та поширювався, аж дійшов до таких, велетенських розмі-

рів, що з ним поважно почали рахуватися російське командування та уряд.

Вже в перших місяцях по революції з ініціативи самих вояків-українців майже в усіх російських частинах рівнобіжно з російськими комітетами повстали українські полкові, дивізійні, корпусні та армійські військові ради.

В першій половині травня в багатьох російських арміях вже відбувалися армійські українські військові зїзди.

В той час, коли на фронтах та по закладах, що були розташовані в Україні або взагалі на території Росії, український рух самотужки розвивався та набрав все більш і більш організованих форм із Києва довший час не було вказівок. В Центральній Раді не було ще скрісталізованої думки про потребу власної міцної правильної армії. Можливо, що в деякого та думка й була, але вона потопала в соціалістичному морі модних тоді настроїв. Бо переважуюча більшість членів Центральної Ради це були соціалісти, а українські соціалісти здебільшого пленталися у хвості російських. Ті ж останні, як виявилось пізніше, взагалі не доглядали тільки царської армії, але самі були такі-ж імперіалісти, як царі, а пізніше більшовики. Українські соціалісти на початку того не помічали, щиро переконані в миролюбивих настроях тимчасового російського уряду й захоплювалися „безкровною революцією“. Тому Центральна Рада вважала, що Україні не треба правильної армії, бо вона не збирається ні з ким воювати, а досить буде народної міліції. Як бачимо, наші політичні діти забували певно (бо не могли ж не знати), що в світі так діється, що народи й держави розпочинають війни, коли їм вигідно, без огляду на те, чи сусід настроєний мирно й не бажає ні з ким воювати. Навпаки, чим менше воєнничий сусід та менше підготований до

війни, тим краща нагода загарбати його землі. Україна ж занадто була ласим шматком, а неозброєна могла

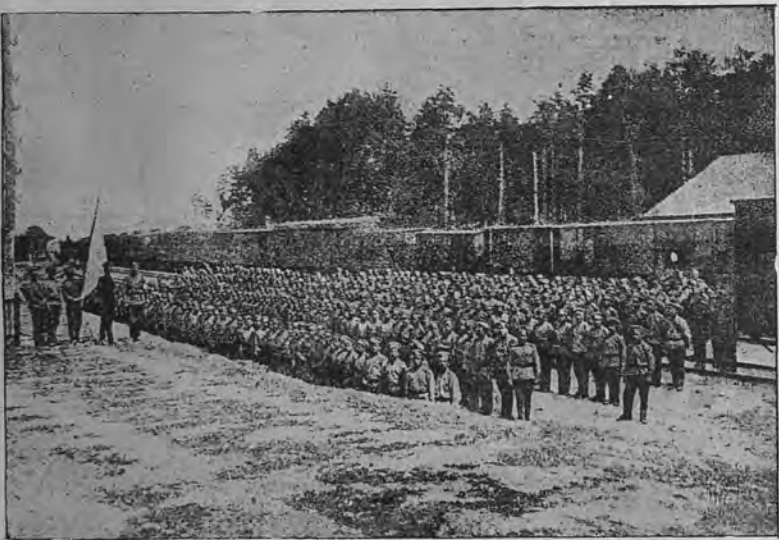

Ген. Марко Безручко.

стати легкою добычю для кожного, не тільки для Росії.

Та не вважаючи на байдужність Центральної Ради до творення власного правильного війська, рух у тому напрямку поміж самими вояками-українцями в російській армії з кожним днем зміцнювався самотужки. Вони з подивугідною енергією та з запалом працювали над відродженням української армії. Отже відродження нашої армії виникало стихійно. Творилася оборонна сила молодого вільного життя спільними зусиллями старшин, підстаршин і звичайних вояків, що поспішали організуватися. Їм було ясно, що ні одна держава не може існувати без своєї армії.

Весь український дореволюційний рух був переважно мирної, соціалістичної або культурної закраски і переочив ролі військової підготовки та потребу вже наперед намітити військового центру на випадок перевороту. Правда, ті соціалісти вели таємну пропаганду в рядах царського війська й це підготувало до деякої міри переворот. Але ніхто не взяв під увагу, що військові маси повинні мати керуючий військовий центр. В історії відродження нашої армії сталося так, що військовий центр повстав щойно кілька місяців після вибуху революції в Петрограді з ініціативи самих вояків і на їх вимогу („Український Військовий Генеральний Комітет“). Отже не було глибоко продуманого плану, не було взагалі поважного військового проводу й належної пропаганди. Брак зрілого військового проводу тим більше

Представник Центральної Ради передає 2-гому Українському Полкові ім. Гетьмана Полуботка стяг на ст. Святошин перед від'їздом полка на фронт 9. VII. 1917.

А Дзюбанівський став на позір, дивився проти себе у темін. Малий такий, мишастий, але ніч його слухала.

— Та нема про що говорити... — почав він — то кожний знає... звідки ми прийшли сюди? З ночі прийшли ми. Так з ночі. Не хотіли знати тих во... ворогів. Що ні?

Хлопці кивнули головами.

— Кров і піт наш тут... більш нічого... кров і піт. Небо тут чуже, всі чужі. Ніхто не порадить. Гаруємо. Але всеодно прийде день заплати. Так, заплати. Що, ні?...

— Правда, Дзюбанівський, — сказав Матвійчук, — прийде день заплати.

Помовчали. Ніхто не знав, до чого це йде. А Дзюбанівський усе дивився в ніч, звідти читав. Тільки іноді совгнувся поглядом по товаришам. Слухали.

— То нема що. Ми як леви билісь. Згадаю: набойв нема босі ліземо по снігу. Тиф теж. Скілки поздихало. Брата мого зрізар. А все одно не далися.

Хто б там дався, що ні? Шли бо треба було. Кожний їшов.

Урвав на хвилину. Матвійчукові здалось, що по шрамі у Дзюбанівського, під самим оком щось — заблищало. Так якби з огняної ночі впала крапля. Але не сказав нічого.

— Все одно, билісь як леви. — З надуми повторив Дзюбанівський.

Всі кивнули. Справді билісь як леви. То всякий знав, гле ніхто того не говорив. Матвійчук ще малим пішов у стрільці. Втік з дому. Був у Сокальській бригаді. Дудка та Макух були при австрійській гарматі, потім у Києві перейшли до Рогівського. Черняк, що йшов із Байківцями, в кінноті служив. Пятнацький ліг тому — а все як учора. І чорнявий Черник і сірий Сушко і Мельник з борідкою. Бердичів, Житомир, Біла Церква. Як учора.

І всі чомусь почули, що думають про одно в ту мить. Не дивилися один на одного. Дивились у темін, понад зариси засипаних печей, що бовваніли серед ночі. Понад димарі, що різались щоглами на червоному небі. Понад це чуже та сіре містечко, що спало глухим, кам'яним сном.

І нараз Матвійчук спалахнув. Загорівся його неслухняний волос, запалахкотіло чоло і загикувачся загикувачся, почав:

— Дзюбанівський, ппамятаеш... ппамятаеш того, що все на білім коні їздив? Ппамятаеш — в ту ніч, ми не спали... кріси в кізлах стояли... ніхто не сссспав... він прийхав... на бббілім коні... я ба-

чив його зблизька... не забуду... ми всі зірвались... ніч була, серпнева, така якраз... тиха ніч...

— Пам'ятаю, — кивнув Дзюбанівський, — ми тоді брали Київ.

І урвав. І всі мовчали. Не ширхнули. Витягнулись. Тіні їх танцювали по повітрі. Поміст скрипів. Зривався недобрый розлючений вітер, палив обличчя. І ці на мості під бессемером вирости на велетнів. Здавалось, що штанги в їх руках стали крісами. Посуворіли лиця і щелепами та чолами невпинно лився розжеверений метал. Груди їх дихали важко, вривчасто, немов там у середині, замість серця був палик від гранати, немов нутром їх котилась лава шлаку, розтопленого до червоності, котилась у прірву ночі.

Стояли вони як мур, як граніт. Велетенські гвардійці.

— Са у ест*) — очунав Дзюбанівський, — ідем до роботи.

— Ідем — глухо сказав Макух.

Тіні мовчки розійшлися на місця. Вже було по святі. Черняк крикнув на пошера. Криця знов почала клекотіти. Над фабрикою стояла руда ніч.

*) Готово, кінець.

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

Химерна осінь

Дождання

І знов така сльотлива осінь
повзе із лісових вологих надр,
як та, коли нам зустрічати довелось
відхненню гордий листопад.

Шляхи туманом замело,
серця імлою нам застигли...
Чи ще колись замріяне чоло
цілунки закосичать скорострільні?

Дош над площаами

Мов мрія сохне листя в осені,
моя мрія тихо на стежках паде.
Чому все тихі і не голосні
пісні розспіваних грудей?

Чому слова палких пісень
без сліду топляться у болотах?
Чому сльотливий нині день,
мов жар у ватрані потах?

І чустрить голови химерний дош,
серця сполохані тремтять.
Коли на бруки сонних площ
впаде як прапор листопад?

Про багряне слово

Слово, як з лука стріла
задзижчало на вітрі осіннім.
Вона буде, як і колись була:
Україна!

Загорить у маршах степ.
Небо заслонить порох
і буде великий день
лопотати прапором.

Шляхи потечуть у роздалля,
стверднуть дні і стверднуть серця.
На столиць світових вулицях
брук розкришать комоні чалі.

Про кіннотчика

Він був стрункий кіннотчик,
як бризула кров із жил.
На очах і на серці нависла
темрява чорних крил.

Марилось: щастя, весна і вітер,
і воскресна вона — Україна.
А прийшлося нежданно втопитись
у холоднім дощі осіннім.

Кров з болотом глевким змішалась,
порвав мрії, мов хмари, вітер.
Україно, ти підеш в роздалля,
будеш звиятно завжди горіти.

Пожарища

Такий був сон, той сон землі моєї,
відхненний і такий незрозумілий:
на болотних шляхах чавунні батареї
і чоти босі, та в поході смілим
з прапором захвату напереді колон.

Згадай: тверді, непрохідні дороги,
голодний холод, що пощербив серце
і мрія: світ скорить під ноги
і чолом обрїй зимний передерти,
своїм шаленим і ясним чолом.

Створити нові мапи і гриниці,
щоб простору не стало нашим землям...
(О, ми наміряні думки ці
до нині в надрах серць гарячих бережемо,
як найдорожчий в світі скарб).

А потім пригадай: в дощі осіннім,
як дім за домом з боєм оддавали,
і як в останнє гордо злинув
піднятий прапор на штиках і в далі
горів серцець

і душ
і мрій
п'яний пожеж.

Про призначіння

І не вгадати тайни призначінь.
І може ще звиятно ми підемо
корити Україні синю далечинь
чужих, а нам призначених од Бога земель.

Листопад 1937.

*) Ці вірші вибираємо зі збірки „Опяливі вечори“, що появиться невзабарі накладом нашого Видавництва.

відчувався, що в українському військовому русі взяла участь переважно молодь. Вона мала запал, але не мала відповідного організаційного досвіду чи взагалі солідної військової підготовки, а тому темп праці було повільне й сама праця менше продуктивна. До того ж брак належного зв'язку не тільки з Києвом, а часто навіть із сусідніми частинами, ослаблював українську військову міць і доводив до хаосу. Приходилося кожному працювати на власну руку.

Правда, серед дореволюційних українських діячів був невеликий гурток самостійників. Це були справді мужі державних поглядів, які добре розуміли, що правильна армія — це необхідна основа підвалина кожної держави. Цей гурток у 1917 р. перебував у Києві і від перших днів революції забрався, не оглядаючись на всі перешкоди не тільки з боку чужих, але навіть своїх керманців, до творення правильної армії. На чолі того гуртка стояв старий, ще дореволюційний діяч, повний енергії й ініціативи, адвокат і поручник запасу, Микола Міхновський. За його почином в перших днях революції утворився Український Військовий Клуб ім. Гетьмана Павла Полуботка. Це Т-во поставило собі мету: об'єднати вояків-українців на просторі цілої України. Цей Клуб створив один із найкращих полків української відродженої армії, а саме — полк ім. Гетьмана Богдана Хмельницького (травень 1917 р.), а в червні другий — полк ім. гетьмана Павла Полуботка. На цьому місці згадаємо «Союз Визволення України», що поза межами України багато поклав праці по вихованню в національному дусі та підготові українців-вояків, полонених російської армії, які перебували в таборах Німеччини та Австро-Угорщини. З цих полонених вояків російської армії, що перебували в різних таборах Німеччини та Австро-Угорщини зорганізовано Синю Дивізію — синьожупанники (в Німеччині) та Сіру Дивізію, або сірожупанники (Австрія).

Одною з найбільших подій, що дала новий імпульс, що особливо вплинула на розвиток та скоординування українського руху в російських частинах і взагалі відбилась на творенні збройних сил в Україні в 1917 р. це був Перший Військовий Зїзд в Києві. Він відбувся між 18—22 травня 1917 р. На цей зїзд прибуло понад 700 делегатів, що репрезентували до 900.000 озброєних та зорганізованих українських вояків. Зїзд признав діяльність Центральної Ради й цим додав їй моральної сили, підніс її престиж не тільки між своїми, а й перед чужинцями. Насамперед перед москалями, що визнають тільки силу, а не право. На тому зїзді ухвалено багато резолюцій та висловлено побажання на майбутнє. Зокрема ж ухвалено, щоб при Центральній Раді створити Український Військовий Генеральний Комітет, який піклувався б українським військом. З цієї метою вибрано 18 осіб, а між ними Симона Петлюру. Його-ж і вибрано головою Комітету.

День 22-го травня 1917 р. згідно з наказом Головного Командування вва-

*) Слово «Генеральний» дало притоку більшості та іншим ворогам України використати це для агітації, мовляв, що там засідають виключно генерали, що стоять за старорежими.

Львівські крамниці:
вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

жається першим днем служби в Армії У. Н. Р.

С. Петлюра енергійно взявся до творення українського війська. На початку зустрічав він багато перешкод не тільки від москалів, але й від наших тогочасних діячів.

Насамперед поведено працю над українізацією деяких російських частин, наслідком чого зукраїнізовано корпуси VI, X, XXI, XXVI та XXXIV (генерала Скоропадського). Ці українізовані корпуси, як знаємо, були в бойовому відношенні найкращими в російській армії 1917 р.

В підсумку українські збройні сили в 1917 р. представлялися так: Богданівський та Полуботківський полки; 5 українізованих корпусів, що були на фронтах світової війни; до цього треба додати ще окремі українські частини, виділені із російських частин на фронті і з запасових частин в Україні й на всьому велетенському просторі колишньої Російської імперії. Нарешті оригінальне військо, — а власне народна міліція. «Вільне Козацтво». Почин йому дала Звенигородщина на Київщині. Вільне Козацтво, що властиво мало локальне значіння, все ж таки в ті бурхливі часи відіграло важну роль в своїй області, як опора проти московсько-большевицьких банд та своїх анархічних елементів. Загалом всього українського організова-

ного вояцтва нараховували ніби до півтора мільона. Але коли прийшов час грудьми відстояти свою столицю Київ, то оборонців знайшлося лише кілька тисяч.

Чому ж так сталося?

На це склалася ціла низка причин. Першою з них було те, що за 1917-ий і в початку 1918-го років український уряд не створив міцної правильної армії, даючи перевагу міліційній службі. З тієї ж причини не можна було повести енергійної пропаганди за власну правильну армію на фронті. Крім того не налагоджено міцного зв'язку Києва з фронтом чи взагалі з українськими вояками, які перебували в російських частинах. Помилка ця жорстоко помстилася: Центральна Рада й уряд опинилися у трагічному стані, коли в січні 1918 р. на Україну з півночі повели наступ московські банди Муравйова та інші московські отаманчики.

Друга причина: віддалення українізованих частин Північного, Західного та Кавказького фронтів від України.

Третя: тяжкі умови просування українізованих частин на Україну в атмосфері московсько-большевицької агітації, підступів, відкритих нападів; подолати всі ці перешкоди часто не під силу було командному складові, необізнаному з методами громадянської війни.

Четверта: виконання бойових завдань, що до втримання українського фронту (Південно-західний і румунський фронт російської армії).

П'ята: перевагою вояків, що проявлялася у стремлінні додому; її не переважала національна свідомість.

Шоста: Перешкоди російського командування та уряду.

Нарешті сьома: демобілізація, розформовання й тому подібні реорганізації зукраїнізованих військових відділів, що добилися на Україну через всі перешкоди, нашим урядом.

Отже 1917 р. — це рік початків відродження української армії над Дніпром; це тільки перші кроки до повстання української армії, це переходовий революційний етап.

В боях на Чернігівщині (Чернігів — Бахмач — Крути) та за нашу столицю, Золотоверхий Київ, малочисленні відділи приймали бойове хрещення й у тих боях насправді народилася наша армія. Головним робом із відділів, що по героїськи боронили нашу столицю, повстав Запорозький Корпус, який за ввесь час наших визвольних змагань був основою нашої армії і разом із Січовими Стрілками був прикладом для інших частин.

Початок 1918 р. був першим іспитом і для нашої армії і для державної зрілості нашого народу та його керманців.

Штаб Гайдамацького Коша Слобідської України.

ІВАН ШЕНДРИК

Наша воєнна література

Не дається в короткій статті вичерпати бодай важнішу досюгочасну літературу нашої минулої визвольної війни. Про це звичайно не може бути й мови та й річ непотрібна, коли вже почали появлятися бібліографічні показники, загальні і до окремих воєнних формацій чи відокремлених воєнних акцій.

Таких показників маємо до десятка. Насамперед, в «Літописі Червоної Калини» в рр. 1929—1937 були друковані показники (за авторами). А. Крезуба — понад 780 позицій, Купчанка — 80 поз., Прижмуренка до 80 поз., Ів. Ш. понад 2100 позицій. Показник П. Зленка до Зимового Походу (Прага 1935) понад 40 поз., його ж до Крут («Гуртуймося» 1933, ч. 10.) — 30 поз. Його ж показник до УСС друкується в «За державність», збірники 5, 6 і далі, позицій понад 680 (ще не закінчений друком). Матеріали до С. С. в Альманасі С. С-ів, що саме появився з друку у В-ві Червоної Калини, — до 300 позицій.

Всі показники далекі від повноти, на що складаються різні причини: обумовлені характером праці над збиранням матеріалу, та все з одного зіставлення числа бібліографічних позицій в цих показниках видно, що якусь більшу кількість літератури ми вже маємо. І коли бібліограф, що найбільше в курсі справи, може припустити, що число друкованих бібліографічних позицій разом з іще недрукованими, але зібраними сягає до 4½—5 тисяч, то це число може кожному навіть імпонувати.

Але інше вражіння віднесемо, коли судитимемо не по числу позицій, а по внутрішній їх вартості.

Коли виділити матеріали, що мають дуже вузьке значіння і застосовання для історика минулої війни, як поезія і проза, статті принагідного змісту військовий побут, описи суб'єктивних

переживань і вражіння авторів, то число 5000 значно змаліє. Коли з решти матеріалів виділимо ті спомини, що незугарно написані (від більшості споминів відносимо вражіння, що їх автори навіть не заглядали до таких корисних підручників, як Ів. Кривецького і О. Назарука: Українська мемуаристика. Як писати мемуари), або надто поверховно, або відповідно до чужих для воєнної історії методів, то число матеріалів змаліє до кількох десятків.

Тому властиво, поза браком архівів та архівальних підготовчих студій, ми ще досі не маємо історії нашої останньої визвольної війни. Тих матеріалів, що маємо в друку, замало для систематичної праці. Дотого ще, деякі теми (і не мало) і цілий ряд воєнних подій навіть словом не згадані в нашій мемуаристці.

Щодо розвитку нашої мемуаристики, то вона може саме тепер, коли багато

з важних подій встигло вже позабутися, починати інтенсивно розвиватися, бодай чисельно.

Все частіше з приводу річниць тої чи ішої події появляються тепер у пресі відповідні статті-спомини.

До зросту мілітарної літератури починаються в дуже значному ступені наші періодичні видання зі специфічним призначенням бути органами воєнно-наукового і воєнно-літературного характеру. Цих органів хоч і небагато, та вони з бідною тягнуть самотужки своє існування, дивуючи обізнаних з їх тяжким станом своєю витривалістю і живучістю.

До них належить в першу чергу найбільше з них ворушкий місячник — «Літопис Червоної Калини», що виходить дев'ятий рік і до початку 1937 р. вмістив на своїх квартальних шпальтах разом 770 статей, в тому числі 257 споминів, 165 істор. нарисів, 134 віршів і

Ми переконані, що
ПАПЕРЦІ І ТУТКИ (повноватки)
«калина» є найліпші

оповідань, 61 посмертних згадок 35 матеріалів і документів, 36 рецензій і навіть 6 бібліографічних статей та інше.

Однолітком з ним є періодичне видання Українського Воєнно-Історичного Т-ва (осідок у Варшаві) «За державність», якого вийшло до року 1937 сім грубих томів-збірників. Містить виключно матеріали до історії українського війська, або сирову у виді споминів, або оброблені науково у виді монографій. У шести збірниках вміщено 63 статті переважно визначних українських воєнних діячів.

Значно старший від них, бо почав виходити ще в р. 1923 є — теж періодичний — воєнно-літературний журнал «Табір» (Каліш). Від ч. 18 (р. 1933) переіменюється він у воєнно-науковий журнал і відтоді містить лише статті виключно на теми військової організації і з воєнної штуки.

Варто також згадати неперіодичний журнал військово-громадської думки «Гуртуймося», видаваний у Чехії, а від січня 1937 р. в Болгарії, у Софії, як ілюстрований національний кварталник. Вийшло дотепер 19 чисел з цікавими, між іншими, статтями присвяченими різним епізодам нашої визвольної війни.

Треба конечно відзначити ще «Календар Червоної Калини», свого рода односторонній, присвячений нашій воєнній історії, найстарше з періодичних того роду видань. Від 1922 р. вийшло 16 річників з 550 статтями, переважно споминами.

Не будемо тут спинятися на пресі воєнних і повоєнних часів, — т. зв. таборовій пресі (Польща Чехія і ін.) і повсталих з цієї останньої досконаліших від неї періодиків локального поширення, видаваних в місцях зосередження більших військових груп в Зах. Європі (Український Скиталець, Військовий Вістник, Вояк і ін.), які для історії війська і війни дають цікаві причинки. Все ж у них для історика лихоліття нашого війська на еміграції матеріали рівноцінні з документами.

В неспецифічно-військовій пресі, яка за рідким винятком давала місце воєнним споминам, теж немало назбиралося потрібного для історика матеріалу, але він нажаць мало доступний для використання, навіть для фіксування з огляду на несприятливі цензурні перешкоди і заборони вступу для преси з чужих державно-територій (Зл. Держави, Канада Бразилія, Дал. Схід, Совети, Чехія, Німеччина, Франція і ін.).

Значно слабше стоїть справа з відповідною книжковою продукцією. Властиво є одно поважне В-во, це активне і енергійне В-во «Червона Калина». Воно видало пару десятків оригінальних творів визначних учасників війни, збірні монографії до історії УСС і СС, лінійний альбом УСС і т. п. Решта подібних книжкових видавництв ще так би сказати в дитячій віці, як напр. «Бібліотека Українського Воєнно-Історичного Т-ва» (ще з найбільшою продукцією).

Перша воєнно-наукова розвідка взагалі в укр. мові появилася в р. 1922. Це славий «Похід українських армій на Київ-Одесу» ген. М. Капустянского. 1 і 2 вип. вийшли накладом автора з допомогою В-ва «Червона Калина». 3-ий самої Черв. Калини, а 4-ий і досі нажаць не побачив світ.

Наклади книжок і журналів супроти бажань і сподівань малі. В цьому Видавництві цілком залежать від українського консумента книжки. А цей консумент через мале усвідомлення справи руйнує, замість підтримувати, видавничу справу, гальмує розвиток цей так для нашої історії важної літератури і здорожує її тепер і на майбутнє (бо ж всі ці видання в дуже короткому часі стануть раритетами і коштуватимуть для майбутнього дослідника величезні гроші). Бо ж В-во для свого існування і розвитку потребує скорого збуту книжок, рухливого обороту, автор потребує дістати за плату, щоби не вмерти з голоду, а консумент не спішиться купувати, він «ще має час».

З яким поспіхом і в якім числі наклади розходяться книжки у цивілізованих націй, от-хочби Ремарка! А чим гірші від Ремарка наші видання і змістом і сенсацією і навіть виглядом!

Треба би добре над тим задуматися, чи не видавати б наші матеріали для заграниці.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ

Як Т. Бордуляк писав свої оповідання

На весну р. 1893 я перенісся на мое теперішнє місце, самостійного пароху в Городищі, пов. тернопільського. — Ви-б хотіли знати, чому я пишу. Відповідь Вам, що думаю. Коли б я не був маленький Ветина то я сказав би про себе те, що сказав якийсь французький письменник: „j'ai une demangeaison dans les doigts". Чую до того внутрішню потребу, тому і пишу. Але Ви спитаєте чому друкую? Я читав і читаю багато. Коли я прочитав надруковані свої перші твори, то пізнав, що вони не є вже злі. Я пізнав, що в нашій літературі, а навіть в чужині є твори такої самої вартості, як мої, а то ще й гірші. Для чого ж не маю друкувати, для чого не маю відповідно до спроможності і своєю цеглою спричинитись до збогачення рідного письменства? Та ж ми маємо так мало сил, нам потрібно так ще багато! Чому маю заковувати свій талант, як це писав до мене небіжчик Гладилівич? Працюють інші на інших полях, то годиться і мені працювати на тім полі, куди мене тягне моя здібність і схильність.

Я наміряв спочатку управляти головною поезією і написав навіть кілька дрібничок, але по глибшій надумі залишив я цей намір. До писання поезій треба бути поетом, „з Божої ласки“ я либонь таким не є. Та ще — про що писати? Поезії любовні? До того треба бути в теперішніх часах великим майстром, та цей мому духовному станові не личилося б пускати пегаса на еротичні ниви. Поезії патріотичні? Дайте мені спокій... Для мистецтва, для краси? І про те я мав би щось сказати. Отже вибрав собі новелістику і працюю на тім полі до нинішнього дня. — Питаєтеся далі, звідки я беру теми чи сюжети?... Теми беру з життя, а властиво вони мені самі приходять, пхаються. А позаяк життя селянське найліпше знаю, бо і сам по-ходжу з селянського стану і в ньому обертаюся, то і найбільше беру теми з життя селянського. Як вони мені приходять, найліпше буде, коли Вам поясню це на прикладах. „Самітну нивку“, я справді видів, я їхав попри неї, так як це описано. Фірман оповів мені історію тої нивки, я захопився, себто дістав надхнення і написав „Самітну нивку“. „Перший раз“. Я справді видів дівчину, що жала в полі і мені видалось, що вона жне якось незграбно, не так як інші. Мені жінці сказала, що вона вийшла перший раз жати. Я став їй приглядатись, захопився, і прийшовши додому, став писати „Перший раз“. „Ратися“. Я знав такого бідного кидка, який не заміря і ще може живе, але решту всьо вдумав приклавши цілу подію до щоденного сучасного життя в одній мені знайшій околиці. „Дай Боже здоров'я королю“ я видів, як чоловік веде з ярмарку корову. А що, питаю, купилисьте корову, дядьку? Купив, прошу егомостя. Кілько дали? А молочна? Молочна і т. д. Часом приходять мені сюжети в інший спосіб. Читаю якусь повість. В певній місці стріляє мені до голови якась думка, я собі пригадую, що щось подібного видів або чув, якесь індивідуум, „щось“ виступає в мой душі і усміхається до мене. Я кладу книжку на стіл, сам перейдусь кілька разів по кімнаті і вже маю готовий сюжет. В той спосіб повстала моя „Жебрачка“ — підчас читання новелі Кілянда. Часом значу щось писати вже наперед обдумане, однак внаслідок передумання, асоціації ідей виходить щось цілком іншого. Так повстав мій „Гаврило Чорний“. Побачив я на весні, як вертаються з вірною бузьки, пригадав собі на моїх безталанних емігрантів і звідси повстали „Бузьки“. І т. д. В той спосіб приходять до голови мені безліч сюжетів і коли б я так за горяча їх писав, то вже дотепер мав би цілі томи новелі і повістей і то може навіть дуже добрих бо „Übung macht den Meister“.

Однак більша частина тих сюжетів лишається в голові, пропадає, бо я не є літерат з професії, бо маю інші важні обов'язки, а пишу лиш прихвиль, щоб так сказати для рекреації, для задоволення вродженої, чи може тільки виробленої потреби. Ви не думайте собі, що священник на селі спочиває на рожах, та розпоряджає часом по впадоби. Є праці багато. Ось, я маю дві

церкви, дві школи, котрі пильную, яка в голові, в кожній хвилині я до розпорядження парохіян, навіть уночі, ну, а про щоденні клопоти господарські, хіба Вам, щасливий чоловіче, вже не згадувати, бо може б Ви і не хотіли повірити, як мало чоловік, наш брат на селі має спокою і вільного часу. — Я лише такий сюжет вибираю і пишу, до котрого почуваю захоплення, чи там надхнення принаймні in momento conceptionis. Сідаю і пишу а властиво маю. Стараюсь малювати так, щоб образ мною представлений був живий, викінчений і заокруглений, щоб кольорит був живий і свіжий, щоб люди мною описані були також живі, щоб їх дії і поступки були логічно і психологічно оправдані. В тій цілі кладу велику вагу на психологію. З оглядів артистичних дбаю також за ефект. Все стараюсь принаровити до життя, так щоб читач міг собі подумати: „Так дійсно мусило бути, або принаймні могло бути“. Наскільки досягаю свою ціль це вже буде Ваша річ вказати. Над поодинокими творами працюю досить довго, змінюю, переписую по кілька разів, вишкрабую, вигляджую, щоб воно вийшло лиш добре і красиво.

Питаєте мене далі, які в мене літературні уподобання і підозріваєте в мені вплив Тургенева. Мущу Вам справді признати добрий нюх, бо я люблю Тургенева і то дуже. Але я мущу Вам тут сказати, що а взагалі бю чолом перед найвишаранішими російськими письменниками як: Тургенев, Достоевський, Гаршин, Короленко і ще інші, бо на мою думку російські письменники найкраще розуміють реалізм і вміють писати „благогородно“. Під тим словом я розумію все, що відноситься до мистецтва, що робить певний твір милим, пожаданим. Це не перешкаджає мені любити теж Дікенса. Чи Тургенев має на мене вплив? Може бути, а ж його читав цілого від дошки до дошки і переклав кілька творів на нашу мову, але вірте мені, я самохіть не пхаюся під його вплив, бо знаю, що це може мені лиш зашкодити. Поезії я тепер взагалі мало читаю, але і тепер я маю свого улюбленого поета, а є ним Данте Аліг'єрі, а властиво його „DivinaCommedia“. І коли мені часом прийде охота побувати в піднебесних просторах поезії та зладити поетичний бенкет для фантазії і нервів, тоді беру і читаю Дантову Комедію в оригіналі, бо лиш в оригіналі може вона подобатися і зробити враження, страшенне враження. Однак для мене є і завсіди буде найдорожшим рідне слово, рідне письменство і вже я тішуся невимовно, коли мені трапляється перекласти щось красного в рідній мові. Однак мущу Вам признатися, що хоч я цілком не поклянаюсь сентиментальності і романтизму, але такі старі покійники: як Квітка, Стороженко, Вовчок, Куліш, Федькович більше мені подобаються, а їх більше люблю, ніж теперішніх молодих письменників, розуміється ехсертіс ехсеріendis. Та це вже не належить до річі.

Тепер ще кілька слів про мої псевдоніми. Як Вам відомо, я все скривався з тим, що писав, а коли прийшлося писати до друку, то розуміється, я інакше не міг, лише під псевдонімом. Це вже лежало, щоб так сказати в моїй природі. Як довго я був у Застав'ях, писав я під псевдонімом Бондариншин. Однак сусіди і знайомі довідалися з часом, вже не знаю як, що таке я пишу. Переселившись до Городища, знов хотів я, щоб ніхто про мене не знав і прибрив собі псевдонім: Ветина, але і тут вже всі про мене знають, нещаслива моя година! Та вже третій псевдонім я не буду прибирати. Тому, коли будете про мене писати статтю, то на самім верху напишіть так: Т. Ветина, а під тим у клямах мое справжнє ім'я: (Тимотей Бордуляк), а про псевдонім Бондариншин згадайте лише в тексті, там, де того буде треба. Фотографії Вам не посилаю, бо і не маю найновішої, а з другої сторони, думаю, було б передчасно подавати мое „лицезріння“ на публічне позорище. Тому відложім цю річ на пізніше, пр. коли може колись напишу дещо до „Вістника“, тоді разом з повістю можна б подати і лицезріння автора. Статті про мене в рукописі не потребує мені присилати, я вже спускаюся на Вас, як на 4 аси. Критикуйте, як мога найостріше, мені про те власне йде, бо я якраз хочу знати, що властиво я є, що можу і т. д., а до Вас я маю велике довіря. Зрештою хоч би Ви написали щось і не конче приємного для мене, то я буду виrozumий, я чоловік на все загартований. — Більше, здається вже не маю що писати, а зрештою нема навіть де, отже здоровлю Вас по дружньому і залишаюсь з правдивим поважанням

Т. Бордуляк.

Не забувайте про фонд Літературної нагороди

Колиб Ви могли запитати Лікара-Опікуна Канадійських Пятенят, він заявив би... „ПАЛЬМОЛІВ“

ПОГЛЯНЬТЕ на тих п'ять чудних малих дівчаток... а потому подумайте, як делікатними істотками були вони 3 роки тому! Їх миття було правдивою проблемою! Вони мали найделікатнішу шкіру, яка колинебудь побачила денне світло.

Др. Дафо цей досвідчений сільський лікар, купав їх тоді в чистім маслиновім олійку. Він знав, що нема нічого лагіднішого і ліпшого до основного миття. Саме тому Пятенята вживають тепер маслинового олійку, миючись милом Пальмолів.

Чи Ви, Пані, можете дістати ліпшу раду від ради д-ра Дафо? Це відоме мило краси коштує так недорого, що міліони жінок уживає його так до купелі, як і до лиця. Цера Пальмолів є однозначною з промінною, чарівною молодістю.

Щоб зберегти гарну церу вживайте цього ідеального мила вибраного для Пятенят.

Коли канадійські Пятенята прийшли на світ раз і якийсь час потім купали їх у маслиновім олійку... З хвилиною, коли можна було їх купати в воді з милом, вибрали ми вишлюбне мило Пальмолів до щоденної купелі тих славних у пілому світі дітей.

Воєнні видання

За Державність. Матеріали до історії Війська Українського. Збірник 5. Видав Українське Воєнно-Історичне Товариство. Київ. 1935. 276 стор.

Перше, що кидається в очі при погляді на збірник 5-ий „За Державність“, — це величезний поступ, який зробило видавництво від свого першого дебюту. Дуже щасливим треба назвати помісл дати папір жовтішої барви і грубіший — через це книга виглядає значно репрезентативніше, а в наших умовах, де кожне видання являється здобутком для української культури, репрезентативний вигляд — справа дуже важна. Не можна не підкреслити також значно вищого рівня

За Державність Матеріали до історії Війська Українського

Збірник 7

друкарської справності у п'ятім збірнику та кращого виконання ілюстрацій чи схем. Правда, без досадних помилок не обійшлося (пропуск рядків у статті Удовиченка), але їх менше і треба сподіватися, що редакція на будуче зможе і зовсім їх усунути. Так само можна ствердити і значне піднесення наукового рівня збірника. Взагалі наша воєнна література терпить на конвенційність в освітлюванні подій 1917 — 1921 рр., що висловлюється у частім вживанні слова „геройство“, в напухистім бомбастичнім стилі, з численними згадками за Маратом, Термолілі і т.д. Цей бараківний апарат годиться до газетних статей чи святочних промов з обов'язковим патосом,

але викликає посмак нерічезности в соліднім науковім органі, яким хочеться бачити „За Державність“. Але і під цим оглядом п'ятій збірник значно перевищує своїх попередників. Наш обов'язок не забувати, що остаточно ми програли боротьбу і програли її очевидно тому, що мали якісь хибі. Завдання мирного часу, спокійно і об'єктивно дослідити ці хибі, так само як і сильні сторінки. Бомбастично-патетичне героїзування (згідно його протилежності: самобичування) заслонує цю правдиву ціль воєнно-наукової праці. Після війни у Німеччині випало гасло „Аух ду гаст ферзагт“ (Також ти завів, також ти не виконав свого завдання). Нема чого шукати винувати — раз війна програна, то винна ціла нація всі. Треба спокійно і річезо дослідити причини невдачі, а не заколювати себе порожньою бомбастикою.

„За Державність“ видимо стала на цей шлях і треба їй у цьому побажати як найкращих успіхів. Оцінюючи збірник, цілється можна сказати, що він складений цікаво, статті обговорюють інтересні теми і написані легко і літературно. Видимо в українських військових вже виробився свій власний ядерний виразний стиль з конкретизуванням кожної думки у реченнях, без зайвих прикрас. В збірнику помітно совісну працю над виробленням української військової термінології, справа дуже нелегка і треба завжди бути готовим на те, що з десяти нововитворених термінів — дев'ять їх не приривається, але коли лишиться хоч один, то це є важним здобутком. Так вираз „штурмовий курінь“ (ударний батальйон — стр. 187) дуже вдалий. Так само вдало саме Товариство назвалося „Воєнним“ а не „Військовим“, (хоч з приводу цього й були закиди) — „війна“ і „військо“ дві ріжні річі, а під оглядом термінології завше треба обстоювати якнайбільше багатство виразів. Натомість, консеквентне переведення слова „мушкет“ в значінню „рушниця“, „кріс“ не доцільно. Це слово, як хоч-би „аркебуз“ має своє конкретне історичне значіння і вводить його в модерні розуміння є якраз обмеженням багатства термінів. Щоб закінчити з термінологією треба ще додати, що оскільки ця справа у нас із огнестрільною зброєю стоїть задовольняюче (рушниця, кріс, карабін — слова звучать зовсім добре) остільки мабуть, і самим військовим не раз доводилося відчувати незручність браку у нас другого терміну на означення „гармати“ (німецьке „гешіц“ і „канон“).

ПАНЦИРНІ ПОЇЗДИ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ

здобуті в боях з большевиками

„Вільна Україна“

„Большевик“

„Чорноморець“

„Ворошилов“

НАЙЛІПШЕ ПАСПА ДО ВЗУШЛЯ ЧИСТИТЬ І КОНСЕРВУЄ ШКІРУ

ЛЕГАНТ

КОДЕСЬКОГО 51, тел. 50-04

не", російське „орудіє", „пушка"). Козацька термінологія була під цим оглядом багатша (гармата і гаківниця) і для нас тепер свідомі зусилля в цьому напрямі будуть не лишні.

Переходячи до окремих статей, про праці Науменка („На переломі. Причини до історії українзації частин в б. рос. армії"), та Водяного („Виступ Вільного Козацтва проти москалів на ст. Винниці") можна сказати, що вони в річевій формі подають інтересний матеріал. Не менш цінні фактичним матеріалом роботи Удовиченка („Від Дністра до лінії перемир'я і відворот за Збручу") та Шрамченка („Закон про українську державну флоту та його виконавці"), але нажалі вони занадто перейняті ідєю і розгиренням, яке прикро вражає у науковій статті. Зокрема шкода зауважити це у статті людини тих заслуг, що Удовиченко, тим більше, що його спокійні і докладні описи скрутного положення частини, з якого вона випутилася, або була розбита, справляє враження значно сильніше від усякої бомбастики. Сам по собі історичний матеріал про тертя у автора напр. з Омеляновичем-Павленком молодшим розуміється має інтерес але доцільніше було би після двадцяти літ подати їх в більше безпристрасний спосіб. Суперечки старшин на фронті за інтереси своїх частин, їх забезпечення та добрий стан завше були і мусять бути у всяких бойових обставинах — вони зрозумілі і прості. Стаття Переяславського має значіння як ширша популяризація бібліографічно рідкої праці В. Липинського про цікаву в нашій історії битву („Літв" — докінчення). Під кожним оглядом дуже симпатично являється стаття Пузицького („Боротьба за доступи до Київ"), що характеризує її автора як ділову, скромну і знаючу свою справу людину. Особливу переконуючу силу має його висловлення без найменшого подрагтовання оцінка демагогії й отаманії що видимо сильно передшкочували йому в організації діяльності. Також річева і спокійна стаття Смовського („Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерія в 1917-18 році"). Савченко („Нарис боротьби війська У. Н. Р. на Лівобережжі наприкінці 1918 та початку 1919 р. р.") поставив собі ширше завдання і те що вимагається від загального огляду — переглядність і характеристику ситуації, він неперечно зумів дати. Але в такій праці хотілось би бачити і глибший підхід соціальний: напр., на які групи населення могла спертись наша армія в боротьбі за Лівобережжя, крім горстки української інтелігенції? Як було становити багатшого селянства, задалегідь відпорного на большевицьку агітацію? Роль економічно сильного селянства у боротьбі з большевизмом дуже рельєфно виступила на прикладах Німеччини та Іспанії, де остаточно вислід війни ще й досі сумнівний (90% еспанського селянства безземельні арендатори). Стаття Дашкевич-Горбатського („Про походження Остапа Дашковича") уявляє собою генеалогічну розвідку, яку слід повитати як знак привернення серед нашої суспільності інтересу до литовсько-української доби, котру якимось, зовсім незаслужено, засланив блиск козацької епохи. Препінь же суть „Литви", в якій етнічно-литовський елемент ніякої ролі не грав була чисто „руською" (себ-то українсько-білоруською), а саме вона передає нам столітні традиції боротьби з Москвою. Автор не узяв до уваги романтичного звичаю підражувати під народно творчість і порохував поему Куліша в „Україні" за народний епос. Портрет Дашковича пензля Матейка спертий виключно на фантазії цього маляра. Статтю Марушенка-Богданівського, крім нахилу автора до бомбастики, сильно позбавляє цінності те, що автор, очевидно не зі своєї вини, не міг подати імен старшин в цілості. Зате має вона гарно добрані світліни („Матеріали до історії 1-го кінного Дубенського ім. запорожського полковника Максима Залізняка полку"). Стаття Липи нажалі занадто вже лаконічна і з неї неясно, як саме скінчила своє існування „Січ" і коли („Одеська Січ"). Спомини Галина („Спостереження і враження військового лікаря в часі великої війни і революції" — продовження) розвивають погляди автора, які навряд чи зможе вповні прийняти історична критика. Українцям менше всього лицює пієтет до Романових але висловлюючись про них, як про напричуд бездарну родину (стр. 239—240) не можна не згадати за характер і організаційні здібності Петра І. чи дипломатичний хист Олександра І, який авторитет як Вітте

Головний Отаман Симон Петлюра в оточенні членів Уряду і вищого командного складу Армії після наради в Ялтушківці 7-го листопада 1920 р.

високо цінував Олександра III. Визнати це ніхто не перешкодить і лишити українцем і ворогом москвинів. Цікаві подробиці оповідає автор про Миколая Миколаєвича молодшого, але не можна не зазначити, що образ цього великого князя в німецькій і російській історіографії (Зайончковський „Історія мирової війни") значно ріжниться від даних Галина. В головному всі характеристики сходяться, признаючи, що Миколай Миколаєвич не посідав ніяких військових здібностей, але його крута вдача вмала підтримати дисципліну у війську; розклад армії почався швидко з його усуненням. Піе-

тет Галина до Суворова чи Скобелева навряд чи виправданий. Ні в одного ні у другого не можна вказати ніяких олімпічних маневрів, зручного построєння війська чи под. Ще у Суворова не можна заперечити деякого таланту: „Пуля дура-штик маладець" було дійсно найліпшою тактикою, яку могли приміняти росіяни супроти погано озброєних турків або польських конфедератів. Але проти тиральєрської тактики французів штиковий удар вів до таких великих страт, що Суворов мусів скінчити невдачею. Скобелев рішучо ніде не виявив більших здібностей. Праця Зленка ще не скінчена,

але можна сподіватись, що „Матеріали до бібліографічного показника Українських Січових Стрільців" будуть закінчені з тою ж добільністю і совісністю, що й інші подібні роботи цього автора.

Наприкінці можна ще раз із признанням ствердити, що „За Державність" щораз більше стає на шлях річево фактичного досліду нашого минулого. Лише таким чином зможе збірник виконувати поставлене собі в підtitул завдання і зробитись справді незмінними „Матеріалами до історії Війська Українського".

М. Антонович.

„ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ" МАТЕРІАЛИ ДО ІСТОРІЇ ВІЙСЬКА УКРАЇНСЬКОГО

- Збірник 1. — 214 стор. з 11 схемами (друге видання). Ціна 6 зол.
Збірник 2. — 220 стор. з 38 схемами і світлинами. Ціна 6 зол.
Збірник 3. — 272 стор. з 17 схемами і 12 світлинами.
Ціна 5.50 зол. в Польщі і 6 зол. закордоном.
Збірник 4. — 270 стор. з 17 схемами і 24 світлинами.
Ціна 5.50 зол. в Польщі і 6 зол. закордоном.
Збірник 5. — 276 стор. з 10 схемами, 22 світлинами і 4 кольор. іл.
Ціна 6.00 зол. в Польщі і 6.50 закордоном.
Збірник 6. — 256 стор. з 6 схемами і 59 світлинами.
Ціна 6.50 зол. в Польщі і 7.50 закордоном.

„Бібліотека Українського Воєнно-Історичного Т-ва"

- Книжка 1. — „Січові Стрільці в боротьбі за державність", ген. М. Безручка. Ціна 1.00 зол. (після обниження).
Книжка 2. — „Базар", багато ілюстрована. Ціна 2.00 зол. (після обниження).
Книжка 3. — „Зимовий Похід" ген. М. Омеляновича-Павленка, в оригінальній окладинці артист-маляра М. Битинського. Ціна 5.50 зол. в Польщі і 6.00 зол. закордоном.
Книжка 4. — „Літв" (бій української кінної армії в р. 1649), сотн. О. Переяславського. Ціна 2.50 зол. в Польщі і 3.00 зол. закордоном.
Книжка 5. — „Україна у Великій Північній Війні", ген. В. Петрова — (готується до друку)
Книжка 6. — „Мазепинці по Полтаві", сотн. М. Битинського. Ціни — враз з портр.

З замовленнями на всі видання звертатися по адресі:

Warszawa 22, ul. Opaczewska 54 m. 15. Pułk. M. Sadowskyj
або ЛЬВІВ, УЄЙСЬКОГО 4 м. 2. О. БЛАГОДІР

ЯК ПОСИЛАТИ ГРОШІ ЗЗАКОРДОНУ.

Належності за видання Т-ва і інші найліпше пересилати в такий спосіб: купити в поштовому уряді контовий блякет і на ньому написати: — коли посилаєтесь з Австрії — ч. 79.500, з Бельгії ч. 244.200, з Чехословаччини — ч. 89.600, з Данії — ч. 14.972, з Франції — ч. 60.012, з Голландії — ч. 145.510, з Югославії — ч. 65.049 з Латвії — ч. 4.030, з Німеччини — ч. 11.000, з Швейцарії — ч. 111/6.500, з Швеції — 4.312, з Італії — ч. 1/10.110 а після цього допишіть: Pocztaowa Kasa Oszczędności, Warszawa dla Nr. 68. 686. Ukraińskie Wojenno-Histeryczne T-wo Kalisz.

Висилаючи в такий спосіб, не платите нічого за пересилку грошей.

З держав, де не дозволяється висилати грошей в готівці, належність за видання Т-ва можна висилати так зв. „Міжнародними поштовими купонами", які можна набути в кожній поштової конторі в ціні по 55 грошів польських за один купон. Ці купони пересилати в закритій конверті на вищеподану адресу Товариства.

До старшин і козацтва українського війська

Управа Українського Воєнно-Історичного Товариства в своїх збірниках матеріалів до історії українського війська, під назвою „За Державність", до цього часу вміщувала фотографічні знімки нашого командного складу і в першу чергу його генеральної та булавної старшини.

Тепер Управа Товариства має поширити репродукцію фотографій на цілий старшинський корпус нашого війська та на козацтво.

У цій цілі Управа Товариства звертається до всіх панів генералів, булавної й молодшої старшини, до підстаршин і козаків із проханням прислати Товариству свої й товаришів та знайомих фотографії, долучаючи обов'язково службовий реєстр, чи відпис із нього. Коли ж того не маєтись, то треба самому скласти бодай коротенький перебіг своєї військової служби, який ствердити власноручним підписом. Підстаршини й козаки мають написати повну назву частин, в яких служили, і коли саме — в яких роках.

Фотографії мають бути, по можливості, у військовій уніформі, але можуть бути й у цивільному вбранні.

Якщо ж хто має й інші знімки з життя чи бойових чинів українського війська, то також просимо прислати їх, з зазначенням дат і короткого опису.

Якщо фотографій набереться значне число, то Управа Товариства видасть великий альбом української збройної сили, в якому повинні знайтися всі учасники нашої славної армії від найстаршого генерала до наймолодшого хорунжого й рядового козака.

Фотографії надсилати треба вже таки зараз на адресу Воєнно-Історичного Товариства: Warszawa 22, ul. Opaczewska 54, m. 15. Pułk. M. Sadowskyj.

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

Інфляція

В одному товаристві, в якому був теж відомий французький письменник Трістан Бернар, говорили про вік одної популярної ревієвої зірки.

Не гадаю — відзивається хтось — щоб вона мала більше як трицять літ.

— Що ви говорите — каже хтось інший з присутніх — таж два роки тому в Лондоні вона сама призналася, що має сорок.

— Ну, так — вмішується в розмову Трістан Бернар — але це було в часі інфляції.

Згідно з зачетом.

Відомий берлінський комік Макс Адальберт, що перед кількома роками вмер, ніколи не мав грошей. Навіть тоді, коли в днях своїх найбільших сценічних успіхів, він справді багато заробляв. Раз серед гарячого літа після прогульки самоходом він приїхав просто до театру у футрі.

Послугач у гардеробі роздає його і здивований питає:

— Якто, пане Адальберт, тепер, в літ, ви вдгаєте футро?

— Чоловіче, що ти знаєш. Згідно з моїми зачетами — це саме середина грудня.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокое число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокое число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміються за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місяця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по впаценні належності готівкою або поштовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasustritch", Lwów Bynok 10. Pologne. — „Nasustritsch", Lwów, Rynok 10. Polen.

Редагує КОЛЕГІЯ.
Друкарня „Львівська", Львів, 3-го Мая 8.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ"
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ

НАЗИСТРІЧ

Число (94) **22**
IV - ий РІК
ДВОТИЖНЕВИК
Львів, 15. XI. 1937.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ЛИСЕНКО

у 25-ліття смерті

Вітайте*) нам, Шановна Громадо, вітайте від щирого серця, Дорогі гості, і свої і чужі, і ближчі і дальші, щире Вам спасибі, що вшанували наше свято.

Не хотілося, щоб 15 років од смерті геніяльного українського музики пройшло без сліду для нашої Громади. Аж надто велику вагу має Микола Лисенко для нашого національного відродження, для української культури, для нашої історії, щоб, шануючи себе, ми не відзначили в нашому житті п'ятнадцятих роковин од часу, коли перестала гомоніти його пісня. Але коли так складаються наші справи, що ми не можемо спромогтися на вшанування пам'яті великого Слвця величавим обходом гідним заслуг його для рідного народу — хай дрібненьким шажком оплати нашого великого довгу перед пам'яттю другого нашого Кобзаря стане оце скромне свято нашої високої педагогічної школи.

Бо й справді довг наш перед пам'яттю Лисенка дуже великий. Ми, талановитий музикальний народ, із своєю чудовою народною піснею, пізнали себе і свої духові скарби, замкнені в цій пісні, пізнали в повній повноті, що тільки через Лисенка. Ми й давніш культивували в себе цю пісню, ми її поширювали; та сусіди почали прибірати її в свою одежу, створювали для себе культурні придбання. Але ж од Лисенка і через нього ми пізнали її високу стійність, через цю пісню і зроста пошана самих себе, ми ще більш почали в колодочки вбиратися, як шідесят років тому назад світ побачив збірник пів тисячі народних наших пісень, зібраних та згармонізованих Лисенком.

Нехай сучасна й колишня музична критика сперечається, чи записи Лисенка — придатне джерело для музичної етнографії, чи ні, чи музика в них зевропеїзована, чи ні, чи вони в нього стилізовані, чи ні, чи з етнографічного боку схоплі на ноти вірно, чи ні, нехай вона, не все далека від тенденції собі говорить і про тенденційність записів.

нехай доказує собі, що хороший розклад пісень народних у Лисенка понижують їх придатність для науки, нехай і закидає, що дострій фортепіану в них шкодить звуковості записів,

а то й навіть таке, що мовляв, Лисенко приступав до своєї праці з передуматтям

нехай — для нас поява цих пісень від 1868. року почавши — епоха, епоха не тільки в історії нашої культури, але й епоха в історії нашого національного відродження. Не потребували вже соромитися перед світом, що в нас нічого не має; гордість, що прокинулася у нас, ставали спонукою для придбання з довгого сну тих, що спали, запалювали іскру віри в тих, що самі в себе вірити перестали.

Теоретичні міркування знавців музики, міркування, що захоплювали і Лисенка, міркування про те, чи наша народна пісня діятонічна чи хроматична

чи в ній переважає мажор чи мінор чи в ній приходить мажорська гама чи китайська

чи скидається вона укладом на старогрецьку чи грецько-церковну такі міркування, звичайно, для науки дуже важні, вони викликають і викликали в музичній науці силу спорів; та тільки аж надто нова ця наука, щоб сказати тут щось певне. Сам Лисенко змінював часто свій погляд. Але ж ця вчена тема для широкої нашої громади була й є чужа. Нашу громаду цікавить сам зміст, сама мелодія, гармонізація, розклад, дострій фортепіану і вже те, що ці пісні витиснули з хат інтелігент-

ного українця чужу пісню, мало й має для нас величезне значіння. Із народної пісні зробив Лисенко цяцю, красуню дівчину. Він, сказавши словами Вахнянина, полюбивши цю пісню, відчувши її красу, пригорнув її до своїх грудей, виносив під серцем, виплекав, приправ у святочний одяг, впровадив між славянські посестри і посадив високо на посаді: заквітчану, омережану, прибрану в багате намисто, а таку щирю та сердечну, таку буйну та величю — нате люди добрі, дивіться та впливайте її принадою. Ми тою принадою впливалися, а краса нашої пісні очарувала не тільки нас, а світ цілий здивувала.

Бо й виводив перед нами цю пісню не чистий етнограф, як би це хотілось чистій етнографії, а мистець із Божої

цій ділянці, в гармонізації народної пісні. Ще, може краще там, де його слава доходить до вершка, в музиці цю Шевченкових творів. Це не випадково, що Лисенко й досі незрівняний, найкращий інтерпретатор у музиці великого Тараса.

Обидва вони генії, обидва найкращі знавці душі народної, творять чудову сполуку, знану хіба тільки в історії музики — німцям ув особі Вагнера. Нас вражає величезна інтуїція інтерпретатора — інтуїція не тільки в підборі тонів, тактів, у самій мелодії, але й у розумінні дуже нелегких незвичайних у Шевченковій музі. А далі сам вибір. Не знайде в Кобзарі ні одного твору, що надавався б до музики, твору, що викликає патріотичний запал, виховує національне почу-

ни, одна краща за другу, в чудовому дострою до Шевченківських слів — чудова музика! І все відбивається в цій музиці: гнів, радість, ненависть, лють, романтичне захоплення, боротьба — як у Шевченковій Музі.

Найкращий знавець Шевченкової творчості, Лисенко вмів достроїти свою бандуру й до слів інших великих поетів, наших і світових: Франко, Маковей, Леся Українка, Грінченко, Олесь, із чужих — Гайне. І цікаво: і тон інший, і мелодія інша — відповідно до мистецьких вимог і часу і авторів. А проте з вибору цих творів для музичного оброблення таксамо виходить ясним обличчя Лисенка, як із музики до Шевченкових творів: Лисенко романтик у музиці з усіма ознаками цього напрямку — з тонами захоплення, боротьби коханням.

Ця романтика пробивається із опер Лисенкових, що до них лібрето склали приятелі його, сім'я Старицьких, батько й донька. Бо Лисенко був творцем української опери, і в історії нашої музики займає таке місце, як в історії чеської музики — Сметана, польської — Моношю, норвезької — Гріг, московської — Глінка. На жаль, брак власного оперового театру, а це більше домашнє важке життя Музики, може й через те брак відповідного підготування, не дозволили Лисенкові звернути увагу, на це поле творчості. „Остання Ніч“, „Сапфо“ — залишилися невикінченими, таксамо дитяча опера „Пан-Коцький!“ А те, що залишилося: „Різдвяна Ніч“, Тарас Бульба, дитячі опери „Зима й весна“, „Коза-дереза“ і передусім його „Ноктурно“, його лебедина пісня — все це зраджує в ньому романтика; давнина, таємничість, краса, кохання, патріотизм вічно молоді захоплені людини, без злоби, з легеньким насміхом — риси, що були такі характеристичні для Лисенка в його домашньому житті.

З цілого великого надбання Лисенкового найменше знамі й найменше впливу могли мати його твори на фортепіані. Кажуть, що в них бачать відгук чужої музики, головню німецької (Шуберт) та польської (Шопен), і тому їх вартість у порівнянні з іншими творами — менша. Ясна річ, що це не відноситься до суїт на українські теми — вони живі, гарні, захопливі, як інша музика Лисенка. Тільки ж це дрібниці, й не в цьому вага Лисенка. Вага його в тому, що він творець національної музики. Коли великі музичні-генії, як Борніанський, Березовський підняли нашу церковну музику на небувалий щабель і нею здивували весь світ, Лисенко зробив це з тзв. світською музикою. Що тільки від нього починається великий розмах на полі музичному, що тільки він певно й ясно означив шлях, яким у розвитку світовому повинна йти наша музика. Вся діяльність Лисенкова ще не розсліджена гаразд, вона так і складається, що зробити цього не можна було. Не всі опери бачили сцену, не всі твори появились у друку, не все надруковане зрівняно з рукописом. Тим то й не всі шляхи відомі, якими йшла його різноманітна творчість. Треба мати надію, що все це буде зроблене, а тоді постать нашого Музикантє стане яснша й нам і майбутнім поколінням. Поки що в 15 річницю смерті його ми схилимо голову перед його пам'яттю і кличемо словами кантати його приятеля М. Старицького з 1904 р.

Слава, слава Кобзареві
Вік віків од нині
Слава рідному співцеві
Слава Україні.

Василь Сімович.

Не забудьте післати даток

на нагробник мистця

Василя Крижанівського

М. Лисенко

ласки. Лисенко етнограф дав етнографії 108 пісень у III і IV т. Трудів Чубинського 1877 р. — там вони і без дострою фортепіану й на один голос складені. Та праця ця мало відома, навіть для спеціалістів, дарма, що її вартість для науки величезна. Тим менше може вона мати виховничу вагу для нації. Її виховала сама тзв. стилізована, зевропеїзована, на хор розкладена народна пісня Лисенкова, та ще пісня з відповідним вибором, вибором свідомого громадянина й великого українського патріота.

Оце вміняти вибрати до музики пісні характеризує Лисенка не тільки в

вання, якого б не використав для музики Лисенко: чи це буде симфонія кантата „Бють пороги“, „Радуйся ниво неополитая“, „На вічну пам'ять Котляревському“ — чи звичайне сольо („Гетьмани“, „Ой, Дніпре“, „Ой чого ти почорніло“, „Гомоніла Україна“), чи „Мені однаково“, „За думою дума“, чи звичайний хор („Гамалія“, „Підкова“). А чудова Шевченківська лірика, сирітські пісні („Ой, одна“, „Ой, люлі“, „На що мені чорні“, „Хустина“), а незрівняна лірика образів („Ой, діброво“, „За сонцем хмароньки“), а фільософічно-рефлексійна лірика („Минають дні“, „Учітєся“), — скрізь перли-

ЮРІЙ КОСАЧ

РЕЧІ МИНУТЬ І РОКИ...

Речі минуть і роки. І мов нів мідяний
ім'я героя мовчазно зійде над безвладністю мли.
Клені червоні цвистимуть над морем дивним і гнівним
як і колись — над причалом норманських вітрил.

Може, ішовши у льоті нестримному в далі крихкі
віршем суворим відмірював вишиби крил,
Тишо мовів — ті на скелях вогні сторожки
душами льотом неситими хтось запалив.
Може вмирили, слова повторивши співні —

скреготи грифів над вольним простором різкі
насті скрипіння, і керми ігра у піні,
море — на беріг прибіш ті слова мов тріски.

І нині як день засиніє і блисне на водах маяк,
може й не знатиме смілий рибалка, отой з острів'ян,
певно минаючи грози вітрів і каміння і мряк,
хто був співець із дороги, що йшла в океан.

Серпень 1936.

М. РУДНИЦЬКИЙ

ДУХОВІ ВИТРИБЕЛЬКИ

Редакційні товариші звертають мені нераз увагу, що на „Літературній сторінці“ — „Діла“ повинна бути на першому місці згадка про якусь українську книжку. Проти цього якнайкращого бажання промовляє невблагана статистика, яка стверджує, що в нас не появляється в році аж... 52 книжки з чистої літератури, і то таких, про які можна б згадувати.

Можна б писати про популярні видання, про календарі, про всікі спроби новиків, які попали у друк, завдяки звичці друкарень друкувати всякий текст і завдяки скромності деяких видавців, що не ставлять до своїх авторів високих вимог — друкують їм те, що вони приносять. Хто зна, чи в інтересі загально-національним і для добра деяких авторів краще не згадувати про деякі видання, — не давати приводу до непорозумінь, конфліктів, ворожнечі, ніж переводити критику — недоцільну, на всякий випадок нелітературну.

ВЕЛИКИЙ ТЯГАР

Та не в цьому справа. Дуже часто відчуваємо на собі якийсь великий тягар при думці, що ми повинні писати передовсім на т. зв. внутрішні теми, тоді, як більшість цих тем давно перебалакана і не дає матеріалу до нових думок і почувань. Кожну наддрібношу справу розвиваємо, поневолі до широких загально-національних розмірів, щоб таким разом звернути на неї увагу збайдужілого громадянства.

А що кожна справа є для якогось гурта, установи, товариства — важна, то перед нашими очима пересуваються цілими тижнями та місяцями статті із заголовками покліків, зазвів, пригадок, відозв — універсалів. У цій довжелезній черзі не можемо відрізнити важних справ від важніших, малих від першорядних, зовсім дрібних від загально-національних. Як громадянин беремо вряди-годи участь у якихось „збірних“ виступах, де вистачає наша сама привність, часом лепта на якусь ціль чи підпис на якийсь відозвів призначений для „всіх“ — не для нас, а для наших сусідів.

КОНТАКТ ІЗ ЗВЕРХНІМ СВІТОМ

У громадській роботі маємо різні обов'язки. Між ними рідко є такі, що збагачують нас духово — поширюють нашу чутливість, вражливість, знання, вивчають інтелекцію, виплекують чесноти, яких ми раніше не мали. Дуже вузьке коло щоденних турбот, до яких теж у нас належать громадські обов'язки, затісняється ще від щораз частішої потреби писати про ці обов'язки, розбирати раз-у-раз болячки нашого громадянства, нашої організації та національної збірності. Для зросту національної свідомості належить теж і критика національних недочетів. Чи вона в нас сильно розвинена, занадто слаба чи прибілжена — на це питання може мати кожний власний погляд, відповідно до того, яке суспільне становище займає. Нас у даному випадку цікавить дуже невеличка частина духової праці, яку вкладаємо у те, щоб підтримувати зв'язки з культурними проявами поза межами нашого краю. Мистецтво, література, музика — не кажучи вже про поодинокі ділянки науки та філософії — доходять до нас такими слабими і далекими відгуками, що їх заглушують навіть щоденні вигукі продавців газет про таємниче вбивство чи про кількість убитих японців.

КОЛИ ХТОСЬ КУДИСЬ ВИІДЕ...

Наші матеріальні умови не дають нам власними засобами спроваджувати чужих нових книжок ані журналів; тим менше є в нас засобів на те, щоб підтримувати будьякі особисті чи офіційні зв'язки із чужинцями, що працюють у тій самій царині, яка є нашою професією чи предметом зацікавлення.

*) Друкуємо уперше цю промову, яку проф. Василь Сімович виступив у 15-ліття смерті М. Лисенка в 1928-ому році на Лисенковому Святі, що його влаштував Український Педагогічний Інститут у Празі.

АПЬОЄ НА СТОРОЖІ ВАШИХ ЗУБІВ

ня. Двічі чи тричі на рік вихованість кілька наших земляків на чужину. Беручи участь у якомусь конгресі чи подорожуючи приватно, глипнуть вони на чуже життя, почують щось трохи про працю чужинців і вертаються додому, наче з бенкету, де вперше комусь подали екзотичні страви — непристосовані до його піднебіння. Адже дуже рідко хто з нас опинюється у чужому середовищі вже ознайомлений з його мовою та культурою так, щоб короткі відвідини могли йому стати у пригоді в його щоденній праці. Ще частіше буває так, що чужі здобутки культури не розбуджують у нас навіть відповідного апетиту для неї; так само не один земляк не може зрозуміти, чому ковбаса з капустию має бути гірша від гомара.

ДЖЕРЕЛА ПОТРЕБ

Навіть такі приклади, які можна пояснити різницею смаку не можуть пояснювати віддалі між різними типами культури. Духові потреби якогось народу втворюють відповідні форми життя, — формам життя відповідає розвиток інтелекту, творчості в усіх царинах від мистецтва до техніки. Коли нема духових потреб нема необхідності задоволювати їх працею. Вся наша енергія спрямована на „домашні справи“ тому, що вони нам найближчі. А проте духові потреби мусить мати джерела, з яких обновляється: навіть коли вона найбільша — це не є якийсь збірник з означеної кількості щодо своєї містоти. Національна енергія проявляється теж у великій мірі в тій цілій низці „реакцій“, якими якась кількість громадян відповідає на прояви чужої культури потребами, що їх творить у своєму середовищі. Таких потреб у нас страшенно мало, хто зна, чи не щораз менше. Часто нам видається, що коли ми дамо собі раду із своїми „внутрішніми“ матеріальними клопотами, тоді вже зможемо поцікавитися такими витребуваннями як духові потреби імпортовані з чужини. І саме в цьому скривається одна велика ілюзія: — духові потреби не завісились з'являються тоді, коли банковеkonto виказує прихід.

ВИДАЄТЬСЯ НАМ...

Духові потреби виявляються як одна з передумов культури; часто вони однозначні з нею. Їх не можна імпортувати так само як предмети торгівлі, промислу та моди але необхідно підтримувати зв'язки із зверхнім світом, щоб знати, які вони і яка їх вартість. Ми в теперішньому стані майже не маємо осередків, довкола яких такі вибаги витворилися би. Живемо не раз, як дикуни, які не можуть зрозуміти, навіщо „біла людина“ одягається, носить фотографічний апарат або записник. Видається нам, що голими руками можна заступити фабрики — роздумуваннями про „внутрішні клопоти“ — поеми, драми, наукові книжки і філософські трактати.

На Миколая

УКУРКИ-ЧОКОЛЯДИ-СОЛПЕЧИВО

Львівські крамниці:

вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

ДВІ ГАРНІ ДИТЯЧІ КНИЖЕЧКИ

Рухливе Видавництво „Світа Дитини“ збагатило нашу дитячу літературу знову двома гарними книжечками. Це збірки оповідань, байок і казок відомої письменниці Олени Цегельської.

В збірці „Оповідання“ маємо 11 оповідань з життя дітей. Усі ці оповідання написані так легко і цікаво, що мусять подобатися нашим маленьким читачам. А крім цього мають вони й чималу педагогічну вартість.

Ось візьмим нпр. перше оповіданнячко п. н. „Будний день і неділя“. Діти розмовляють про те, що неділя їм мила, бо в неділю можна весь час бавитися, не треба вчитися, а будень негарний, бо треба їм тоді працювати, вчитися. В часі розмови виявляється дітям неділя й будень і сама неділя каже дітям, що вона без будня нічого не варта, бо будень на неї працює, щоб вона була чиста та могла гарно зодягнутися. Або оповідання: „Треба сильної волі“. Малий Івась сидить над трудною рахунковою задачею. Мати поставила йому смачні страви на столі, а він голодний. Запах страви й тепла пара манять його. В парі аж привиджуються йому кухар і кухарка та захвалюють йому страви. Та Івась не піддається, далі працює над задачею й береться до їди, аж тоді, коли виробив задачу. Дуже повчає оповідання „Родина“. Малий Дмитрунько знає вже, що родина це батько, мати, брати, сестри, стрийки, вуйки, й тети.

Його старший брат Богдан, що студіює у Львові на університеті, пише, щоб Дмитрунько приїхав до Львова, а він йому у Львові покаже багато цікавого. Дмитрунько їде. Брат виходить по нього на двірці. Та не судилося Дмитрунькові зараз поїхати до брата, до його хати, бо на двірці, а потім по дорозі зустрічали різних людей, які питали за пороною в Богдана та прохали допомогти й Богдан нікому не відмовляв допомогти. Дмитрунько з цього недовдовольний. Докорять навіть братові, що він займається чужими людьми, а про нього, про свого брата не дбає. На те Богдан каже йому, що всі ці люди теж родина його й Дмитруня, бо всі українці. Не менше миле оповідання „Горнятко каші“. До хати входить інвалід, український січовий стрілець. Мама хоче дати йому каші й у горнятка з кашею врывається вухо. Інвалід каже на те: „Такий інвалід, як я!“ І оповідає про себе. Він відходить, а діти зберігають безвухе горнятко на пам'ятку про стрільця-інваліда.

І такі всі одинацять оповідань — всі гарні, цікаві. Так само цікаві й гарні байки та казки в другій книжечці п. з. „Байки й казки“. Всі ці 14 байок і казок, що є в книжечці, мають і літературну й педагогічну вартість, а попри це є в них і здоровий, природний гумор. Таку, нпр. байку про „Вічний Мир“ між звірятами, що є вразом легкою сатирою на міжнародно світову політику, прочитають з задоволенням та з користю і старші читачі. Те саме можна сказати теж і про інші байки та казки п. Цегельської. Коротко: обидві книжечки гарні й корисні та повинні знайти в кожній дитячій бібліотеці, повинні вони бути в руках кожної дитини.

А. Лотоцький.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

Нова повість Галини Журби.

Друкується нова повість Галини Журби п. н. „Револуція йде“. Це друга частина повісті „Зорі світ заповідають“, що здобула свого часу літературну нагороду Т-ва Письменників і Журналістів. Книжка появляється у двох частинах у Видавництві „Українська Культурна Скарбниця“.

Третя частина „Волині“ Уласа Самчука. Ще до кінця цього року вийде з друку третя частина відомої повісті Уласа Самчука „Волинь“. Перші дві частини: „Куди тече та річка“ і „Війна і революція“ здобули авторів широку популярність. Третя частина має наголовок „Батько і син“.

ВАСИЛЬ СІМОВИЧ

З листування М. Лисенка з Ф. Колессою

Лисенко все дуже цікавився музичною справою в Галичині. Дуже рано (бо ще 1870. р.) навязав він листування з галицькими музичними діячами, давав їм свої поради, вказував на хибності в творчості поодиноких композиторів, піднісв значіння народної пісні, критикував т. зв. німецьку їх школу, заохочував збирати та студіювати народні галицькі пісні, тощо. Із оголошеного досі листування — а оголошено його друком дуже не багато — виходить, що Лисенкові листи до галицьких діячів, не — листи, а просто наукові розвідки про музику української народної пісні. З них бачимо його знання і розуміння, якими шляхами повинна йти творчість українських композиторів. Треба всім дивуватися, де Лисенко находив час на довге листування. Бо ж відомо, що він тяжко заробляв на хліб, цілими днями шибав собою по лекціях, лишалася ніч — на компонування та — листування.

А проте з усіх оголошених листів так і бачимо глибокий патріотизм, у всіх їх слідна та громадська жилка, така прикметна для наших наддніпрянських діячів 70—90 рр. XIX ст. без огляду на те, хто з них чим займався.

Цікаве тут те, що увагу Лисенка привертало не тільки старше на той час покоління галицьких музик, але — молоді композитори з їх задумами та починаннями. Можна мати таке враження, що для них він був тим щирим учителем-приятелем, який не закривав очей на їх хибні й недостатні, але ласкаво бере їх за руку та веде на правдивий шлях. Досить прочитати вийнятки з Лисенкових листів до Філарета Колесси, вийнятки, надруковані 1905 р. в „Артистичному Вістнику“, що виходив у Львові (у відомості на ст. 21—35). Листи датовані 1896. р. — коли Філарет Колесса, тодішній студент університету, ставив свої перші кроки як композитор і шукав поради в Лисенка щодо доріг, якими йому йти в композиції. Це справжній трактат про народну українську пісню, її музику, про завдання українського музичного діяча, і зокрема українських композиторів у Галичині. Лисенкові думки, висловлені в тих листах такі глибокі, а такі живі, списані з таким розумінням справи, що й досі не втратили (і не втраять!) своєї актуальності. Взагалі всі Лисенкові листи дуже ділові — коли вони побачать світ, то стануть дуже добрим джерелом до пізнання й самого Лисенка, як

людини, й Лисенка, як великого композитора, та вияснять багато з самої творчості найбільшого українського музиканта.

Листування Лисенка з Філаретом Колессою починається 1896 р. (перший лист від Лисенка датований 22. квітнем 1896. р.) і тягнеться поза 1900 р. Подаємо з нього два цікаві листи з першої половини 1903. р. (перший датований 24. XII. 1902. р. — але ст. ст.!) — др. Колесса, був тоді вже учителем гімназії в Самборі. Лисенко відповідає в них на новинки з музичного поля в Галичині, й висловлює свою велику радість, що в Галичині думають про музичний журнал („Артистичний Вістник“, що почав виходити у Львові 1905. р. під редакцією Ів. Труша і містив багато статей і з ділянки музики), що молоді музичні сили збираються утворювати „Союз Боянів“, тішитися виходом у світ „Нашої Думки“ Ф. Колесси (1902. р.) та ХІ. т. „Етнографічного Збірника“ з народними піснями зі Стрийщини, позаякшуваними Іваном Колессою, та радіє, що „Станіславський Боян“ почав видавати „Музичне Видавництво“, куди навіть заслав до друку свій твір „Удосвіта встав я“ до слів Куліша. При цій нагоді він повідомляє Ф. Колессу про те, над чим сам працює (друку інструментальних творів, повне видання всіх

музичних творів, тексти заслані до цензури).

Обидва листи визначаються незвичайною сердешністю та погідністю — такою прикметною для Лисенка. Зміст має велику культурно-історичну вагу, Міркуємо, що друкуючи їх, із ласкавого дозволу Вп. Адресата (за що йому тут складаємо щиру подяку), ми викличемо ними зацікавлення у Громади та велику пошану для пам'яті великого українського мислителя, що 25 літ тому зійшов у могилу.

I.

Галиція, в Австрії
Вп. Добродієві

Ф. Колесса, к. к. учитель гімназійальний в Самборі.
Київ, поштова контора, 24. XII. 1902.
Печатка галицька: 7. I. 1903. Smbor

Київ, 24/XII 1902 р.

Високоповажаний Добродію!

Дуже радий був перечити від Вас про широкі плани й заходи організації співацьких товариств в Галичині. На решті таки заворушився інтерес до музичної етнографії і починають з'являтися збірники записаних пісень од народу. Це на мій погляд дуже важна прикмета зрілості суспільності свідомої своєї національної гідності. Я вельми цікавий був би побачити цей

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

З НОВОЇ ЗБІРКИ

Прапори! Прапори — жовто-сині!

О, шаслива країна моя.

На співучім престої осіннім
наче зорі повстання горять.

Мов стодзвонні, відхненні літаври
вилітають поривні вітри...

О, рабські і палючі тавра
із чола, Україно, зітри.

Гей, запінився схід і захід!

Продеріть чорну мапу вітри!

Над містом окрилені птахи:
прапори,

прапори,

прапори!

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

Чорна брама

Пані Галина простягнулася на лежанку й примкнувши повки заспокоюється. Чутно, як кров, розбурхана нежданим зворушенням, помалу остигає, поволіше кружиться по жилках, серце щораз тихше тріпочеться і сині кружева перед очима щораз ріднуть. Ось їх уже зовсім немає. Очі потонули в м'якій чорні, що успокоюче діє на нерви.

На табoretтику стоїть роздерта коверта, а з неї виглядає різко лілового паперу. І хоча пані Галина знає, що не треба їй наново розбурхувати приспаних почувань, все таки знову отвиряє очі, досягає сухою, кістлявою рукою коверту й не знає котрий раз прочитає дрібне, чепурне письмо.

„...Галко! Після довгих, довгих літ знову вертаюсь до Тебе. І вірю, що знову, як колись (ти може ще хоч трішечки тямий ці часи!) знову обмінуєш нас своїми чарівними пестошами запахи Острівських ґрунь... Знову, як колись задзвонить із малої, старої церкви вечірній дзвін, і як на кичерах загоряться твої ватри, задивимось у даль, у блакитну, гарну даль: ловитимемо шум спадаючих серпневих зір, шукатимемо спільного ритму наших сердець...“

Суха, кістлява рука знеможено спирається на спинку лежанки, пані Галина важко віддиhaє, широкоствореними очима сверлить даль, що випнялася сніжистим басамамом перед вікнами. І тоді

ї очі заходять мрякою, такою сивою, мов на кичерах вдосвітку, й котиться наперед одна велика, срібна, мов волосся пані Галини сілоза, а потім друга, а ще потім багато, багато сльозинок котиться струмочком по сухих личках пані Галини. І пані Галина пригадує собі минулі, давноминулі хвилини.

Дні проминають у нестримному ході. Сонце сходить із за стрімчастих, скелистих кичер, багряними рефlekсами розміржує зелень листя. Знімається вітер. Вітер рв'яний, вітер п'яний, вітер полонинський. Пестить дівчатам кучері волосся, пристрасно цілує в червоні уста. Дівчата коси розплітають, купають їх у холодних хвилях бурхливих озер. Тіла їх пружкі, намащені запашним олійком стрільчастих сосон. Очі сиві. Очі тужливі. Серця ворохобні. Мисль бистра мов олень струнчастий, жага негасима. Тоді легкі бартками ставленими шляхи для чорнявок вирубують. Столітні кедри й сосни із грукотом із землею чомаються, братерство закріплюють. З землею твердою, з землею кам'янистою. А ввечері легкі дівчат пригортають кріпко, жагучі уста до крові висмоктують. А з кичер трембіти голосисті трембітають про тугу, про ясність, про молодість.

Плаями, недоступними на перший погляд облазами, протира-

ється Галина, а за нею Ігор. Ожини рясними чорними коралами обросли герністі корчі. Руки подрапані до крові, а уста повні вітру й ожин.

Сонце розміржує блакить неба в цвітистий басамак, неначе молода гудулка гаптує гарячим коциком сніжнобілий рантук. Полонинська земля витягається розкішно зеленими полонинами до палкого сонця, співає незрозумілу пісню тендітним джуркотом холодних джерел.

Це так день у день.

А ввечері?

Вночі поблизький ліс пульсує живим гамором. Тихий шепіт дерев зливається із криками птахів, дець протнеться дикий вереск пугача й жалібний зойк мордованого пташати. Срібляне проміння великого місяця розпинує їх голови ясним саявом. А в грудях чутно як булькоче свіже, різке повітря.

На просторій веранді затихло від полонинського вітру, затихло від нічного неспокою пущі.

— Глянь, Галко, на небо... Чого це зорі так дрижать?

— Перед упадком Ігоре. Ось, глянь. Схитнулася, сковзнулася по лазуровому небосклоні й скотилася у пропасть.

Ім хочеться, щоб їх зірка ніяк не могла захитатись. Щоб її незрушні вулики навіки пригвоздили до небосклону. Щоб вона завжди ясніла й ясніла.

Але...

Але чи можливо стримати зірку на дорозі у міжзор'яних просторах? Чи можливо задержати дні в їх нестримному гоні? І чи можна задержати несхитну тверду долону жорстокої богині призначення?

великий том з записами мелодій і текстів людських.

Вістка о виниканні музичної часописи в Галичині дуже мене потішила: це теж дуже серйозна об'ява товариського життя на полі розвою нар. музики. Я нічого не маю, коли Ви замістите мої уваги про збирання і гармонізування нар. пісень. Я бим хотів, щоб як найскорше зреалізувалося моє шире й давнє бажання бачити друкований збірник галицьких нар. пісень.

Не менш радію цілою душею о загальне з'організування усіх співацьких товариств з'єднаних Боянів: воно дасть силу і можливість виконувати ширші твори в концертних виконаннях. Звичайне, — при Вашому конституційному житті це є конешна потреба, зміцнююча, й уможливаюча естетичні вимоги й проступання. Нам про це годі й марити.

Поява муз. часописи ще тим цікава, що це є діло не легке, потребує фахових сил й знання. В Росії це діло дуже хистко стоїть: ні жодна доси з заснованих муз. часописів не вдержалася стало, поживоті якийсь час та й вмирає. А вже ж тут і сил і традиції багачко є.

Ну, вітаючи ж Ваші молоді, чесні і вельми симпатичні клопоти — заходи біля молоді нашої і всім нам дорожній справі, нетерпляче ждатиму побачити як воно там у Вас народжується. Не турбуйтеся за два-три уступи: коли справді вони гострі і чіпляються російщини, то замажте, а все ж присилайте.

Буду дуже, дуже Вам вдячний. З різдвяними святами і Новим Роком на взаєм обопільно і Вас сердешне здоров'я.

Щирим поважанням свідчуся до Вас
М. Лисенко.

II.
Самборь в Галиції (Австрія).

Вп. Д. Філярету Колесі, ц. к. уч. телью гімназійному в Самборі.
Печатка: Київ почтов. контора. 18/IV. 1903., галицька: 2. 5. 1903. Sambor.

Високоповажаний Добродію!
З листа Вашого, писаного до мене від 18 цвітня, я вбачаю, що Ви були ласкаві, — вислали мені збірку Вами зредактовану з 50 нар. пісень, але я доси не одібрав теї збірки і дуже о тім жалкую, бо цікавлюся вельми характером і складом нар. пісень з Галичини.

Так само й XI т. Етнографічного Збірника Тов. ім. Шевченка мені не вислало на великий для мене жаль. Не знаю складу цього збірника, але гадаю собі, що таменьки певне можна б було знайти зразки обрядового циклу: Веснянки, Гаївки, Петрівощі, Купальські, Жайливі, Гребовицькі; далі в зімі Колядки, Щедрівки, а з осінніх — весільні, Ці обрядові — це й є скарб дійсний, бо традиційні прастарі пісні, з доби до-християнської.

— Коли ласка Ваша, натякніть, щоб цей том вислали мені, я ним дуже цікавлюся.

Цим літом гадаю видрукувати або розпочати і вести друк усього того, що мною було написано. Так того бажаної землі. В тій меті уже зібрано до купи усі тексти, на які я колинебудь писав, і заслані до цензури. А тим часом я друкою інструментальні свої твори поки тексти затвержені цензурою не прийду до мене.

Ну, хто ж у Вас там борзописцем музикальним визначається. Я звичайно розумію про творчу діяльність, не етнографічну. Як д. Нижанковський, чи що пише? А ви, добродію, теж важи-

теся писати? У вас в Станиславові відкрився Боян з видавництвом. Запрошували й мене о співуділ, я висилаю їм до друку свою річ.

Бажаю ж Вам зреалізувати Ваші бажання й заходи в справі муз. науки і щоб наслідки тієї науки прислужилися рідному краю.

З щирою шанобою zostаюся
М. Лисенко.

Київ.
18/IV 1903 р.

1) Є це відповідь на лист Ф. Колесі, що написав його під безпосереднім враженням наради, яка відбулася 22 грудня 1903. р. в Перемишлі з почину о. Домета Садоського, в справі організації „Союзу Боянів“ та видавання мистецького органу (ним став 1905. р. „Артистичний Вістник“). Тільки ж думка про „Союз Боянів“ виринула в Галичині раніше, з приводу зїзду „Боянів“ у Львові, влітку 1901. р., коли „Львівський Боян“ святкував десятиліття свого існування. Думка зродилася, здається, в Н. Вахнянина, а може, в Ст. Людкевича.

2) Тут Лисенко має на думці XI т. „Етнографічного Збірника“ з записами Ів. Колесі.

3) Є це виписи з листів Лисенка до Ф. Колесі з 1896. р.; вони появились в додатку до статті Ф. Колесі „Кілька слів про збірання і гармонізування українських народних пісень“ — надрукованої в „Артистичному Вістнику“ 1905. р.

4) Натяки на об'янку Ф. Колесі вислати М. Лисенкові збірку 50 народних галицьких пісень із нотами „Наша Дума“, що вийшли 1902. р. Наказом „Просвіти“. Ф. Колесі боявся, що цензура не пропустить збірника через пісню „Вже більше літ двісті“. Лисенко радив замазати деякі слова пісні, Колесі так і зробив, а проте ні „Етнографічного Збірника“ XI т., ні „Нашої Думи“, як видно з дальшого листа — Лисенко не одержав; цензура не пустила.

5) Лисенко має на думці, розуміється — Остапа Нижанковського.

6) Лисенко вислав Станиславському Боянові „Удосвіта встав я“, тено-рове солю до слів Куліша й цей твір вийшов у вересні, 1903. р., як ч. 13. „Видавництва Музичного Станиславського Бояна“, що виходило під редакцією Дениса Січинського, заходом учителя Якубовича. Цікаво, що видавці погано відчитали Лисенкове „У“ й надрукували початок Кулішевого вірша так: „І досвіта встав я“. Це гарне тено-рове солю, що, як видно, готове було вже у квітні 1903. р., виконували вперше на Україні в вересні 1903. р. на святі відкриття пам'ятника І. Котляревському в Полтаві — під орудою самого Лисенка. Хто співав, не пригадує собі.

Ю. ЛУЦЬКИЙ

День в середньовіччі

(Перуджа)

Писати про Перуджу треба зараз на другий день по виїзді з неї. І то писати без всяких вступів, історичних пояснень, — просто бо інакше затруться в пам'яті образи з того середньовічного містечка, бо забудете, чи справді ви були колись в Перуджі, чи це був тільки сон. Сон, в якому сниться давнє середньовічне містечко і де на вулицях на баских конях скачуть барвно одягнені юнаки. Або ще інше містечко — старе етрусське, де серед городів грають сріблом водограї, а вулицею переходить дивно вбрана жінка із золотим чільцем у чорному волоссі.

Це все вам може снитися про Перуджу, особливо тоді, коли ви день перед тим ходили тими вузькими вуличками, бачили етрусські арки і середньовічні палати. Етруски, перші жителі Перуджі не лишили по собі багато. Тільки величя брама з вигнутим луком пригадує ще IV вік перед Хр. Так само як нема тут етрусських пам'яток, нема і сучасних. Не видно нових поверхових страхіть римського стилю „новеченто“. У вузькі вулички тільки часом пролізе модерний „Форд“, а на сучасні будівлі на правду не стало місця. Перуджа — середньовічна. Вершок своєї величч

віччя як нарід завзятий, очайдушний і повний веселости. На цій площі відбувались всі народ-

Перуджа: Фонтанна маджіоре.
Світлив Ю. Л.

ні свята. Тут запивали червоним вином кожну перемогу, тут вечорами у світлі смолоскипів танцювала молодь. Коли вже мова про молодь, то треба згадати про один дуже цікавий і пито-мий часам спорт. Називався він „баталія дей сассі“ а по нашому — бійка камінням. Молодь ділилася на два табори, ставала по противних сторонах площі і да-вай битись. Бійка бувала кривава, бо перемагала сторона, яка вигнала противника з площі, та проте увечері при вині все забу-валось. На це все гляділи знад входу до палати дві залізані по-твори: лев — знак гвельфів і орел — герб Перуджі. І дивились суворі очі святих з плоско-різьб водограю.

Так тут, тому кілька століть кипіло життя, горіли людські при страсти. Прийшли інші спокійні-ші часи і люди змінили своє жит-тя. Не змінилося тільки містеч-ко. Воно до нині заховало свій чар минулого. Коли прийшлося мені покидати Перуджу, в голо-ві було тільки вражіння, що не в силі їх висказати. Кардуччі при-святив Перуджі „спів любови“, д'Анунчіо „спів ненависти“, я, який був поетом, написав би „спів краси і спокою“.

Перуджа: Вуличка.
Світлив Ю. Л.

осягнула у XIV ст. так і залиши-лась у своїй повазі і красі.

Само серце Перуджі — Замко-ва площа, нині „Пiazza 4 Новем-бре“ збережена вся в давньому стилі. Ця площа може нам трохи розказати про минуле містечка. Отже — головний будинок, це Комунальна Палата, осідок на-роднього зібрання, яке в XI ст. правило містом. Сьогодні в па-латі є велика галерія образів Перуджіна і Пінтурікія. Про Пе-руджіна, властиво Петра Вануччі, найбільшого сина Перуджі знає тут кожний. Чужинець, щойно коли побачить всі мадонни Пе-руджіна, повні невимовного спо-кою і величч і його „Піету“ по-чинає цінити великого мистця.

Перед палатою пишається Фонтанна Маджіоре (Великий Водограй). Проект її зробив ще в 1275 якийсь богобойний монах. Він навіть не думав, що власне ця фонтанна сто літ пізніше бу-де переливатися людською кро-вю. Так само завзяті Перуджіни, що коло цієї фонтанни стинали голови своїм ворогам не думали певно про її творця-монаха у хвилині, коли на релієфи з жит-тя святих бризкає кров. Бо Пе-руджіни вславились в середньо-

Світла і тіні Перуджі.

Ціна 2 частей 1.60 зл.
(з пересилкою 1.80 зл.)
Адреса Головної кватири дарункові
Видавництво Світ Дитини
Львів, ул. ЗІМОРОВИЧА, 2.

Затихли пісні легінів тугомя-зих... Не виходять уже дівчата ранками до озер митись холо-дом, не сходять уже новісінним червонцем жагуче сонце. Зелень спочатку привягла, потому зно-ву ніби відросла, але зараз же по-крилась мідними жилками. Де-далі міді на листках прибуває. Жилки розширюються, пучняві-ють, тріскають і мідь розлива-ється широкими плямами по зе-лені. Листки помалу віраються і просохлі в осінньому вітрі пада-ють на стежки.

І тоді Ігор задивившись ку-дись ув осінню даль каже:

— Так, Галко... Гарні дні швид-ко проминають.

Галина дивується, як це йому легко сказати. Й кровю накипає неждано роздряпане серце, але вона затискає червоні уста, від-вертає від Ігора голову й не го-ворить нічого. Потому встає і гордо відходить. Не оглядаєть-ся. Бо за тим, що проминуло не варто оглядатись.

Сльози вже не течуть із синіх очей, рука із листом звисла без-владно на спинці лежника й пані Галині перед очима починають щораз то швидше вихоритися си-ні, червоні і фіолетні кружева. А ще потому пані Галина кладе руку на груди й заходить важ-ким, сухим кашлем. Здається гру-ди наколені міліонами гострих шпильок. Здається, що важкий камінь приляг легень і не можна зловити повітря. А так хочеться повного віддиху. Так хочеться набрати повні груди бистрого ві-тру й мотти ще хоч раз відітхну-ти Острівським пахом.

Пані Галина перестає кашля-ти. Сині очі звужуються, а пото-

му блиснуть каленою, нещажною сталлю.

— Боже, чому ти не забрав від мене краси, усього добра, що йо-го маю, а не оставив мені здоро-в'я?

Пані Галині хочеться йти бо-соніж, по кам'янистій дорозі за прошенням хлібом, без даху над головою проводити свої дні, приставати з умучення десь на перехрестних шляхах, але всега-ки мотти дихати повними пруд-ми. Бути здоровою! О, так гар-но бути здоровим. Тоді можна п'яніти життям. Можна жити...

Пані Галина чує, як по тілі пе-реходять дрижки. Гіркість пече кутики вуст, потому розливаєть-ся по цілому тілі, наповняє сер-це, мислі, очі. Тоді людину огор-тає дика, первісна лют. Трощи-ти, ломити, нищити все довкола. Тоді вид здорової людини наво-дить скажену заздрість. Тоді ніг-ті до крові ранять долоні, зуби тріщать судорожно затиснені, хочеться клясти. Соромішки клясти все святе й грішне. А ще потому людину огортає спокій. Пані Галина важко дихає. Чуєть-ся немичною, безпорадною, жах-ливо самотною.

А коли її погляд паде на лист від Ігора, необмежений страх червяком вгризається у її неміч-не серце. Що зробити? Що буде, як він приїде і побачить її? Чи взагалі пізнає її — тінь від тині колишньої Галини? Пані Галина не хоче, щоб Ігор приїздив. І знає, що його приїзду відложити не можна. Ось, ось заскриплять двері, й на порозі стане...

Пані Галина схоплює сухими руками свою розпалену голову, стискає з усієї сили виски, але всетаки кров гупає важеними

молотами, й наводить на серце тривогу. О, ні! За всяку ціну не допустити до того, щоби він її такою побачив.

Пані Галина із зусиллям підні-мається із лежника, очі заходять парю від важкої натуги, хвили-ну пані Галині здається, що впа-де омліла. Але опісля стає їй краще. Підходить до конзолі й виймає малу, червону коробоч-ку. Піднімає її до світла. Крізь вузьку шибку целолюзи білі-ють пастильки. Манять. Обіцю-ють, що не побачить її Ігор та-кою. І пані Галина вертається назад на лежник тримаючи в тремтливій руці спасенну короб-ку.

Тимчасом на землю сходять вечір. Тихий, сонний вечір. Сніг чорніє, темним покривалом за-стеляється. Вікно здається вели-кою чорною брамою. Пані Гали-на піднімає до уст коробку, пе-рехилує голову, ковтає пастиль-ки, що дорожочініми кораллами скотились ув її уста й примикає очі. Хвилину лежить спокійно. Опісля починає їй шуміти в голові. В дикому рвйному круті пере-пливають обличчя давно невиданих людей, мигають прекрасні Острівські краєвиди. Нараз...

Невже ж?

Пані Галина здригається від наглого зворушення. Потому встає, підпираючись руками об спинку лежника, далі зривається із простягнутими раменами, під-бігає до вікна.

В чорній брамі стоїть й усмі-хається чарівно Ігор. Пані Гали-на захитується і зі стогоном паде на підлогу. Ще хвилину бачить Ігора, а потому розкривається перед нею чорна брама...

Українське деревляне будівництво і різьба

Під таким наголовком появилася у нас, у Львові, цікава публікація, якої автором є відомий історик і критик мистецтва Володимир Січинський. Вийшла ця публікація накладом Українського Робітничого Союзу в З'єднаних Державах Північної Америки, а під технічно-редакційним доглядом „Нової Хати“ у Львові. Цю цінну працю попереджує вступ у англійській мові М. С. Гамбаль. Усі наголовки, зміст і підписи під ілюстраціями двомовні — в українській та англійській.

Ділянка мистецтва, про яке автор трактує у цій студії, це — українське ужиткове мистецтво. Уже в самій підставі своєї праці автор — як легко й догадатись — висуває в ній національні риси, характер в українському деревляному будівництві та в різьбі. Він не тільки що не зменшує ваги цих моментів, а, навпаки, підкреслює їх значення, їх вартість, їх конструктивний бік у цій творчості. І саме завдяки цьому ця праця набирає історичної тривалості.

В цій, на свій об'єм — 32 + X стор. вел. 8° — вичерпній праці

Як бачимо, то засяг широкий. Говорить автор про все те, опи-

мяток Потиліча, Самари на Запоріжжі, Ясіня, Кривки й інших

аналізи, а проводить синтезу. Праця багато й дбайливо ілю-

Церква в Княздворі

(Рис. Й. Ржержіхи).

раючись на своєму докладному, практичному знанні. Коли ви справді вмієте цінити, любити те наше народне мистецтво, зокре-

місцевостей, чи будинок Галагана в Лебединцях, усе єднається у одну велику картину нашого багатого духом народнього мистец-

твора. Повинна б вона найтись у підручній бібліотеці кожної інтелігентної української родини.

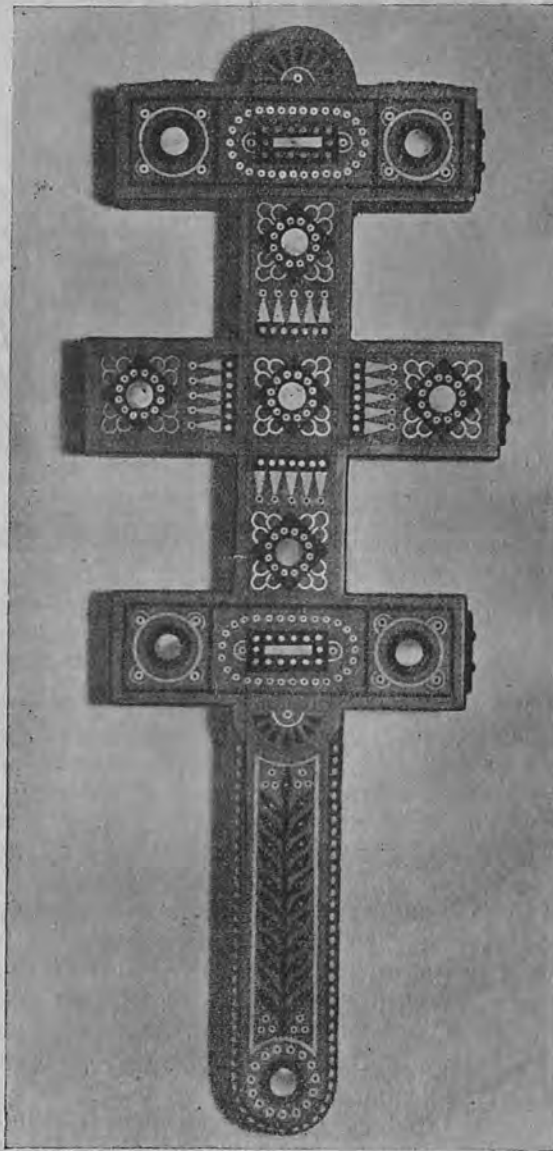
Св. двері в церкві у Лаврові.

Володимир Січинський вложив багато ревного труду. Зумів представити все наше прикладне мистецтво: починаючи від хатнього селянського будівництва, хатнього міщанського будівництва, веж та дзвіниць, через релігійне будівництво, архітектурні деталі, цвинтарні та інші хрести і фігури, церковну різьбу, аж на меблях народнього виробу, на селянському виробництві в дереві та гуцульських викладанках кінчаючи.

ма деревляне будівництво, й то старих палат, церков, дзвіниць, то ви цю студію перечитаєте з правдивим захопленням.

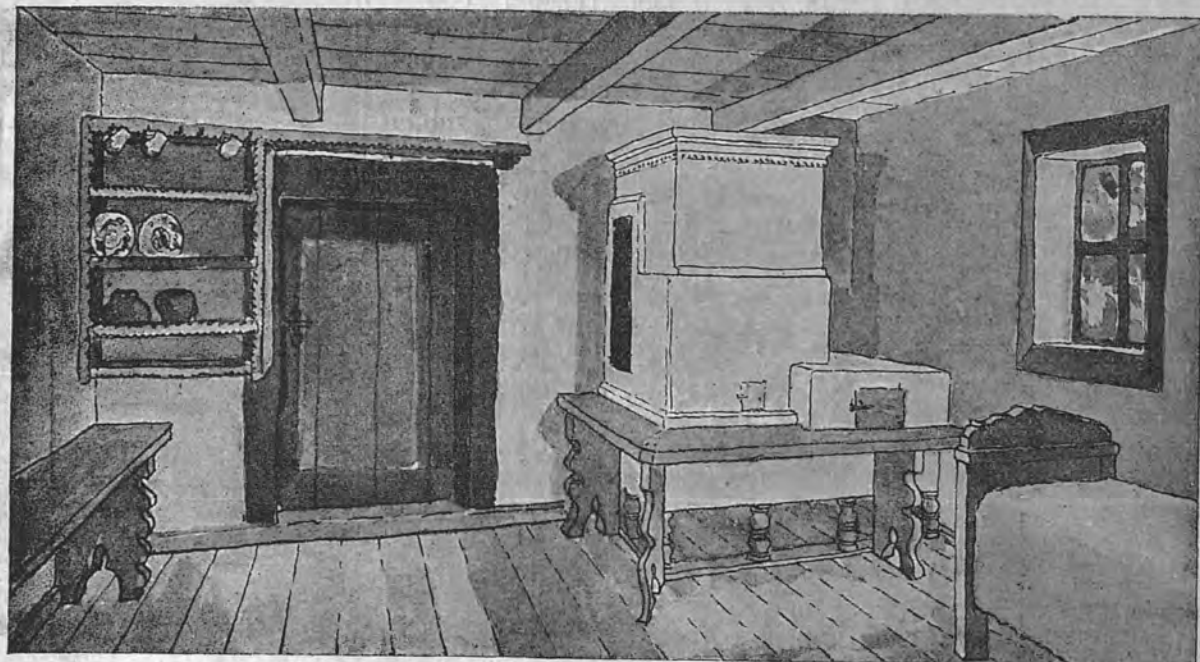
Автор, сказати б, із соборницької точки погляду науки, пересуває перед нашими очима обговорювані ним твори з усіх українських зем. і Харківщина, і Полтава, і Бойківщина, і Київщина, і Лемківщина, Чернігівщина, Гуцульщина, Поділля, Волинь, Полісся, Галичина, тощо — усі тут схоплені. Архітектура наших па-

тва. Саме в цьому й вартість цієї студії. Автор не переводить

Викладаний гуцульський хрест.

Надто тепер, коли й у Європі, зокрема в південній Франції та

Нутро хати зпід Львова

(Рис. В. Січинського).

Молода поезія

„Зовсім слушно: середня класа українських читачів не має що читати. Ні повісти, ні поезії, такої для інтелігента-середняка, немає. У нас крайно-сті: важка, різьблена, взнесла, вишукана, вимержена і — нікчемна, ні к бісу! І такий погляд на нашу літературу — а й на малярство, музику — не тільки критику, але й інтелігентний загал теж саме думає.

Ця думка виринула, як я читав невелику збірку поезій Богдара Жарського: „Шлях Пілігрима!“ Беручись до читання цих поезій з думкою „оттак собі“, не чується, як дочитали збірку до кінця. Запал, ентузіазм, порив, радість і в смутку опановують вами: вони є й підставою творчости цього молодого поета. Поет іде

„...Твердим шляхом невтомно
„з прапором віри золотим“...

Його треба зарахувати до гурту поетів, що в мріях оспівують великі дні наші-прийдешні. Правда, поезія Б. Жарського пливе з безжурного серця: не чути в йому туги. А тільки в тузі до того великого поет творить міт.

У Богдара Жарського чується сміливість. Коли він згадує добу хрестоносців, то тільки на те, щоб податись у мрії: хотіти нашої доби такої. — Він і каже про хрестоносців:

„Я уявляю їх цілком просто:
„суворі, грізні та гордовиті,
„як ринуть чвалом, толочать простір,
„щоб владу й віру кріпити“.

До нездар-майстрів сучасників поет із розгоном:

„Дрижіть дрібних захоплень будівничі,
„чий серця не пють жаги, ні вітру.
„Надійде день ясний, мов древній лицар,
„плетінку вашого життя розідре.
„Ідіть, малих людей окричані пророки
„в грімчасту даль, назустріч смерті“...

Все це поезії непоправної, прудкої юности. І вони мають свою безперечну вартість: доказують, що після них прийдуть роки, коли поет дасть речі гранітного метру, конструктивної вартости.

*) Б. Жарський: „Шлях Пілігрима“. Поезії. Сокаль — Львів, 1937. В-во „Смолоскипи“. — Стор. 40.

М. О.

Італії, розповсюдився гарний звичай: будівання віль, улаштування кімнат у давніх стилях. В Італії переважає стиль фльорентійський із XIV—XV стол.

Правда, є й у нас випадки, що влаштовують кімнати у видержаному стилі гуцульському, чи полтавському.

М. Островерха.

Чар Лемківщини:
„В ГРАНАТОВИХ ГОРАХ“
Михайла Романишина
Замовляти в Книгарнях
і в „Назустріч“
Ціна 2 зол.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ-Львів, ринок 38.

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки за-
лотуємо в цій рубриці. Рецензії
вміщуємо тільки на книжки, які
ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Календар „Жіночої Долі“ на 1938
рік. Коломия, 1937.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Леонид Мосендз. Людина покiрна.
Оповідання. „Українська Бібліотека“.
Видавель Іван Тиктор. Львів, 1937.

Юрій Косач. Тринадцять чот. Опо-
відання. Бібліотека „Варта“. Стани-
славів, 1937.

Микола Хвильовий. Вибрані твори.
Українська Книгоспілка. Львів, 1937.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Юрко Тютюнник. Революційна сти-
хія. Квартальник Вістника. Львів, 1937.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА

Володимир Мартинець. Забронзову-
мо наше минуле. Видання „Українсько-
го Слова“. Париж, 1937.

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ МАТЕМАТИКА

Д-р Роман Цегельський. Фізикальні
проблеми останньої доби. „Збірник
Мат.-Прир.-Лік. Секції Наук. Тов. ім.
Шевченка“. Том XXXI. (Відбитка).
Львів, 1937.

МОВОЗНАВСТВО

Ярослав Рудницький. Українська мо-
ва та її говори. (З двома мапами в
тексті). Накладом Видавництва „Рідна
Школа“. Львів, 1937.

ТЕАТР

Степан Перський. Чудо св. Николая
над Половчином. Удраматизована в
трагедію старокоринська легенда з
кінця XII століття. Бібліотека релігій-
ної драми. Накладом ЧСВВ. Жовква,
1937.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

о. П. Кисіль ЧСВВ. Боже Провидіння
в роздаванні дочасних діб. Видав-
ництво Чина Св. Василя Великого.
Жовква, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Олена Цегельська. Оповідання. Збір-
ка. Ілюстрації Михайла Фартуха. Ви-
давництво „Світ Дитини“. Львів, 1937.
Олена Цегельська. Байки і казки.
Збірка. Видавництво „Світ Дитини“.
Львів, 1937.

Степан Шурат. Учимося фотогра-
фувати. Короткий курс практичної
фотографії. Бібліотека для молоді
„Ранок“. Видавель Іван Тиктор. Львів,
1937.

Едвард Жарський. Повітря гово-
рить. Оповідання про найновіші ви-
находи (радіо, телевізії). Бібліотека
для молоді „Ранок“. Видавель Іван
Тиктор. Львів, 1937.

Д-р Роман Осінчук. Вороги здоров-
ля. (Дитячі заразливі хвороби). Біблі-
отека для молоді „Ранок“. Видавель
Іван Тиктор. Львів, 1937.

Антін Лотоцький. Було колись на
Україні. Історичні оповідання. IV. Ро-
мановичі. Обгортка і рисунки Петра
Андрусевича. Накладом Видавництва
„Наш Приятель“. Львів, 1937.

Ярослав Вільшенко. Золоті Ворота.
Поема. Бібліотека для молоді „Ранок“.
Видавель Іван Тиктор. Львів, 1937.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Мстислав Всегоренко. Українська
проблема на провесні народів. Видав-
ництво „Дешева книжка“. Львів, 1937.

Веселі оповідання. Бібліотека „На-
родньої Справи“ — „Рідне Слово“. Ви-
давель Іван Тиктор. Львів, 1937.

Петро Коваль. Земля і воля. Про
клич, і про тих, що торгують ним. Де-
шева книжка. Львів, 1937.

С. Даушков. Страшна ніч. Бібліотека
„Всього потрохи“. Накладом автора.
Кременець, 1937.

МЕДИЦИНА

Д-р мед. Роман Могильницький.
Причини жіночих недуг. Накладом
„Жіночої Долі“. Коломия, 1937.

ЖУРНАЛИ

Українська Книга. Ч. 7-8, за вере-
сень-жовтень 1937. Львів.

Благовістник Пресв. Серця Христо-
вого. Річник XVII. Ч. 10. За жовтень
1937. Ужгород.

Ми. Літературний неперіодичний
журнал. Книга VII. за осінь 1937.

„Орленя“ — драматичні картини І. Зубенка

Заголовком „Орленя“ — драматичні
картини визначені задалегідь межі
справедливих вимог видця — та кри-
тика-рецензента. Ми повідомлені, що
головним чинником синтетичного ді-
яння мають залишитись зорові вражін-
ня, що можемо очікувати сценічних
малюнків, і що цій напрямній підпо-
рядковані: акція і психологія дієвих
осіб. Спрошення психологічної сто-
рінки пєси було отже природним на-
слідком засновків пєси, — та про те
при цілій нескладності техніки героя,
залишилась вона своєрідною, — зав-
дяки влучному виборі сюжету. Ви-
ведення на сцені драматичної інсцені-
зації незвичайного життя Григора Ор-
лика, дало авторові одночасно спро-
могу змалювати живі, інколи динаміч-
ні, усе барвисті картини — та показати
в суспільному перерізі дуже одно-
ціліну, гостро зарисовану, просту тех-
нічну структуру — таку рідку і через
те таку цінну в українському теле-
рішньому і минулому житті — психіч-
ну структуру політика.

Влучний добір сюжету дозволив ав-
торові — залишитись вірним історич-
ній правді а всеж вивести перед очі
глядачів постать Лицаря Незломного,
лицаря однієї політичної ідеї — визво-
лення України. А що ціле життя Ор-
лика в службі тієї ідеї було беззастан-
ним скитанням по всіх столицях Євро-
пи, де тільки можна було вилести в за-
вузлення політичних інтриг нитку у-
країнської справи, то автор мав одно-
часно нагоду змалювати ряд картин
версальських садів, замку в Дантевілі
палати кримського хана, що глядача
цікавили і йому подобались. Чергуван-

ня усіх картин вздовж однієї лінії, —
боротьба Орлика із московським пос-
лом Ягужинським наблизило ці драма-

стив декілька постатей, зарисованих
кількома тільки рисками. Орликову
жінку, — справжню подругу, союзни-

Одна сцена з „Орленя“ в Театрі ім. Тобілевича.

тичні картини до справжньої драми,
залишитись — що небудь говорило-
ся б про нові шляхи театрального ми-
стецтва — вершком драматичної твор-
чості. Саме тим наближенням до дра-
матичного оформлення, — мають кар-
тини Зубенка безперечно вищість над
іншими цього роду спробами, що їх
нам доводилося бачити на українській
сцені.

Довкола особи Орлика автор розмі-

ка, приятеля протиставив він Сюзі, ко-
лишній суперниці і графові Ягужинсь-
кому — зрадливому і підступному во-
ротові особи і ідеї героя. Те, що зра-
дницький підступ Ягужинського є в час
ударемнений і як нам здавалось, пере-
купним чурою, доказує, що інколи під
маскою підлоти може скриватись шля-
хотна душа, — що не тільки Ягужин-
ський, але і його відворотності бувають
можливі.

Головну дієву особу, Орлика, зро-
бив автор героєм пєси не тільки з на-
зви. Дав йому лиш тільки слабости лю-
дини — кілька було необхідно, щоб
показати силу героя. Особистими спра-
вами турбувався Орлик та на особис-
ті терпіння находив час лиш у тій мі-
рі, — в якій було авторові треба для
доказу, що за героїство платиться, —
платиться пожертвою особистого
щастя.

Олександр Кульчицький.

ДОБРА ВІСТКА ДЛЯ ІНТЕЛІГЕНТНИХ ЛЮДЕЙ!!!

Уже появилсь в розпродаж новий твір Наталени Королевої (най-
цікавіший із досі виданих) п. з.

„СОНТИНІ“

Є це історична повість із часів цезаря Гадриана. Інтересний сю-
жет! Інтригуюча фабула! Дуже легкий стиль!

Ціна цієї обємистої книги тільки 3.— зл. — Висилаємо лише за
готівку. Портю оплачуємо самі. „Дружина“ — Львів, вул. Сиксту-
ська 39а. — Кольпортерам даємо 25% опушту.

РОЗМОВА В ТЕАТРІ

ЧАРІВНА УКРАЇНА

Історичні оповідання
ЮРІЯ КОСАЧА

Книжка видана по європейськи стане окрасою кожної бібліо-
теки. Стор. VIII+142. Ціна 3 зол.

Замовляти: В-во Дзвони, Львів, вул. Японська 7. II, або М. Д.
Добрянський, Львів, вул. Піскова 28. II. Хто замовляє книжку просто
на подані адреси, не платить за порто.

Витімки з рецензій: „Оповідання Косача це просто насолода.
Перш за все читача вдарає аромат української мови, якою автор по-
мистецьки володіє. Всі постаті надихані саме тими опарами україн-
ської землі, з кожного слова, з кожного рядка, зноситься цей аромат
чорнозему, надихані ним події, живуть ними постаті... І не диво, хоч
як гарна ця „Чарівна Україна“, здається вона нам ще кращою“. (Но-
вий Час, 22. XII. 1937.).

дів у пірї. І жа пішла до валізки а Во-
лошук з жидком. Всі інші порозходи-
лись по місті, по своїх нових
Сьогодні ввечері їде „Циганський
Барон“, а в неділю „Орленя“.

Після вистави сая пустіє, актори
стирають шмінку, скидають з себе
пишні стилеві костюми графинь, кня-
зів натягають втерті і з ними імя ак-
тора малого театру. Недавно ще на

щені роздавали золоті червінці, тепер
чекають на свою гау, шоденну і що-
денно скромну.

Стрічаю режисера п. Миколу Бен-
цалю, перед хвилиною Пилипа Орлика.
Дивлюся на його високе, задумане чо-
ло, слухаю його спокійної мови.

Іде балачка і про драматичне „сту-
діо“ у Львові і драматичну школу —
відвічні мрії галицького українського
театрального світу.

— А курси деклямації, що їх веде
п. Кривіцька у Львові?

— Кривіцька великий драматичний
талант — каже п. Бенцаль. — Й місце
у нас, в театрі. Вона за рано зійшла
зі сцени. Вона ще може і повинна за-
блестіти на сцені. Саме маю для неї
ролю.

— А молоді актори?

— Молодих акторів у нас нема, бо
нема драматичної школи. А театр то
за тяжка школа. Цікавитесь, я вам
скажу. Були часи, де на 3 дні „люди“

Хікто її не просить
до такцю — мала
того досить!

МИЛО Пальмолів роблене на ма-
слиновім олійку є в 100% чисте
і лагідне. Не має в собі ніяких
звіринних товщів! При темпера-
турі тіла маслиновий олійок про-
никає і викинує шкіру. Ось чо-
му мило Пальмолів має доклад-
но, не викликаючи подразнення.
Вживайте його до лиця і до шо-
денної купелі та в короткому ча-
сі здобудете справжню красу
„від стій до голови“; ваша шкі-
ра буде свіжа, чиста і гладка як
оксамит.

діставали 50 грошів. Коли біля тих
50-ти грошів покладемо число 3.000 зо-
лотих — тільки коштувала вистава
„Орленя“ — то зрозумієте, як ми
працюємо.

Гардероба пустіла. Останні вийшли
ми. На дворі сніжило. Сніг густішав,
засипував сліди наших ніг.

— Будете бачити п. Кривіцьку, сер-
дечно поздоровіть і скажіть, що все
коли приїде до нас, щирі серця її
привітають. Не знаю, чи хто її так
зрозуміє, як актори. Небаром приїде-
мо до Львова з „Орленям“.

Л. Г.

РЕФОРМА ПЛЯНУ КЛАСОВОЇ ЛЬОТЕРЕЇ

Від Директора Польського Льо-
терейного Монополю дістали ми
такий комунікат:

Нав'язуючи до выяснення, що його
дістала преса перед кількома днями,
я прийшов до пересвідчення, що до
деякої міри можна погодити поба-
жання граців обох родів а саме по-
більшуючи кількість вигр коштом їх
висоти, але залишити спромому вигра-
ти на один льос більшу квоту. Поля-
гає воно на тому, що залишаючи ви-
соту дотеперішніх вигр, а навіть час-
тинню підвищуючи їх, ділитись льос
на більшу кількість частин, але з тим,
що ціна частини льосу не буде змєна-
на. Отже в 41-й льотерії льос буде
поділений на 5 частин. Кожна частина
буде коштувати 10 зол. Загальна кіль-
кість льосів буде зменшена з 195.000
до 160.000. Вигра мільон злотих зали-
шається. Головна вигра I-ої класи ви-
сочитиме 100.000 зол., в II-гій — 125.000.
в III-тій — 150.000. Таким чином на
одну частину льосу припадає вигра
менша, в IV кл. замість 250.000 —
200.000 зол. в I-шій класі замість
25.000 зол. — 20.000, в II-гій класі

25.000 зол. без зміни, в III-тій класі за-
мість 25.000 — 30.000 зол., але з друго-
го боку замість, як дотепер чотирьох
виграючих, буде їх п'ять. Вигляди ви-
грати збільшуються тим для всіх гра-
ців на 25%.

Розуміється, що найнижча вигра
побільшена до 62,50 зол., так, щоб по
відчисленні 20% відповідала вона ціні
льосу до наступної класи. Отже таким
чином побільшується кількість вигр, а з
тим і вигляди виграти, а рівночасно
залишається спромому виграти цілий
мільон — 100.000, а навіть 125.000 і
150.000 зол. Якщо хтось хоче виграти
більшу суму може взяти всі 5 частин
льосу.

Не діалося б того другого осягнути
простим розбиттям вигр на менші квоти.
Маю вражіння, що тим новим спо-
собом задовольниться якщо не всіх
граців, то в кожному разі велику їх ча-
стинну. З тією думкою вводиться на
пробу ту нову систему оперту на за-
зід, що збільшується кількість мен-
ших вигр але одночасно залишається
спромому виграти більшу суму.

Ми переконані, що
ПАПЕРЦІ І ТУТКИ (повноватки)
„калина“ є найліпші

Приймаю пацієнтів у моїм заведенні у Львові, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73, від 9—1 і від 3—6:30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пломби, золоті, платинові і емальовані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах —

НАСС

ЛАВРЕАТИ НОБЕЛЯ

Рожер Мартен ді Гард, французький письменник, цьогорічний лавреат літературної нагороди Нобеля.

Нагорода Нобеля в ділянці хемії. Цьогорічну нагороду Нобеля в ділянці хемії отримали швейцарський вчений д-р Павло Гаррер з Ціріху (вгорі) та англійський вчений проф. Геворс з Бірмінгем (вдолі).

ЮРІЙ КОСАЧ

ІНГІГЕРД

Я їхав колись поуз Бурже і згадував знов про тебе, синьоока донько вікінгів, Інгігерд. Була пречорна ніч, горобина ніч. Чорне просмолене рядно, вантаж чавунних хмар. Ішла летунська праосінь, ядерна, тверда мов прозорий тал спозарання, немов синь неба у південь. Вставала бадьора праосінь далеких льотів над тілищами суходолів, сповитими мрякою, над сивими, скуйовдженими чупринами морів, що їх вгвотують піскові, лагідні видми.

Поздоровлен будь, океане, мій брате і друже самотніх мандрів. Відбився далеко я від тебе, і думкою теж, але рик твій рахманного звіря чую іноді, пробудившись серед хворого міста. Чую пестотливий твій шепіт, як тоді, біля маяків Кіброну та Льюріану, коли на урвищах скельної Бретані виглядав я чайки і варяського грифа на кермі, щоглу з обледенілою снастю Мандрівного Голяндця і вогнів корсарської фрегати Жана Барта. Говориш, мій брате і я стою зачаклований, слухаю тебе і летить моє серце стаєю зляканих птахів, щоб сісти втомившись на співучій реї вантажника, кигиче разом з ними, тоскно та самотньо блукаючи у млавицях. І вкоїмось разом із ними тоді лиш, як вимахне хвацько обрій-морячка шабля. І плавко і гордо рушить ескадра корсарська у соняшну далінь. Привіт тобі, океане...

Океан, небо, імла. Я змалку кохав Ікареву легенду. Я стежив за льотом яструбів і шулік, що плавко ширяли над полтавським степом розтинаючи важким вимахом крил тремтіння лінивої брили простору. І коли побачив блакитні очі Клема Сона, Ікара з Нью Йорку, мені завертілась голова. Там була блакить безкраю, там був льот. Я збагнув, що очі й душа людей, які літають, зовсім інша від нашої земної.

І коли я їхав поуз Бурже, де з великого аеропорту вилітають вістуні Півдня та Півночі, сажнисті, масивні люди у брезентових мішках, владно кладучи правицю на стерня, командори самотні плавби крізь захмаря, де велитні - маяки моргануть синіми параболами сигналів світел і зачеркують ними темінь неба, де споруди антен гудуть промінюючи десь у темряві чудесними кришталиками і висилаючи іскристі хвилі в лани етеру, я знов згадав тебе, Інгігерд.

Є люди - птахи. В години сірі та мжичасті, коли нема доступу до хмар, вони нудять світом, ходять по землі, мішаючись із людською червою. Їх очі гаснуть, потахають. Вони спалахують тією синявою, від якої вертється голова, лиш тоді, як наложивши широкий, мишастий одяг підійдуть до радісного самолету, що хрипло фуркоче пропеллером, чекаючи немов бойовий лицарський кінь, нетерплячого змагу. До того часу ці люди мертвіють.

Я побачив Інгігерд вперше на Монпарнасі у товаристві кількох друзів, саме у цей нелютний час. Вона палила цигарки і посміхалась, — не говорила нічого. Вона була русява, тиха і невисока. Вона нагадала мені своїм іменем кількох князівен - дівчат, що підписували давно-давно коліські договори русичів із греками. Я сказав їй про це, вона посміхнулась і мовчала. В усміху я пізнав, що це правда. З фйордів, де пісня Сольвейги, з фіолетних озер між скелями, прийшли до нас похмурі воїни. Ішли на південь, все на південь з нездolatoною жадобою завойовувати сонце. Вони тужили за ним. І я досі, так виразно чую скрегіт рей їх суден, виплиск весел і бризки і промені у млі і пісню чую суворих воїнів. Це найвеличавіша легенда нашої давнини, це колиська — її. Але вона майже не

слухала того, вона дивилась іноді на небо і все так само посміхалась. Вона думала про свій стодевятьдесятий спад з легкопадом. „Це п'яніше від шампаня“, сказала вона, „але тоді не треба тратити голови. Коли апарат не функціонує автоматично, треба його відчинити рукою в льоті“...

І тоді її очі почали мерехтіти синявою. Це надійшла льотна пора. Ніхто не знав, чому не відчинився легкопад Інгігерд за стодевятьдесять дев'ятим її спадом. Тисячу п'ятсот метрів останнього зідху. Інгігерд, донька вікінгів впала як підбита птиця на зелений беріг Баллісу, там, де гудуть буруни океану. Вона лежала на траві, але ніхто не сказав би, що це упадок, що це розторощені крила. Лице її, ніжне мов цілунок скельного вітру посміхалось, уста мовчали як завжди і очі були відкриті та в них занімовніла крижана блакить. Тільки струмок крові біг по твердій вилиці. То була смерть.

У космічному просторі - пилінка, згублена у холоднім глибу океанів верхівя - цятка, свіжа й чиста, мов срібна рань, кружляє довіку душа твоя — зоряна птаха, пил планети, скалка метеору.

О, вітай іздалеку Інгігерд-птахо! Вітай із відталі захмаря...

Я зажмурюю очі, бо така іскрястість думки, що як кид шляху у майбутнє, як секунда блискавиці, як таємниця нового і бачу тебе, як і тоді, Інгігерд.

Я бачу тебе, від брязку леза варязького та зойку геленської полонянки роджену. В льоті, що грізно чинить утілену мрію людини, в підбою бачу.

На причалі вітрів, на неоглядному гребені хвиль безмежж, у етерній купелі, Нерейдою сталою бачу тебе, Інгігерд.

Ідучи поуз Бурже я знов згадав тебе, Інгігерд...

ВМЕР ПОЛЬСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК

Збігнев Уніловскі

молодий польський письменник, що здобув собі імя в літературі й популярність серед читачів, вмер у половині листопада ц. р.

то не передавай грошей через нашого проповідника, бо він лишив собі 8 доларів з тих 50-ти, що Ти мені переслав“.

Закон Гісманса

Відомий французький письменник Гісманс мав приятеля, з яким завжди ходив до одної каварні. У тій каварні завжди замовляв для себе шклянку молока і для приятеля вермут. Коли кельнер клав перед Гісмансом молоко а перед його товаришем вино, письменник підсував приятелю своє молоко, а сам випивав вермут. Потім стукав на кельнера. Приятель платив, Гісманс забирив решту.

Так було раз-у-раз. Серед приятелів було це відоме під назвою „Закон Гісманса“.

Як Кіплінг продав автограф.

Відомий англійський письменник, що недавно помер, дістав одного разу від якогось загорілого збирача автографів листа такого змісту:

„Шановний пане! Я збирач підписів славних людей. Посилаю при цьому двацять шілінгів і гадаю, що за два слова це достаточний гонорар“.

До листа була долучена оплачена листівка на відповідь.

Кіплінг написав тільки два слова: „Гроші дістав“.

Вклад

В часі, коли Оффенбах перебував у Відні, де жив у готелі „Золота лютиця“, до Карльтеатру заангажували на капельника композитора „Пародії Тангайзера“, Брандля, що до кожної оперетки додавав свої вклади.

Один знайомий заприпитав, що Оффенбах ніколи не кладе своїх черевиків перед двері, але завжди на ніч залишає їх в кімнаті. Запитався мистця, чому так робить.

— З обережності — відповів Оффенбах — бо боюся, що одного гарного дня знайду в них вклади Брандля.

Тільки за гроші

Одному американському фабрикантові консерв вдалося наклонити відомого співака Генрика Каруза, щоб заспівав у нього в часі бенкету кілька пісень. Розуміється, що програму співу і високий гонорар наперед докладно означили.

Після вечери славний тенор відспівав замовлені дві пісні.

— Божеський маестро — просить господар, що хотів зробити приємність своїм гостям — чи не зводили б ви ще щось на наддаток?

— Але-ж радо, дуже радо — відповів увічливо Карузо — але... вам залишаю першенство.

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

Поганий посередник.

Відома фільмова артистка Мері Пікфорд розказує про потішну пригоду, якої вона була свідком в часі своєї

подорожі по південній Америці.

— Одного разу — розказує вона — я зайшла до костелика, в якому місцевий проповідник говорив своїм вірним, а були це самі мурини, про віру

в Бога, який ніколи не забуває за тих, що відносяться до нього з вірою та довірою, і дає їм все, чого потребують. Один з присутніх в костелі простачків вислухав з великою увагою слів проповідника, а коли до нього наблизився священник, що йшов за збіркою, він поклав на таці лист, в якому написав дослівно ось що:

„Добрий Боже! Добре знати, що я насправді бідний і що мені дуже треба 50 доларів. Твій заступник на землі, а наш проповідник сказав, що хто вдасться до Тебе з проханням, не розчарується. Поможі мені“.

Коли священник відчитав того листа, вирішив допомогти бідакові, що так наївно вірив, і післати йому тих 50 доларів. Тому зробив збірку між членами громади. Але зібрана сума дала тільки 42 долари і ту квоту переслав він муринові. Коли на другу неділю після проповіді священник знову ходив з такою, дістав на тацу від того самого мурина листа такого змісту:

„Добрий Боже, дякую Тобі, але другим разом, як схочеш мені допомогти,

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ

НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА

ЯКИМ Є

КНИГА ЗНАННЯ

УКРАЇНЬСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

ЗАМОВЛЯТИ

ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМІЯ

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна 0.90 зол.
Чвертьрічна 2.70 „
Піврічна 5.40 „
Річна 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокое число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокое число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по вплаченні належності готівкою або почтовими марками.

НАЗУСТРІЧ

23-24

Число (94-95) IV. РІК

ДВОТИЖНЕВИК

Львів, 15. XII. 1937.

ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ОЛЕКСА ГРИЩЕНКО

МОЗАЇКИ В КАХРІЄ ДЖАМІ

(З царгородського денника*)

Іду до Айван сераю, почерез Золотий Ріг. Люблю Айван серай. Тут кінчаються передмістя й чути приглушені звуки від Золотого Рогу. У глибокій тіні кипарисів, що виступають на горбі могутніми кольонами, чути подув вітру. Бидно близькі вежі й мури Влахерн і далеко синіючі гори, барвисту Перу і Стамбул.

Рисую плити надгробників, присівши на одному із широких ступенів исто-

рукую, в живучому порядку, мальовничому й божеському. Зараз-же здається, щось тигне до внутрішнього притвору, де мозаїки, не зважаючи на щілини та тріщини, знаменито збережені.

Як і всі візантійські церкви обернені на мошеї, Церква Преображення була також добре вибілена вапном поверх мозаїк. При кінці минулого віку (з 1876) почалося відчищення і у висліді, відкрили світові першорядний пам'ятник останнього візантійського

вік, що в нас, на історичній Русі, зродив увесь розквіт 15-го віку. Вони мають ту саму мову, той сам вираз доби. Могутність композиції, незрівняне багатство александрийської архітектури, пишноту строїв, стрункість силуету, драматичність рухів, обсервацію життя і деталей різних звичаїв, підкреслених по мистецьки, досконалість кольориту. Гама барв подивугідно розвинена, єднає у собі всю екзотику Сходу. Немає тут ані кінця, ані початку, ані „дитячого лепету“. Блискуче джерело життя, форми, барви і правди, відданої мовою абстракції й мальовничості, найдоскональшою із усіх мов. Тут не можна просто зрозуміти, як це недавно ще численні вчені (м. ін. Кондаков) могли бачити в Кахріє Джамі верхівну точку руйни і кінця мистецької Візантії.

Історія Богоматері, Христа, їх перші роки, науки і чуда представлені на мурах обох наддверей і полудневого притвору в їх усій ширині.

Облік Спасителя, що сидить на престолі, Теодор Метахіт згинає коліно у глибокому зворушенні, тримаючи мініатюрний модель відновленої Церкви Спасителя. Експресія очей цієї східної людини з темними бровами, що лучається тоненькими рисками (Метахіт був з походження вірменином), має в собі щось дитячого, щось хоробливого і ввесь плоский і блідавий овал його постаті, із чорними мов смола бороною й вусами (ніс тоненький і загнутий), має подивугідний характер індивідуальності в портреті... Композиція цієї досконалої мозаїки, де на просторі золотого, і то якого золотого! тла розложені дві силуети, переносить мене ще більше в атмосферу мистців-палеологів.

Численні композиції, де представляється життя Марії й Христа розложені головню за архітектурними темами, що відповідають просторам та розмірам. Ніші завальними аркадами, трикутниками, периметри й прості кути склепін і луків, кожна із тем створених архітектурною льогікою, є знаменито зазначена мозаїстом за законами архітектоники.

Три віки розділяють славні мозаїки із святині в Дафні (біля Атен) від тих, що в Хорі. Порівнюючи їх зблизка бачиться, як валиться підтримувана цілі віки легенда про інерцію й закаміність візантійського мистецтва, легенда, що підносить фатальну різни-

цю поміж Сходом і Заходом, між монументальною абстрактною Візантією й реалістичною імперією пап. (На честь Заходу цю легенду знищили передусім Шарль Діль і Габріель Міля, ці ентузіасти візантійського мистецтва, що нині є першорядними французькими дослідниками). Не лише гама кольорів, але й іконографічна композиція та схема міняються вічно й ненастанно і це, в духу ліричного драматизму, що просякає всю школу царго-

сякнута рухом і драматичним змістом; їх архітектоніка розвивається чутливою рукою, що знає красу деталей, кривих, контрастів, барв і форм.

Виходячи з церкви думаю про Джатта і про перший італійський Ренесанс, славний по цілому світі. Та на яке місце поставити Ренесанс Візантії, доказаний так блискуче мозаїками Хори? На якому ґрунті справді пустила наріст нові свідомості? Це ж щастя, що турецький фанатизм не знищив зо-

О. Грищенко.

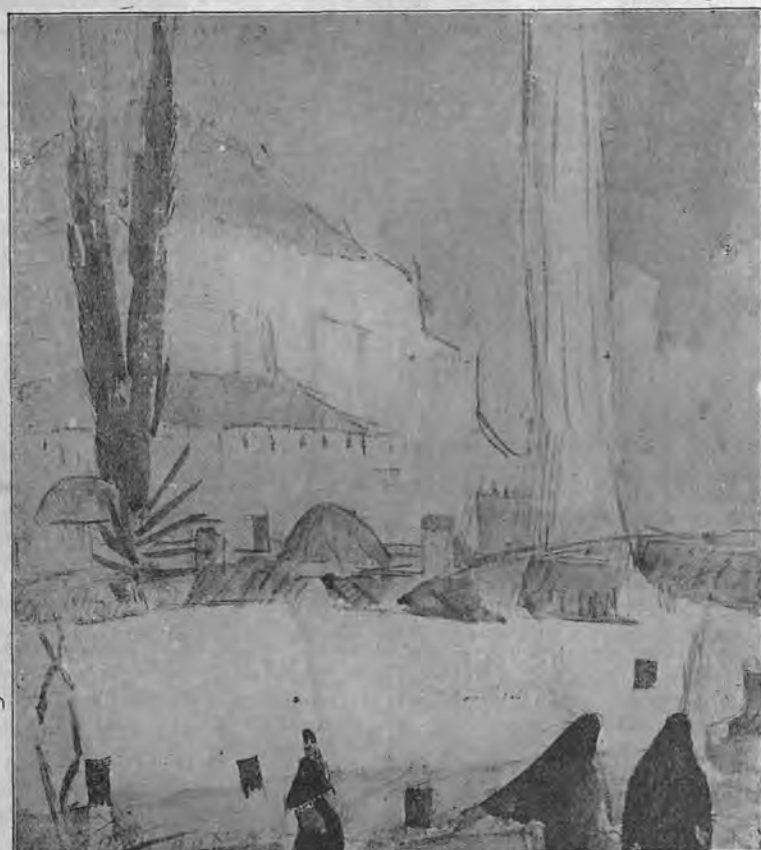
Св. Софія в Царгороді (аквареля 1920 р.).

ричних сходів. Зелена яшчірка, мов би з емалії, затримувється і застигнувши розглядає мене, повернувши вбік голову. Видно, як пульсує її ніжна шия, як моргають її дивні оченята. Сверчки прорізують безперервно розжарене повітря. Сонливий спокій перебиває брутально своїм різким свистом сирена. Облік мене переходить стара туркиня. Вона пряде білу вовну, націплена на округлому дрючку й віддається вочи свою безконечну нитку... За нею тягнеться великий білий баран, із червоним нашійником. Небо покривається прозорчастими хмаринками й підихає свіжістю. Спішусь до Кахріє Джамі, виходжу почерез село, попри фортифікації з обрисами такими римськими, чудовими і зворушливими, як ніколи. Там, де німці знищили мур, відкривається широка панорама на Хору. Славний монастир, збудований Юстиніаном, був давніше серед мурів Хори; пізніше його зачислили до міста. Сонце відбивається на оранжевих барабанах і синявих заокругленнях купол.

Мозаїки захоплюють мене наново. Тонка візія мистців уся просякнута духом Сходу. Що за барва, які силуети, яка орнаментика, вкупі із зухвалістю задумів і подивугідною конструкцією! Ніколи, здавалося, ці мозаїки не були так добре освітлені, як цього попудня. Золото і самоцвіти граються в кубках барви, розложених геніяльно

*) Нарис цей у виривках вибираємо із розкішно виданої книжки нашого земляка: Gritschenko, Deux ans a Constantinople 1919—1921. Paris 1930, ed. Quatre Vents.

Ціна 700 фр. Мистець наш відомий теж як знаменитий візантинолог і своїми працями на ту тему здобув ім'я у науковій світі. Містимо цей фрагмент з нагоди вистави праць мистця у Львові (грудень 1937.).

О. Грищенко.

Мотив з Царгороду.

родських мозаїстів, від 14-го віку. Благовіщення з Дафні є просте та архайчне. Тут статичні вартості підкреслені, — їх творець, віддихає глибоко, будуючи образ епічний, образ сили й подивляючої простоти лаконічними способами. Зате мозаїки в Хорі про-

всім коштовного візантійського пам'ятника, без якого італійський Ренесанс не мав би суперника. Бо-ж, без ніякого сумніву: omnis lux ex oriente.

Це не дурничка, що Дуччо вчився в Царгороді, — гіпотеза, що вясняє все мистецтво сієнського майстра, ще перед Джоттом. Це не дурно інший великий майстер, Чімабуе (якого розмах і глибина переростає всіх італійських малярів) був учнем візантійських мозаїстів, що працювали у Фльоренції та що вплинули на початкову творчість Джотта, учня Чімабуе. Зовсім природно приходить здогад, що остання фаза візантійського мистецтва пустила паростки в новому Ренесансі навіть в Італії. А все ж Захід погорджує мистецтвом Візантії: все сире, похмуре, бездушне. Це й причина, що щоб обяснити існування мозаїк у Кахріє Джамі, винайшли вивернену теорію, ніби то про вплив Італії на Візантію, теорію, що немає ніяких рацій існування, що має свою підставу на тому самому принципі, на суперництві і розбіжності Сходу й Заходу, ортодоксів і латинців. А все ж джерело цих мозаїк ясне, без ніякого впливу Заходу. — Кольорит, (барва) ніколи не були привілеєм Італії, окрім Венеції, що завдячує свій кольорит близькості Царгороду й тисячлітній традиції з Візантією) — композиція, концентрація нових типів і деталей, епічний зміст та емоційна сила — все це зродилось тут, на тому ґрунті, що його історія опустила аж до наших днів...

Контемпляція — це початок мистецької Візантії. Вона одна дає міру кожного прямування, кожного надхнення, вона є ключем усіх ідей. Це вона зродила порядок у композиції, рівновагу барвних обемів, абстрактне життя, емоцію й образ пластично зреалізований, а не конвенціональну копію природи.

„НАЗУСТРІЧ“ у 1938-ому РОЦІ

Цим числом закінчуємо четвертий рік видавання нашого журналу. Чотири роки! В історії це небагато, але-ж коли брати під увагу нинішні часи то для літературно-мистецького журналу це великий шмат часу. Ріжно бувало за той час. Ми самі свідомі того, що наша праця не завжди була на однаковому рівні, що були випадки, коли числа нашого журналу не задовольняли читача. Але читач, якого, уста викривлювало незадоволення, напевно не уявляв собі того, як виглядає праця „за кулісами“ видавництва, тобто там, де читач не має змоги заглянути: кілька усяких перешкод, кілька різних недочетів, кілька негод! А все те впливає на вигляд журналу. Та читача це не обходить. Не подобається журнал — він відмовляє його і не хоче читати. Правильно! Ініціатива, щоб поправити справу мусить вийти з Видавництва.

Робимо спробу.

Наш журнал у 1938-ому році виходитиме значно переорганізований, у новому мистецькому оформленні під редакцією колишнього співробітника „Назустріч“

СВЯТОСЛАВА ГОРДИНСЬКОГО

Значно збільшений склад співробітників зпоміж наших найчільніших письменників, мистців та публіцистів дасть запоруку, що наше громадянство матиме в „Назустріч“ живий і цікавий журнал необхідний для кожної культурної людини

ВИДАВНИЦТВО „НАЗУСТРІЧ“

ФЕДІР ДАНИЛІВ

У перші роковини смерти В. Стефаника

Рік тому принесли часописи коротеньку вістку:

„Дня 7. 12. 1936 в год. 3.30 над раном в Русові замкнув на віки очі письменник Василь Стефаник в 65 році життя.

Дальше повідомляється про день похоронів.

За цєю коротенькою, а так боляче змістовною вісткою, кілька днів пізніше, на сторінках часописів, від найправіших до найлівоших напрямків, появились великі статті, що без винятку списували велич постаті письменника, та зясовували величини страсти, що ми її понесли.

Читаючи ці звістки, ми переконувались твердо, що помер великан і хотілося за одним старим римляном крикнути всім: слухайте, Великий Пан помер!

Але ні, не треба було.

Бо від гомону смерті і так голосно було на українській землі.

Тоді зібрав нас сум, отой великий сум, що приходив до людини завжди, коли вона стрічається віч-на-віч із смертю другої людини, коли серце людини спинається нараз у своїй праці, хочби воно не знало кому належало.

Колиж це людина тієї міри що Стефаник, що виринає перед нами ще образ, що відходить поволи у незнане стара генерація, а під впливом родиться питання: чи є кому зайняти опорожнений пост?

Ніяково робиться, коли розглядаючись, не бачите наслідників.

Може тому, що людини вже з природи притаманне, не признавати своїх сучасників, тих, з якими день-у-день зростає, що так точка в точку подібні до вас.

Бо Стефаник, хоч нам сучасний, то слава його імені, станула на вершинах ще тоді, коли то 1901 р. сказав про нього Франко: „Василь Стефаник може найбільший артист, який появився у нас від часу Шевченка... Це правдивий артист з Божої ласки“.

Може бути, що власне тому не можемо признати наслідства по Стефаніку нікому із сучасних.

Може...

Та прогомоніли великі, сильні слова дитирамбів талантові Стефаніка в пресі, призабулися величаві похорони — життя не любить маніжистів: мертвих мертвим залишить, живим же живе думати треба, бо інакше залишитесь поза його скобками.

„Не можна бути надто сентиментальним“.

Тому, коли може навіть хто розворушений словами найвищої похвали й признання, захоплення творчістю Стефаніка обіцяв собі познайомитись з його творами, — залишив свої гарні наміри тільки намірами — твори-ж Стефаніка, може вже у читача на столі, лежать собі дожидаючи, коли їх власник, ведений химерним настроєм хвилини, візьме їх в руки н ате, щоб зараз ними кинути.

Йому, мовляв, треба легкої лектури, ну й такої, щоб було що читати. Розумій: книга груба на сантиметри.

А лектура творів Стефаніка — лектура справді зовсім не легка.

Знав це найкраще сам Стефанік і не раз про це згадував.

В антракті вистави його „Землі“, інсценізованої нашим талановитим режисером В. Блавацьким в театрі „Заграва“ в Коломиї, Стефанік сидів на паках в гардеробі, казав до Блавацького: „Ти з мене чоловіка зробив... Бо мене не люблять і не читають“.)

А в манускрипті, що залишився по його смерті, в рефлексіях на тему інсценізації пише: „Я знав і знаю, що я не мав і не можу мати публіки... я боявся що (внаслідок інсценізації) втрачу і ту невеличку публіку, яку до тепер мав а найбільше непокоїв мене покутський діалект“.)

А непокоїть було чим, бо Стефанік справді ніколи читачів не мав за багато.

Як це дивно: наймаркантиша поет нашого нової літератури, від смерті Франка єдиний наш великан, якого ми з гордістю могли показати Європі — знаний і люблений був тільки гуртом вибранців.

Хоч творчість його, — по словам поета —

„...морська глибина“

що її згрунтувати, треба поборити труднощі, за теж

Василь Стефаник
Дереворит Василя Касіяна.

„хто в ній пірне аж до дна, той хоч і труду мав досить, дивні перли виносить“ —

То всеж таки мало було і є таких, що малиб приємність в ловлі цих перел.

Стефанік — син землі.

Не самим тільки походженням, але ще більше творчістю.

Власне творчістю.

Нехай інші зовуть його поетом твердої душі, співцем горя чи як там ще —

для нас він просто — син землі.

Тому й творчість його є як та земля: тверда, важка коли читати її, але і плодюча на великі думки як вона — земля.

Про нього, Стефаніка, інший чаклун слова, знавець душі гуцула, Черемшина, пише:

„Серед маю весни — як поміркі горбами розгорнули свої зелені хліба і напроти сонця їх вигрівали — а зазубля дурила мужиків щастям — урожаєм — прийшов він на мужицький світ на ниві, яку дедя оралі а мати від меж відсапували.

Свіжіська рілля вхопила його першешній плач і сховала під скиби аби там кльчився тай ріс тай колосився газдам на пожиток.

Усі чічки розцвілилися, усі зела наблизжилися, усі хліба підоймилися, усі межі позбігалися“...

Остап Луцький прощаючи Стефаніка у далеку мандрівку, над гробом казав:

„Старий Стефанік, батько покійного Василя, передав йому свою мудрість, досвід не тільки свій, але й усіх предків роду, що жили й господарили в Русові. Ця глибока мудрість говорила молодому Василю, що земля — це величезна, не тільки господарська, але й таємна живлова сила, без якої наріс не може жити — що земля годувалася і що з нею звязаний увесь моральний та суспільний світогляд її дітей — нещасливих, коли відірвуться від неї, що тому на всіх шляхах життя діти української землі мусять ціпко й глибоко закорінитися в рідну землю. Вонож не тільки рілля але й Батьківщина“.)

Земля — стихія...

Довкола неї, в її орбіті кружляє ціле життя людини.

Вона для людини закон, якого людина не сміє переступити. Тільки завдяки ній людина має сили пробиватись життям. Її тримаючись поборює людина все й переможно вийде з життєвого бою, бо для людини її сила те саме, що для мітичного Персея.

— „Наше діло з землею — каже Семен до Данила, що втікаючи перед війною покинув свою Буковину та втік в Галичину — пустиш її, то пропадеш, тримаєш її, то вона всю силу з тебе вігортає, вічерпує долонями твою душу; ти припадаєш до неї, горбиш си, вона з тебе жиди вісотує, а за це то у тебе отари, та стада, та стоги. І вона за твою силу дає тобі повну хату дітей і внуків, що регочут си, як срібні дзвінки і червоніють як калина“.

І Семен із гірким викидом запитує Данила, картаючи його:

— „Та куди ви си вибрали? За панами і за жидами?... Як уйдете у чужий язык, у великі студені мури, то доля розфурее вас по камінню і лиш снитисі вам буде наша красна земля, а ру-

ки заkostenілі будут з непамети сіяти на сміх панам, що спацірують, яру пишчицу по камінню. Бог не прийме вас до себе з того каміння, але віде перед свої ворота, як вас убють на вашій землі. Вертайтисі на свою мнєконьку землю, там буде вас Бог благословити і на шибениці“.

Коли хто свою землю покидає, то сходить з ума, як Данилова жінка, що „то в мене перша, уже п'ятдесят ро-

хати. Можна — проши...

Віхожу на двір а ліс шумит, словами говорить: верниси, Антоне, до хати, верниси мой“.

Хоч як боляче не слухати голосу Ліса, але покидати треба, бо „не мое“.

„Іду. Лиш поступивем си а вікна в плач. Заплакали як маленькі діти. Ліс їм наповідає, а вони слёзу за слёзов просікають. Заплакала за мнов хата. Як дидитина за мамов — заплакала.

Обтер ем полов вікна, аби за мнов не плакали, бо дурно, тай відступив ем цалком“.

Він не шукатиме петлі. Але згарятиме поволи спалований тугою.

— „Аді в пазусі маю сину книжечку. Оце моя хата і моє поле і мої гори. Іду собі з нев на край світа. Книжечка від цісаря, усюда маю дві-рі вітворені. Усюда. І по панах і по жидях і по всекі вірі“.

І носачи воду в місті він згине як пес марно десь в комірчині чи на піддаші.

В природі, на землі рік-річно відбувається процес вимирання, величній містерія народин і смерті життя. По літу приходять осінь і зима, все що літом розкішно цвіло й зеленіло стає сухим бадиллям чи навіть зовсім зникає.

Може дивлячись на це Стефанікові герої глибоко свідомі, що так „мус бути“ і з людиною й тому до смерті підходять із спокоем, що їм моглиб позавидувати старинні стоїки.

Смерть таки щось у них природне й самозрозуміле, що не викликає якогось окремого почування болю, розпачі, колиж і є вони, то це тільки мент, по якому приходить холодна резигнація:

Малий Семенко з Кленових листків (йому може 8 років) по відході батька до праці, залишається із смертельно хорошою матір'ю біля своїх молодших братів та сестер. Батько казав віднести йому дитину до Василихи, аби поплакала, тож відходячи, каже він діловом до своєї матері:

— „Дедя зсукали ще свічку, тай казали, що якбиете умирати, аби нам дати у руки і засвітили. Коли я не янаю, коли давати?“...

Взяв дитину тай вийшов.

Це саме спокійне, як морозом проймаюче, відношення до смерті у „Святому вефрі“:

Баба синя як пуп сиділа на печі посеред купи дрантя і безупину біла головою в стіну а з припічки син її спокійним тоном говорить і між ними завязується розмова:

— „Та коби хоть Бог змидувавси та муки вам довгої не дав тай лежі... аби вас борзо спрйтав“.

О. ГЕНРІ

Зачаровані бохонці

Місс Марта Мекам мала ту малу пекарню на розі (ту, що до неї входиться вгору трьома сходами й, отворяючи двері, автомагично дзвониться малим дзвіночком).

Місс Марта мала сорок літ, дві тисячі доларів у банку, чутиве серце та два штучні зуби. Багато людей, що мали менше даних, як Місс Марта, щасливо одружилися..

Двічі, або тричі на тиждень приходив до крамнички Місс Марти покупець, що вже віддовшого часу цікавив її. Його одіння було місяцями перегерте й полатане, місцями помяте й лискує. Та попри те він робив вражіння порядної людини: все був дуже ввічливий.

Він усе купував два бохонці черствого хліба. Свіжий хліб коштував п'ять центів, а за п'ять центів можна було мати аж два бохонці черствого хліба. Він купував тільки черствий хліб.

Раз Місс Марта доглянула на його пальцях червоно-брунату пляму. Це їй насунуло здогад, що він артист, а дотого дуже вбогий. Без сумніву замешкував на піддашші, де малював образи, споживав свій черствий хліб та мріяв про ласощі в крамничці Місс Марти.

Часто насолоджуючись свої-

ми котлетами, пухкими рогликами з мармелядою і добрим чаєм, Місс Марта зідхала. Їй хотілося би, щоб той милий артист ділив з нею її смачну страву, замість сидіти самотньо на тому стриху, де певно товклись небезпечні продукти. Як би вже чули, серце Місс Марти було вельми чутливе.

Щоб випробувати свою теорію щодо його заняття, вона принесла раз зі своєї кімнати мальовило, яке вона колись купила на випродажі. Цим архитвором прикрасила вона полицки з печивом, за прилавком.

Був це венецький пейзаж. На пляні стояла пишна мармурова палата (так бодай стояло написане на етикетці під образом). А решта складалася з гондолі, (що в них сиділи пані, мачаючи кінчики пальців у воді), були ще й хмари, небо й багато світлотіни. Ніякий маляр не міг не помітити такого образа.

Два дні пізніше з'явився її цікавий покупець.

— Два бохонці черствого хліба. — сказав він зі сильним німецьким акцентом.

— Маєте тут гарний образ, мадам, — він завважав, підчас коли Місс Марта завивала хліб в папір.

— Ой синку, я так тої смерті, як мами рідної чекаю... Але не привиджує си.

— Та смерть прийде, але коли. А коні стоя“.

„А коні стоя“ — оцей висказ не менш сильно ділає, як звістка, що кат жде, а всеж це у них звичайна розмова. В тому найважніше те, що шкода коней, що за довго на поготові будуть.

І всі вони такі, кільки б їх не взяли. Вони знають, що так треба, що так мусить бути, бо таке є право землі й тому баба із „Скону“ з філософичним спокоем роздумує:

„Умирати би кожному, смерть не страшна, але довга леж, ото мука“.

За теж, що вони того права свято додержують, що їм його земля диктує — земля для них ласкава.

Завдяки їй, може тільки бути пережита така сцена як у „Маминому синку“, де чується, що хатою війнуло крило ангела.

Стефаніків герой знає, що тільки завдяки землі він у світі чимось, що життя його цупко із нею звязане.

Тому й герої „Кам'яного хреста“ мусить аж влитись до безтями, щоб задавити той туск, що обняв його, коли все попродав і збирається до Америки, й тому дід із „Межі“ мусів богачеві встроити косу в саме серце за те, що підорював йому межу а вираючи каже: „А ти Боже, як можеж то прости, а не воля Твоя, то жбурни мене в Твій вічний кремін... А я Тобі кажу, що я ніц а ніц не жалую, (свого вчинку)... бо мої ниви на весну зелені із вітром говорять... А розмова їх обоїх родила в мені молитву до Тебе, Боже, таку що Ти ніколи не чув і за що молитву то Ти повинен мені дарувати“.

Це так він боронить тієї життєдайної землі в мирні часи.

Колиж прийшла воєнна хуртовина й молоді сини Марії бистрими соколами полетіли на поклик боєвих літаверій о-свободжувати Золотоверхий — Марія каже до свого наймолодшого сина:

„...Біжим синку, за ними, аби ми їх здогонила, най мені дурний мужиччі простять. Я не знала, добре, а невина, що моя голова здуріла як тота Україна забирає мені діти“.

У цій хвилині вона свідомо що Україна (земля) сильніша за її материнську любов і вона мусить своїх синів дати їй, бо інакше розігне, як ном, свій світ на двоє: по одній стороні будуть її сини з Україною, по другій вона сама.

Старий же Максим із „Синів“, що синів своїх теж їй віддав і зоставивши на світі самотній, уже без цілі в житті, по важкій праці, якої всеж таки не кидав (закон землі — працой до останнього віддиху) у замертвілій хаті

— Так? — промовила вона, захоплена власною хитрістю, — я так подивляю мистецтво і — (ні, ще не можна додати „маларів“) „і малюнки“ — вкінці докінчила. Чи ви думаєте, що образ є добрий?

— Композиція в ньому зла. Перспектива зла. До побачення, мадам. — Взяв свій хліб, склонилися і скоро вийшов з крамнички.

Так, він напевно мистець, думала Місс Марта, забираючи образ назад до своєї кімнати. Як лагідно й ласкаво глядять його очі зпоза окулярів! Яке внього широке чоло! Вміти оцінити перспективу одним поглядом — і жити черствим хлібом! Але генії дуже часто мусять звести завзятий бій, щоб здобути признання.

Скільки би мистецтво й перспектива скористали на тому якби такого генія можна підслухати банковою книжечкою на дві тисячі доларів, пекарнею і чутливим серцем, щоб — Та це були тільки мрії Місс Марти.

З того часу він дуже часто задержувався довше в крамничці, для малої розмови з власничкою. Видавалось, що він спрагнений бадьорих слів Місс Марти.

Він дальше купував черствий хліб. Ніколи він не дозволив собі якогось тістечка чи млинця.

Здавалось їй, що він уже змарнів і посумнів. Її вразиле серце боліло на згадку про ті два черстві хліби, їй так біжалося дати ще чогось доброго до них, але все в останній хвилині не ставало їй відваги. Вона не сміла на-

1) Л. Нигрицький: Стефанік на сцені — „Новий Час“ ч. 15/37.

2) Тамже.

мату
ЗАБЕЗПЕЧИ МОЮ ДОЛЮ
КАРПАТІ

ОБЕЗПЕЧЕННЯ-ЛЮБІВ. РИНОК 38.

клякає одинцем перед образом Богоматері молячись:

„А Ти Божа Мати, будь мойов газдинею; Ти з своїм сином по середині, а коло Тебе Андрій та Іван по боках... Ти дала сина одного а я двоє“.

Отак зачата високим тоном величній симфонії любови землі, вся в дивитимана, кінчиться могутнім акордом свідомої жертви з дітей Марії та Максима з „Синів“.

„Ти дала сина одного, а я двоє“.

Любов землі і той просто магнітний вплив її на ціле життя людини — стрижень, біля якого обносяються сотки дрібніших подій із щоденного життя, майстерним словом описаних Стефаніком. А кожний маленький нарис, слово навіть поодинокі — томи.

Не сила їх в короткому нарисі переповісти а вже понад силу звичайного читача переказати те багатство прегарних, сильних, зворушливих вражень та почувань, що їх переживається читаючи його твори.

Це хіба мігби переказати другий такий майстер слова як Стефанік.

Миж вдоволяємось тим, що можемо мати такі переживання.

Якобзен у своїй прегарній повісті Ніельс Лигне устами свого героя каже приблизно так:

„Колиб я міг розказати тобі те, що я тут, в душі почуваю... Але ні, не для мене неможливе — бо слова, якими хочу описати стан моєї душі, такі самі, як тоді, коли дивився на воду, що під льодом: там бачиш картини, узорі, до яких тільки у сні душа радісно усміхається. А розібеш лід — рукою витягнеш хабаззя, що й дивитись не варт на нього“.

Таке саме почування родиться у читача, коли хоче словами переказати всю красу вражень та переживань під впливом лектури Стефаніка.

Дехто каже що трагедія Стефаніка, його творчості, було те, що не писав він великих творів. Великих в розумінні обемистих, менш або більш товстих книг, от так по 200, 300 сторінок.

Справді, вся спадщина по Стефаніку — книга ледви 250 сторінок завбільшки.

Воно правда, що є різні читачі: є такі, що письменник у них щось варт, коли пише книжки „грубі“, тоді є що на вечір взяти до ліжка, за дві години перелістувати, середину випустити, на кінець подивитись, яка доля

судилася героєві повісті і книжка прочитана. Є другі, що навіть так не читають а тільки з вигляду книжки оцінюють письменника, але є ще й вищого автораменту читачі, що для них „цікава“ лектура: сензаційні повісті, перверзні еротика, Вводеси, Марчинські чи т. п.

Для таких читачів Стефанік з своїми коротенькими нарисами — звичайно — ніщо.

Але ж хто в літературному творі шукає глибокого змісту, мистецтва слова — у творах Стефаніка знайде невичерпні скарби.

Бо побіч змісту глибокого, Стефанік у своїх творах мистець слова.

Не багато є таких, що уміють так прецизно орудувати словом як він.

Бо він, як сказав один наш фейлетоніст — силач слова:

„Мова як залізна штаба. Лежить собі при битім шляху. Багато пробує з неї взори робити та не вдається. І тільки часом підійде силач до неї; штаба й йому не піддається легко. А тоді він пригріє її жаром свого серця, розпече до червені, залізо м'якне як віск а він гне і гне. А зпід його пальців виходять взори, яких очі не бачили“.

Такий силач слова — Стефанік.

Твори Стефаніка як старе вино: хоч небагато його, але божеське тепло життями розсидяє.

Стефанікова творчість — то література писана

Вона існуватиме, житиме доти, доки існуватиме наш народ, доки існуватиме культурне людство.

До безтими закоханий у життя Вергарн в одному із своїх хтвирив каже: *Toute la vie est dans l'enos!*

У вільному нашому перекладі цього поетичного висказу скажемо:

Правдиве життя, його суть — у постійному взлітанні в гору.

Тільки в цьому вічному взлітанні і є сенс життя.

Тільки для нього варто і треба жити.

Про це взлітання певно й думав Стефанік, коли в „Мойому слові“ писав про себе:

„А крила гояться і я знов лечу до сонця, до щастя“.

Творчість Стефаніка у тому вергарнівському взлітанні — ступінь.

Тож варто й треба читати Стефаніка.

*) Роман Купчинський — „Силач“, „Діло“ з 8/12 1936.

ОЛЬГА ОЛЕКСАНДРА ДУЧИМІНСЬКА

В Олени Кульчицької

Я дуже зраділа, коли свого часу приїхала на зїзд музеологів до Перемишля, а на двірці стрінула мене п.

но стіни вкриті вартісними образами.

П. Кульчицька, це універсальна людина. Ніяка робота їй не чужа. Усе

Олена Кульчицька.

Олена Кульчицька, як свого гостя на час зїзду.

У пань Кульчицьких була я вже кілька разів, але лише в характері кількохгодинного гостя. У великому багатстві різноманітного мистецтва в їхньому домі годі було як слід розглянутися і полюбуватися артистичним оточенням за короткий час офіційних відвідін. Хотілося теж пізнати Кульчицьку у буденному житті, яке в мистців таке різне від звичайних людей. Та в домі Кульчицьких буденності немає. Хоч би при найбільш прозаїчній занятті у її руках, та виконанні відчувається стопроцентова артистичність. Милим у якому Кульчицька уладила своє життя, є глибоко мистецьке. Тут повна гармонія високомистецьких заінтересувань з буденщиною: все в час, все в своєму місці. П. Кульчицька дуже точна і в неї глибоке замишування порядку і незвичайне почуття об'язку.

Дивна гармонія різноманітної обстановки. Ліжка — і в цій же кімнаті ткацький верстат, на якому повстають відомі килими Кульчицьких. Олена дає проект, Ольга виконує. Уся дерев'яна обстановка — проекту і помислу самої п. Кульчицької. В другій кімнаті кожний кут це інший світ, а все разом творить мистецьку гармонію. Очевид-

зміє, все введе гарно, почавши від високомистецьких праць пензлем, аж до домашніх справ. Все зрівноважена,

О. Кульчицька.

(Пряха (дереворит).

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ
НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ
БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА
ЯКИМ Є
КНИГА ЗНАННЯ
УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЮПЕДІЯ
ЗАМОВЛЯТИ
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМІЯ

разитися на його гнів. О! Вона добре знала гордість мистців.

Місс Марта почала носити в будні свою шовкову блюзку в блакитні горошки. У своїй кімнатці за крамницею, вона приготувала собі якусь таємну, чародійську масть і нею набожно щодня смарувала собі обличчя.

Одного дня, як звичайно, покупець поклав на прилавок свою ніклеву п'ять центову монету та зажадав двох черствих бохонців. Підчас коли Місс Марта сягала на полицю за хлібами, на вулиці счинився заколот і важке авто вогневої сторожі переїхало з грюкотом та ревом сирен попри крамницю.

Покупець кинувся до дверей щоб побачити, що там сталося. Місс Марта під впливом такого надхнення використала нагоду.

На долішній полиці за прилавком лежала грудочка свіжого масла, що його десять хвилин тому приніс молочар. Ножом від хліба вона надкрила оба бохонці, вложила там добру паїку масла і знов затулила їх.

Заки покупець відвернувся від дверей Місс Марта вже обв'язувала готовий пакет мотузком.

Коли він врешті відійшов по незвичайно милій балазці, Місс Марта всміхнулася до себе, однак не без якоїсь неясної тривоги.

Чи вона повелася надто визивно? Чи він не образиться? Хіба ні. Нема мови харчевих товарів, так як є мова квітів. Масло хіба не могло бути символом нескромної, недівочої визивності.

Її думки беззастанно кружляли довкола цієї теми. Вона уявляла собі його вираз, як він відкрив її підступ.

Він відкладе свою палітру й пензлі. Він малює образ, де перспектива без закиду. Він відступить врешті від станка, щоб спожити свою марну вечерю з сухого хліба й води. Надкриєть один з бохонців — ах!

Місс Марта зарум'янилася. Чи згадає він руку, що вложила там масло? Чи він...

Дзвінок при входових дверях сильно задзвонив. Хтось галасливо ввійшов до середини.

Місс Марта вибігла до крамниці. Застала там двох мужчин; один був молодий, курив люльку — він був їй зовсім не знайний. Другий був „її“ артист.

Його обличчя заливала кров'ю гніву й обурення, капелюх зісунувся на одно вухо, а зпід нього вилазило в безладді розкуйовдане волосся. Він дико погрожував п'ястками Місс Марті. Так, Місс Марті!

„Думмкеф!“ верещав він до неї; „Таузенддоннер!“ — чи щось таке по німецьки.

Молодий чоловік намагався відтягнути його.

— Я не піду! — сердито боронився той. — Не піду, доки не скажу їй!

Він гримав п'ястком у прилавок Місс Марті, як у бубон.

— Ви мене знищили! — його сині очі кидали лискавки зпоза

окулярів. — Я вам кажу, ви стара нахабна кітк!

Місс Марта немічно приперлася до своїх полиць, покляла одну руку на свою шовкову блюзку в блакитні горошки. Молодий чоловік схопив тамтого за обшивку.

— Ходіть уже. Ви досить сказали! — Він насилу витягнув його з крамниці на вулицю, і знов вернувся до Місс Марті.

— Може вам треба вияснити, пані, що сталося, — почав він клопітно, — Це є Блюмбербер. Він архітект рисівник. Ми працюємо разом в одному уряді.

— Він уже три місяці працює над проектом на новий міський ратуш. Ви може знаєте, що на цей ратуш оголошено конкурс. Саме вчора він витягнув тушем обриси. Перше робиться рисунок олівцем, відтак витягається його тушем, а коли він готовий, тоді вимазується знаки олівця черствим хлібом. Черствий хліб ліпший, як індійська гума.

Тому Блюмбербер купував тут усе черствий хліб. Гм — сьогодні — но — ви ж самі знаєте — масло зовсім не надається — тепер пляном Блюмбербера можна б хіба перекладати закуски.

Місс Марта вернулася до своєї кімнатки, за крамницею. Вона зняла свою шовкову блюзку в блакитні горошки й заступила її старою брунатною, що вживала на будні. Чудодійну масть на обличчя вона викинула крізь вікно до бочки з відпадками.

О. Кульчицька.

В церкві.

стю мистецьку техніку різних ділянок, як: малярство, рисунки, дерево і міде-рит, емалія, килимарство та моделювання в скульптурних матеріалах. Відтак враз зі сестрою Ольгою (яка до сьогодні є її вірною приятелькою і помічницею) відбула подорож по Європі, присвоюючи собі це, що мистецтво дає рису європейської культури.

По першій своїй виставі в 1908 р., в польському „Товаристві Штук Красних“ образи її були відтак, ще на ба-

спричинило їх кількоразове арештування, а навіть тримісячну тюрму в Барановицях.

Тепер Олена Кульчицька працює як професор у двох гімназіях у Перемишлі. Цікавиться також, оскільки дозволяє час, ще й суспільною працею.

Як же гарно доповнюють себе обі сестри Кульчицькі! П. Ольга Кульчицька є учителькою практичних за-

АРЕТА

Блудний батько

Присвячую о. Юліанові Дзеровичеві.

Східне вікно горіло рубіном, південне блідим топазом. Був ранок. Довкруги снігався травень.

Андрій Орішний встав з ліжка й всміхнувся. Та не до чудового ранку. Він вірив у сні й вірив у те, що коли снився йому його був-шій учитель Юліан Бігус, буде мати щасливий день. Саме такий день мав бути сьогодні.

Взвз на ноги чоботи, порскаючи обмився до пояса, одягнувся, забрав кріс і так вийшов до другої кімнати снідати. При столі стрів жінку й сина вже також зібраного до школи. Всі були в добрих настроях. Чеслав їв сьогодні без принуки, дістав похвалу від батька й аж пікав з радости, хоч це йому як учневі середньої школи ніяк не підходило. Вийшли опісля разом на двір і зараз розійшлися. Чеслав до школи, Орішний до недалекого будинку, де містилася місцева поліція. Комеданта й товаришів ще не було, але Андрій взявся відразу до праці. Багати досвідом й дуже спосібний, був правою рукою свого настоятеля, робив звичайно за себе й за нього.

Години минали. Минув час почти. Нічого досі не зайшло такого, з чого Андрій міг би радіти. Та за момент покликали його до шефа, а той вручив Орішному іменування на команданта поліції в більшому місті.

Орішний зараз побіг до дому та казав робити приготування до візду. Роботи було гук, але серед радости все видавалося іграшкою. Навіть жінка Орішного пані Нана з утіхи забуваючи про свою роллю великої дами забралася зі запалом до праці. Андрій зразу виліз на стрих і подавав служниці що цінніші річі, щоби забирала на долину. Він любив працю і ситематику, тому крок за кроком переглядав кожний закуток. Коло комина завважив малий куферок. Пізнав його зараз. Кілько років тинявся з ним по різних місцевостях від хвилни, як пішов зі села, доки не став жандармом. А і тоді ще служив, доки Нана не викинула його ось тут на відпочинок. Пережив і війну. Тепер лежить старий і ще робить службу. У ньому повило паперових шпартгалів.

Андрій виняв з кишені жмут ключів і відчинив замок. Було пізнати, що тут нераз господарили миші, що давно повигризали собі догідні входи й виходи. Орішний сів на бочку обернувши її дном догори. Ділив усе на дві частини. Одну щоб спалити, другу щоб сховати. Награвив на любовні листи від своєї жінки, даліше на листи малярки, з якою жив за війни пів року, то від чешки, малої білявки, яка його може таки на правду любила. Дивувався, що достояли до того часу, не вважаючи на його велику обережність й сприт Нани. Розсміявся. Вона ж знала лише свою рідну мову. Переглядав даліше. Перед очима снувалися спомини, але самі веселі, радісні. Згадав кілька ночей провів на гулянках, кілька мав жінок, що дивилися у нього мов у сонце, а між якими не бракувало справжніх дам з товариства. Багато пережив, багато бачив. Та має одно вдоволення: все з кожної ситуації виходив переможно. Зі всього вмів викрутитися, ніколи не стратив даром грошей, а навпаки зібрав чимале майно.

А ось досить невиразна знимка семирічного хлопчика з підписом „Андрій“. Знимка пахла чимсь дивним, а Орішний знав, що це васьлюк. Марта так люби-

ла те зілля. Й він побачив у виразному, наче дійсності, спогляді волошкові очі Мірти. Її запашний вінок на голові, а надівсе чарівні весняні ночі проведені в розцвілому саді. Він був тоді ще дуже молодий, Марта трохи старша. Любив згадувати ті часи ще й досі. Ніяка жінка опісля не дала йому так багато вдоволення. Пішов потім від неї і вже не стрічався. Лише по семи роках, коли Андрій був уже жонатий, прийшов лист. Властиво не лист, а знимку ось тут більше не загля- його власноручним підписом „Андрій“. Тоді Андрій сховав знимку ось тут, більше не заглядав до неї й забув про все.

Тільки років минуло... Сягнув останній раз у скриньку. Самі куски непотрібу! В руці остала лише обгортка зі старої біблії, яку Андрій дістав учнем у своєму селі за „визначний іспит“. Обернувшись на другу сторону. Там була дописка з підписом учителя Юліана Бігуса, до якого Орішний ще й досі чув щось у роді сентименту. Дописка була вже поліняла, але ще не затерті букви. Можна було ще виразно відчитати чудовою каліграфічною кирилицею виписані слова 136 псалма: „Нехай приліпне язик мій до піднебіння мого, нехай усне правниця моя, якщо забуду тебе, земле моя рідна“.

Андрій читав, а в міру читання лице його заливалось червоною краскою. Багато разів читав ті слова знав їх на пам'ять та перший раз зрозумів їх щойно сьогодні...

Але досить міркувань! Кинув обгортку на купу непотрібних паперів і казав їх спалити.

Минуло шіснацять років. Андрій перестав від якогось часу вірити у сні. Його життя плило одноманітно. Він часом чув, що починає старітися. Часто любив тепер сидати на терасі віллі, читати часописи, споглядати на вулицю, де все кипіло життя. Любив слухати розмов вуличників, кам'яничних сторожів, перекупок. А мав чудовий слух.

Хлопці вже це знали. Та сьогодні гуторили спокійно. Андрій не було на терасі.

— Ти бачив, Миколо?

— Замітай гарно! Ніби що чи бачив?

— Те, що до Орішних знову принесли скриньку помаранч. А тепер несе хтось вино. Заложуся, що також до них.

— Ну то що, вони багаті!

— Тато каже, що не стрічав таких людей. Ніякі пані так вибагливо не їдять.

Чоловік з кошем фляшок відчинив хвіртку й попрямував до віллі.

— Або вони пані? — відізвався Богдан Мартинюк, син коминяря. — Мій тато казав, що більших доробкевичів не бачив на світі.

Замовкли, бо виходив чоловік з порожнім кошем, а недалеко появився старший елегантний пан з трохи за яскравою краваткою. Недбало відклонився хлопцям і перейшов через хвіртку до городу. Микола штуркнув значучо Влодка. Мартинюк подивився асід за Орішним і піш з даліше. Оба сини кам'яничного сторожа завзято замітали хідник.

Орішний відчинив входові двері й зморщив зразу ніс. Вже в передпокою було знати, що куховарка приготувала на вечерю. Запах смачних страв розходився по всіх найдаліших закутках хати. Цього було досить, щоби Андрій стратив добрий настрій.

— Ціле щастя, що не прийшов

зі мною інженір — подумав ідучи сходами до своєї кімнати. — Годі допроситися Нани, щоби на все більше вважала. Ніколи не може бути в нас так, як у людей.

Вложив у замок ключ, а згсдом засвітив світло. Все замерехтіло в кімнаті. Дорога обстановка, картини немов напошувалися щоби звернути на них увагу. Андрій сів важко у вигідне крісло. Не любив цієї кімнати, як зрештою кожної іншої. Скільки грошей вложив він, щоб зажити як пан, а всеж вийшло не те. Це він чує. Правда, хто з гостей увійде, той подивляється, як він розкішно живе, але тут щось бракує. Це не те, що він бачив хочби у Гринкевичів, хоч там хата у троє менша, а меблі просто тандита. Андрій встав, перейшов у другі кімнати та позасвічував світла. Всюди було переладовання річей, разив лихий добір красок, невміле зіставлення дорогих, люксовых предметів з дешевими ярмарочними, чи хочби зі штучними паперовими цвітами. Та Орішний не міг тут нічого попомогти. Він не визнавався в тому, лише чув, що брак чогось, брак гармонії сказав би, коли б знав, де те слово вмістити. Сів знову у своїй кімнаті. Був невдоволений властиво без ніякої причини, може тому найбільше, що з роками привик вдавати змудженого, або й тому, що справді був змуджений безділлям. Бо все вже має. Має розкішну віллі, дві каминиці, що дають поважний дохід, купити ще трохи землі та хату, щоб літом жити вигідно на селі та бути від нікого незалежним. Сина вже теж вивів у люди. Вже три роки як сам на себе працює. Заробляє прегарно, але й видає несогірше.

Це на правду цікаво, куди він подіває тільки грошей? Та за останній рік Андрій вже не післав йому ні сотики. Хай вчиться жити ощадно, хай не їздить по світі, не ходить по нічних люкалах, може й директором банку стане.

А Нана? От як баба. Їй одне в голові: ніколи не показатися не паном. Що правда вони обоє лише у тому випадковій погоджуваться, але чогож від неї бажати? Господиня не найгірша, варити вміє, посаг мала, а те, що трохи переборщує в ролі великої дами хіба комуш шкодить? Ніби все в порядку. Орішному вертав добрий настрій.

Запримітив на столі китицю яскравих туліпанів, що свіжі, недавно зірвані, стояли у воді.

— Весна вже — подумав. Витягнув руку і доторкнувся холодних, вогих пелюстків. Аж дивувався сам, що така забава робить йому приємність. Звичайно не звертав на цвіті уваги. Присунув флякон блище до себе, і зачув давно забутий запах васьлюку. Одна одним тоненька стеблинка замішалася поміж цвіті хто зна звідкіля в цю пору року.

Орішний спішно поклав цвіті на місце й зійшов на вечерю.

Жінка подала йому депешу. Син вертаючи з відпустки задержався у батьків. Ще має кілька днів вільного.

Продовження буде.

Чар Лемківщини:

„В ГРАНАТОВИХ ГОРАХ“

Михайла Романишина

Замовляти в Книгарнях і в „Назустріч“

Ціна 2 зол.

О. Кульчицька.

Бабуня.

гатьох польських виставах (Краків, Познань, Варшава) де стрінулася з повним признанням. У 1913 р. вона взяла участь у виставі малярів усіх українських земель у Києві. Там здобула собі одно з перших місць і це її підбадьорило до дальшої дуже інтензивної праці.

В 1914 р. виїздить Кульчицька на еміграцію до Відня де дуже багато працює. Там же у 1916 р. бере участь у малярській виставі з повним успіхом.

По повероті до рідного краю, пригадується двома виставами у Львові (1919 і 1922 р.), на яких загаль мав нагоду пізнати її доробок на еміграції.

У переломових хвилинах визвольної боротьби та пізнішої загальної духової депресії обі пані Кульчицькі беруть участь в активній праці. Це й

нять в Інституті для дівчат. Її цілю є дати такі важкі підвалини до культурного домового життя, до організації домашньої праці. Ділянки в нас ще недоцінені і занедбані.

Мило було гостювати у такому вірцевому домі і в таких широкх, гостинних газдинь. Хвилі перебути в їх товаристві, я зачисляю до одних з найкращих. Скільки ми перебалакали цікавих, актуальних тем, до яких підхід в них здоровий, реальний без зайвої голословності. Мало слів — багато праці — це клич життя обох пань Кульчицьких.

Цей мій спомин хай залишиться висловом подиву і пошани для такої важкої праці, як мистецька, будь-що-будь — на провінції, далеко від мистецьких осередків.

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

ШТОРМИ І ВІДПЛИВИ

Кораблі одплили на грозливі моря.
Не вернутися їм до затишного порту!
Ані в бурі, ні в смерті смагливий моряк
не звизатиме помочі Бога ні чорта.

Не однако ж: лежати під тінню дерев,
чи між спльотами мрій і коралів,
де, замісто колібрів і мев,
риби линуть крізь сине роздалля?

І дивитись, як вічність пливе
понад нами, на буресних хвилях,
як спливає нечутно здавен
загорнувшись в широкі вітрила.

Десь коханки потоки пожалісних сліз
вливатимуть в муть гомінкого примор'я.
Що ж! Судилося! Гей, а куди понесли
наша радість, кохання і горе?

НА ЯЛИНКУ найкращий і найцінніший — ДАРУНОК
це КОМПЛЕТ Бібліотеки „ДІЛА“ вартости зол. 39
ТІЛЬКИ за зол. 25.—

Ірина Вільде: Химерне серце — новелі	1.20
Улас Самчук: Віднайдений рай — новелі	1.60
Софія Яблонська: З країни опію і рижу — репортаж з Китаю	2.—
Д. Оревіллі: Чортиці — новелі	2.—
Он. Балзак: Чародійна шкіра — повість	2.—
Василь Масютин: Два з одного — 2 — томи — повість	3.60
Ольга Кобилянська: Апостол Черні — 2 — томи — повість	3.60
Кнут Гамсун: Під осінніми зорями — повість	2.50
В. Будзиновський: Як чоловік зійшов на пана — повість	2.50
Сальваторе Фаріна: Любов сповита брехнею — повість і новелі	2.—
Володимир Бірчак: Золота скрипка — новелі	2.—
Юрій Косач: Кнюбок Аріадни — Новелі	2.50
Іван Зубенко: Квітка на багні — повість	1.50
Федір Дудко: Дівчата очайдушних днів — оповідання	2.—
Богдан Лепкий: Три портрети — спомини	2.20
Новелі Дев'ятох: Чорна Індія „Молодої Музи“ — новелі	2.—
Фр. Аляхновіч: 7-літ на Соловках — спомини заслання	1.20
Ілько Боршак: Наполеон і Україна — істор. студія на підставі невідомих документів і ілюстрацій	2.50
Замовляти: „ДІЛО“ — Львів, Ринок 10. Почтова пересилка 30 сот.	
ХТО ЗАМОВИТЬ ЦІЛИЙ КОМПЛЕТ НЕ ПЛАТИТЬ ПЕРЕСИЛКИ.	

10 літ журналу „Кооперативна Республіка“

Появилось грудневе число економічно-суспільного місячника „Кооперативна Республіка“, яке закінчує 10-літній період видавання цього органу. На зміст цього числа склалися м. ін. статті: проф. В. Тотомянца на дуже болючу тему „Небезпека зматеріалізування кооперативного руху“, сеніора кооперативного руху д-ра Костя Левицького: „Наша кредитова політика в минулому і сучасному“; д-ра І. Витановича: „Дослід над селом“, актуальна редакційна стаття на тему протиукраїнської агітації та переслідувань української кооперативної на Волині, огляд господарської конюнктури в Польщі.

З приводу 10-ліття журналу Редакція дає огляд праці за десять літ, список співробітників за 10 літ та 17-ти книжок, що появились при „Кооперативній Республіці“ як відбитка з неї.

В книжковому додатку закінчено саме друку гарної праці проф. В. Січинського: „Нариси з історії українського премієсу“ (зілюстраціями). В 1938 році редакція починає в цьому додатку друку перекладу книжки Ш. Жіда п. з. „Солідарність“.

Передплата „Кооперативної Республіки“ за рік виносить 12 зл. (знижено 8 зл.).

В 1940 р. минує сто років від появи книжки, яка зробила нас народом — бо ж 1840 р. появилася славетна

КОБЗАР ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
До того часу Український Науковий Інститут у Варшаві видасть повне видання творів Генія України в 16 томах

Досі вийшло 10 томів (II, III, IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XIV). Можна видання передплачувати, і то за вс 16 томів — 40 зл. (у книгарському продажі — 64 зл.), по 250 зл. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., доставатиме книжки в паперовій оправі.

Передплату слати:
Чекове конто П. К. О. в Варшаві 28,670.

Приймаю пацієнтів у моїм Заведенні у Львові, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73. від 9—1 і від 3—6:30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пльомби, золоті, п'ястичні і емальовані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах — — —

НАСС

УКРАЇНЬСЬКА ХРОНІКА

Большевицький роман з часів української визвольної боротьби. Накладом „Державного літературного видавництва“ вийшов у світ роман Семена Скляренка „Шлях на Київ“. Соціалістичні рецензенти називають цей роман „першою серйозною спробою в українській літературі правдиво віддати події тих днів“. Роман охоплює період з грудня 1918-го до лютого 1919-го року, тобто часи Директорії. Розуміється чимало сторінок присвячено соціальному „героеві“ — Шарові, овіяному ореолом безстрашного полководця, прозорливого большевика — переможця над „петлюрівськими бандами“. Центральною постаттю роману є „середняк“ — Сила Жердяга — „петлюровець“, що з часом „прозріває“ та стає большевиком. В романі фігурують Петлюра, Венікученко, Швеч — очевидно в тому освітленні, як того було потрібно большевицькому письменникові. Роман ще не закінчений, бо має вийти і друга його частина.

СТЕПАН КОНРАД

МОЛОДЬ ПЕРЕДМІСТЯ*

Передмістя... Пообдурлювані доми, шопи, дерев'яні лати... Робітники, вуличні торговці, ремісники, дрібні купці (переважно жида), бюраїсти... Ось то, на якому виступає яскраво молоді передмістя та її родини.

Родини передмістя можемо поділити на групи. До першої належать безробітні. Їх мешкання переважно однокімнатні, з одним вікном, темні й вогкі, без каналів, перелюднені (понад 6 осіб). Недостача ліжок, одягів, білля, чистоти. Родинні відносини: батьки не живуть, опустили родину, страшили працю або живуть з доривочної праці. Матері борються за удержання родини доривочною працею та жербанією. Тут не думають про будучину дітей, тут йде боротьба за сьогодні. Зарібки виносять 15 до 25 зл. місячно. Відживлювання дуже зле.

Друга група це родини абсолювентів вселюдних шкіл — переважно нижчі урядники, ремісники, кваліфіковані робітники. Зарібки батьків виносять 120 до 200 зл. Та й тут мешканці відносини подібні, хоч трохи кращі, під оглядом спання: одначе 45% молоді не має окремого ліжка, відживлювання краще. Чистота більша. Та це не значить, щоб обі ці обставини вистарчили.

Характеристичне для обох груп те, що вони не відчувують потреби кращого мешкання та ставлять на першому місці потреб гарний одяг, що уможливило „показатись між людьми“.

Що торкається науки, то у родині, що живуть з доривочних допомог та зарібок, діти перестають ходити до школи вже від 2—3-ої класи, бо... вчилися зле, були голодні, не мали книжок та шитків, обуви та одягу, не дужували на лишаї з бруду, єгипетське запалення очей та переступили обов'язуючий шкільний вік.

Небагато користає ця молодь і з позашкільної освіти: стидается учитися з молодшими від себе, не знає де записатись, чого вчитись, не має енергії й витривалості, легко зражується. Коли одержить працю, не має часу на науку, є перемучена.

Серед абсолювентів вселюдних шкіл є, правда, вищий інтелектуальний рівень, але й тут є часто спроби вчити-

*) Дуже добру працю А. Одерфельдуні: „Молодь передмістя“ поручаємо усім, що цікавляться справою виховання нашої молоді.

ся у середніх чи фахових школах, що допроваджують молоді передмістя до легкої резигнації з усякої дальшої освіти. Рідко хто тут свідомий того, чим хоче бути; переважає „чекання на працю“ й марнування часу без плянів на майбутнє, без розвитку культурних потреб, без науки, якогонебудь звання. Тут творяться цілі кадри невикваліфікованих робітників. Хватає за кожную працю, щоб лише заробити на життя. Та ця тимчасовість, що триває довго, творить байдужість до усього, що не личиться з сечасовою поправою існування, або бодай в найближчому часі.

І тут лежить причина безнадійності, недостачі віри в олові зусилля. Коли б були вигляди на „кращу будучність“, ті хлопці вчилися би навіть у важких матеріальних обставинах. Але є й такі, що мають спромуго та не хочуть дальше обзаватись, краще йдуть до кінна, до цирку, радше читають щось сензаційного з „кримінальної літератури“.

До бібліотек, на курси, до суспільних організацій їх не тягне. Збільшення числа тих невикваліфікованих робітників це вже суспільна недуга: найгірший вислід безробіття.

Є серед цієї молоді такі, що ще ніколи не працювали, не належать до ніякої організації, ні до читальні, не управляють спорту, не мають ніяких замишувань.

Ми переконані, що
ПАПЕРЦІ І ТУТКИ (повноватки)
„калина“ є найліпші

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

ЗЛОВЖИВАННЯ

Після другої дії прем'єри в одному з віденських театрів серед публіки почувалися гострі слова критики, з якими все ж не погоджувалася більшість, що гучними оплесками викликала автора.

Коли оплески не припинилися, піднеслася куртина а на сцені з'явилися два актори з автором, що кланяється і дякує за признання.

Нараз якийсь старший, незадоволений добродій в середніх рядах крісел витягає з кишені ключ від брами дому

і починає на ньому голосно свистати. — Пригляньтесь, панове, тому чоловікові — каже автор до артистів, показуючи на нього пальцем — перший раз дала йому жінка ключ від брами до руки і вже ним зловживає.

СУМНІВНА ВИТРИВАЛІСТЬ

Англійський генерал, лорд Кіченер, був противником подружжя. Тому й не любив, як його підвладні женилися. Коли одного разу просив його один старшина про відпустку на весілля, Кіченер сказав:

— Служіть ще рік, а як і тоді ще захочете женитися, дистанете відпустку і ніщо вже не стане вам на перешкоді!

По році старшина зголосився і повторив своє прохання.

— Подивляю вашу витривалість і даю вам відпустку — сказав генерал.

— Але-ж я не женюся з тією самою, тільки з іншою — відповів старшина.

Після цієї науки Кіченер ніколи не виставляв старшин на пробу, але коли котрийсь з них женився, генерал бурмотів під носом:

— Нехай кожний сам себе винуватить за своє нещастя!

БОРІДКА

Кромвель привітав молоденького данського посла Розенкранца словами:

— Чи ваш король має більше таких вчасно дозрілих політиків, як ви? Та-ж вам щойно починає рости борідка.

Розенкранц відповів:

— А все-ж вона багато старша від вашої республіки.

СМІЛИВА ВІДПОВІДЬ

Одного наемного вояка приловили на крадежі.

По думці тогочасних законів загрожував йому за те кара смерті. Вартість украденого предмету оцінили на одного талара. Вояка засудили на смерть через повішення.

Коли його вели під ескортою на місце страчення, стрінув його генерал, який його судив і засудив на смерть, і заговорив до нього словами:

— Треба тобі було бути таким дурним, щоб для одного талара наражувати своє життя?

— Пане генерале! — була відповідь — але-ж перед тим я щодня наражував своє життя тільки для 19-ти фенігів.

Ця притомність ума і смілива відповідь та готовість на смерть урятували воякові життя.

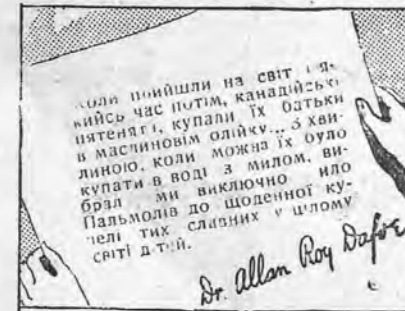
ДВІ ВІДПОВІДИ

Перед трибуналом в Руан відбувалася розправа, в якій як свідок з'явив Олександр Дюма, син.

Цікава історія канадських п'ятенят

28. травня 1934 р. П'ятенята, що прийшли на світ два місяці передчасно зацікавили п'лий світ.

Опіку над здоров'ям і гігієною славетних П'ятенят довірено лікарям спеціалістам.

А живі нема здоровіших, шасливіших дівчаток, як канадські П'ятенята. Цеся Івонка, Емілька, Аня і Маруся.

МАМО! Уживай також до купелі Твоїх дітей Пальмолів, мида вибраного для делікатної шкіри канадських П'ятенят, для яких усе вибирають у найліпшому гатунку. Ви також, гарна Пам, коли хочете, щоб Ваша пера зберігала молодечий чар, уживайте до купелі мида Пальмолів. Бо мило Пальмолів є вироблене на маслянистому олію, який є найліпшим засобом для збереження молодості і свіжості пера.

На запитання предсідника, яке його звання, Дюма відповів:

— Якби я не був у родинному місті Расіна, то сказав би — драматичний автор.

Після нього з'являлася якась артистка одної паризької сцени.

— Коли її запитали про звання, відповіла:

— Якби я не була в місті, в якому спалили Йоанну д'Арк, я сказала б — дівчина.

ТАЙНА ТВОРЧОСТІ

В цілому світі знали і подивлялися феноменальну літературну плодovitість англійського письменника Едгара Вулеса, автора сенсаційно-кримінальних повістей. В Англії багато людей знало про те, що та плодovitість тільки тому можлива, що Вулес сам винаходив тільки помисли, а виконання доручав іншим добре платним стилістам. В Лондоні ходила на цю тему така анекдота:

Одного дня Вулес стрічає на вулиці редактора повістєвого відділу щоденника „Таймс“ і після привітання питається:

— Чи ви читали вже мою останню повість?

— Ще ні — відповідає редактор — а ви?

Не забудьте післати даток на нагробник мистця
Василя Крижанівського

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки заготовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Учительський Календар на рік 1938-ий. Накладом „Взаємної Помочі Українського Вчителства“. Львів, 1938.

ПОВІСТЬ, Оповідання, НОВЕЛЯ

Юрій Орест. Під Львовом плуг відпочивав. Історична повість. „Українська Культурна Скарбниця“. В-во „Батьківщина“. Львів, 1937.

Галина Журба. Революція йде. Повість. „Українська Культурна Скарбниця“. В-во „Батьківщина“. Львів, 1937.

ІСТОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, КРИТИКА

Ларіон Свенціцький. Пушкін. Доповнена відбитка з „Нашої Культури“. Львів, 1937.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Ілько Борщак. Наполеон і Україна. З невідомих документів із тогочасних ілюстраціями. Бібліотека „Діла“. Львів, 1937.

ЕТНОГРАФІЯ

Д-р Володимир Кубійович. Матеріальна культура села Жукотина турчанського повіту. Відбитка з „Літопису Бойківщини“. Самбір, 1937.

Степан Шах. Реформа шкільництва.

ВИХОВАННЯ, ШКІЛЬНИЦТВО

Погляд на її ціль, прояви й організацію. Відбитка із „Звідомлення Виділу Т-ва „Кружок Родичів“ при Держ. Гімназії українською мовою навчання в Перемишлі за шк. рік 1936 (7). Перемишль, 1937.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

О. Маркіян Марисюк ЧСВВ. Митрополит Йосиф Веламин-Рутський. В 300-ліття його смерті. Бібліотека релігійної освіти. Накладом ОО. Василіянів. Жовква, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Едвард Жарський. В здоровому тілі здорова душа. Спорт на селі. Бібліотека для молоді. „Ранок“. Видавець Іван Тиктор. Львів, 1937.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Ст. вет-лік Сававко. Дещо про лікування тварин. Бібліотека „Народної Справи“, „Рідне Слово“. Видавець Іван Тиктор. Львів, 1937.

В-во „Коу: Країна вишні й меча“. В-во „Дешева Книжка“. Львів, 1937.

Максим Вергун. Большевицька революція. В-во „Дешева Книжка“. Львів, 1937.

ТЕАТР

Юра Шкрумеляк. Святий Миколай у селі. Сценки, деклямації та пісні. „Український Театр“. Видання книгарні Наук. Т-ва ім. Шевченка. Львів, 1938.

Тедор Курпіта. Небесний гість. Свято-миколаївська картина для молоді. В-во „Універзум“. Львів, 1937.

РІКНИ

Календарець Пресвятого Ісусового Серця на 1938 рік. Річник III. Жовква, 1937.

ЖУРНАЛИ

Українська Музика. Рік I. Ч. 9—10. Листопад—грудень 1937. Стрий.

Добрий Пастир. Тримісячник присвячений церковним і богословським справам. Рік VII. Ч. 2—3. 1937. Станіславів.

Пийте знайомите львівське пиво!

Попираючи цей бровар даєте одночасно працю нашим робітникам

МИХАЙЛО РОМАНИШИН

Три майстри

То було їх трьох, славних на всі гори майстрів.

Перший з них, то кремязний будівничий Петро Саванич, рудий, як під осінь медвідь, ніколи не підстригав рудої гирі, що спадала йому на плечі покрученими сплавом, а зате брив коротко стирчавий вус і веснянкувате лице. То був з уроду майстер, не вчився в нікого ніколи, але зате майстром був йому сосновий ліс, а майстровою полонина.

А в серці тягу до різьбача носив Петро Саванич ще тоді, як пастушком з сопілкою пішов у полонину ватагувати. Батьків різьбач був гострий, він ним стинав молоді сосну, карбував у квадраті і будовав церковці-мініатюри. Бо його тягло лиш до таких будов. Хати ставити не хотів. І він з початку будовав свої церковці на одну баню, відтак попробував додати другу, а за рік збудував на п'ять.

На чотирнадцятому пішов газдувати, але до ріллі не тягло Петра Саванича. До будов його тягло, до церков струнких, різьблених. І не минули ще його парубочькі роки, як він будовав церкви на всі гори найкращі. І була йому за те слава і між людьми пошана, бо майстер був найперший, будівничий Петро Саванич, як мав на осені двадцятьвосьмого року життя кучеряву гирю і мозолисті, кремязні руки.

Юрко Грицан прийшов у село вже старцунем. З якого походив роду і звідки, ніхто про те не знав і не питався. А, що держав просто хребет і волів дивитися на верхи гір, чим на землю, полюбили його скоро гордовиті парні і привняли до кумпанії. Скоро й дівку йому висватали, найпершу між дівками гульчиною, але не найпершу газдиню, бо то й Юрко Грицан не коженно зважав на ачисту сорочку, голову, щоб була вишивана у його взорі.

Бо то Юрко Грицан страшенно любився у вишиваних взорах. Хай то будуть сорочки, плахти, сердаки, обриси, рушники, навіть зрібні до носа хустинки, все мусіло кравечком пишнитися від узорів.

А в хаті Юрка Грицана варто було посидіти і поглядіти. Стіни, вибіляні

два рази вірк, двигали у важких рамках безліч образів роботи самого господаря, Юрка Грицана. Був там у соснових рамках лицар гордий Юр, що списом проколює змій, був і його молодий товариш Архистратиг Михайло, з мечем двосічний борзій піхотинець. Були малюнки гір, містечок, сіл, розведені барвистою Юрковою рукою.

Де Юрко навчився тієї штуки, не знав ніхто, так як не знали звідки він походить. Але в селі мав пошану. Найліпші газди давали йому по корцеві вівса і по два корці бараболі, а він малював їх на сосновій дошці святочних і поважних, щоб знали вуки і правнуки, як виглядали їх батьки й діди, газди над газдами на своїй землі.

Але найбільшою пошаною було для Юрка Грицана те, що село поручило йому розмалювати нову церкву. Що не вговорював старий отець Сивенський, дарма. Газди вперто постановили і порішили: церкву збудував нам майстер наш Петро Саванич, пишну і різьблену, як на виставу, то й розмалює її також свій, хоч прибуде, але з зорким оком і золотою рукою, Юрко Грицан.

То був радісний день в житті Юрка Грицана, як він, перебісавши через плечі деревляні коновки, повні розливних фарб, ішов доріжкою помежи вівса і співав. Властиво, то він не співав, уста мав замкнені, щоб не гойкати з утіхи, але в ньому співало дике серце, голосніше за сто уст. І всі напевно чули той спів. Женці простували каблучкувати спини і розхрипавши білі рукави, гукали здалека.

— А куди, Юрку, з Богом.

— А йду малювати красно; дивіт, он, як стоїт гей пуделочко пишне.

Церква здалека виглядала як воскова скринька, а над нею п'ять веж різьблених сторчалю, як залізні шруби. На даху, завішений у воздузі, як воробель, гойдався будівничий Петро Саванич і стругав гонти. Затинав кривим різьбачом карби на ялинових гонтах, що світилися на сонці, як лискуча бляха і підспівував.

Юрко задер до гори голову і позадоровив гучно: — Помагай!

— Помагай і вам — відповів Саванич і знова дзьобнув різьбачом гонту.

— Спаси-Біг. — А чи конечно різьбачити?

Петро стиснув плечі, немов здивувався троха, але зараз відповів.

— Конечно. На вежу йдуть. Пишно мус бути.

— А — пишно. Від спада до верха.

— У вас також. Щоби не ганьбив чужинець.

— Який?

— Німчур, різьбачить іконостас. Побачите.

— Ага... Но — то помагай.

— Помагай.

Юрко, двигнувши свої коновки переступив поріг. Дверей у церкві не було, а на підлозі повно соснових стружків і кедрових. Пахло від того смолою і олійком, аж груди роздувалися. Юрко зняв коновки і поставив під стіною. Змірив бистрим оком внутрішню поверхню стін і зірвав праву брову на знак вдолілля. Відважав борзо обережок пензлів від ременного паса, бо рука вже рвалася до праці, як в захристі щось гулко дзенькнуло об кам'яну підлогу, а в слід за тим вийшов з вітаря біловолосий отець і незнаний Юркові пан в коротких до колін штаних, шкіряній камізельці і рогових окулярах.

Юрко вже був замахнувся пензлем, але пристав. Священник і незнайомий чужинець ішли до нього. Юрко опустил пензля долів і міряючи площину під перший свій образ, трохи засоромлений виждав.

Тимчасом оба зблизилися до нього і священник взявши за руку чужинця, сказав.

— То, Юрку, різьбар Йоган, славний чоловік, а мій товариш з віденських часів. Він вирізьбить нам іконостас, а ти уважай, щоб не засоромився своїми образами. Малюй їх гарно, або, як ти кажеш, красно, щоб наша клітка була пишна ззовні і ще пишніша у середині. Ма-люй!

Чужинець, хоч не розумів цих слів, але догадувався їх змісту, легко усміхнувся і потакнув головою, а в Юрковому серці щось заскиглило і заспівало. Чогось дрогнула рука і ще прудкіше шарпнулася до пензля. Юрко хотів малювати, співаючи всім серцем своїм фарбам і пензлям і образам, що ось-ось мали виростати під його рукою.

Священник попрощав обох і вийшов. Чужинець ще хвилинку зчудовано оглядав сільського маляра, ні то дивуючись, ні то подивляючись, а там, кивнувши привітно головою, пішов до захристі. Скоро загарчала на всю церкву його токарня і столярський варстат, поскрипуючи шрубами, давав голосний знак, що не дармує. Там різьбився іконостас з рук віденського майстра, чужинця Йогана.

А Юрко Грицан лиш хвилинку виждав. Він прикляк на одне коліно і вдвляючись у воскові стіни, перехрестився живо, так, якби боявся, щоб хто не підглянув, а там скочив на рівні ноги і помчавши пензля у наготовлених фарбах, замахнувся ним на стіну. А вслід за тим з під його рук живо виростали людські лица, далі цілі постаті, храми з дивовижними ганками і вежами, часом бігла крізь ліз вулиста стежка, з в далі майоріла полонина. Що один рух, що смілий почерк пензля, росла картина, а в Юркових грудях росло серце і відвага була пружка, як на руках кремязні жили. Він тоді був, Юрко Грицан, мистец над мистцями.

А на даху церкви, поскрипуючи обертками гонтів, виспівував на всі заставки горляної сопілки, будівничий Петро Саванич.

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Ріжні причини склалися на те, що в другій половині 1937-го року, тобто на четвертому році видавання, числа кожного журналу опізнювалися. Це опізнення остаточно можна було вирівняти тільки так, що оце число видаємо, як подвійне, хоча не збільшуємо його об'єму, за що наших Ш. Передплатників перепрошуємо. Ми поробили усі заходи, щоб почавши від найближчого числа, що теж ще трохи спізниться і вийде по Святих, наш журнал виходив правильно, як це було давніше повні три і пів року.

До наших Ш. Передплатників і Читачів звертаємося на цьому місці з проханням: просимо приєднувати нам нових передплатників і таких чином дати нам змогу втримати журнал, що має бути покажчиком нашої культури для нас самих і для чужинців.

ВМЕР АНДРІЙ СТРУГ

В місяці грудні вмер у Варшаві визначний польський письменник Анджей Струг.

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!

Родиться Бог, родиться Правда й Добро для всіх нас!

До українських хат по містах і під сільську стріху злине враз із блиском Свят-вечірньої зірки радість і мир. Спалахне Свят-вечірня свічка, стане в кути дідух, а на столі кутя і під гомін коляди оновиться душа й відродиться вся рідня в мирі-згоді на нові труднозмигання до нового кращого життя.

І не зявиться в цей Радісний Свят-Вечір на нашому столі наш ворог, сатана-алькоголь, що стільки нам лиха накоїв: батька від матері і дітей відлучив, рідних братів поризив, прадідню землю відібрав і за море вигнав на чужину, стільки недуг-нещастя наніс, калік, недоумків, божевільних створив, до лічниць і торем силусилу ланцюг бравих нацих, під проклятих матерей-жінок та плач дітей голих-босих і брязкіт кайдан, запроторив, — майно знищив, потрібних Українській Нації життєздатних членів знівечив, на той світ перевів...

І не затроїть нас і дітей наших у це Рокове Свято дим мушинського зілля-тютюну по наших хатах!

Всі святкуймо без алькоголю! На місце поганої, панцизняної звички введмо нову українську здорову традицію Свят без алькоголю, створимо новий здоровий народний побут во ім'я добра й ресту Української Нації!

Веселих і щасливих Свят!

Головна Рада Українського Протипольського й Протинікотинного Товариства „Відродження“:

Мгр. Микола Ценко Ярослав Дзіндра.

На свята і в буддень

набір

і його перетвори

тільки

маслосоюзу

Всім П. Т. Курцям „КАЛИНИ“ і прихильникам нашої фабрики складаємо щирі побажання з Різдвом Христовим і Новим Роком.

Дирекція
Кооператива „Будучність“
в Тернополі

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокі числа 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокі числа 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГолошень:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміються за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

Дрібні оголошення по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по впаценні належності готівкою або поштовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustrich“, Lwów Rynek 10. Pologne. — „Nasustrisch“, Lwów, Rynek 10. Polen.

Редагує КОЛЕГІЯ.
Друкарня „Львівська“, Львів, 3-го

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ“

За редакцію відповідає АННА МУЧИЙ-БОЛНАРОВИЧ

6